

Bulletin slovenskej advokácie

POZVÁNKA

Slovenské
dni práva

Ústavnoprávne
garancie pri
uchovaní a vydaní
počítačových údajov

Ochrana
spotrebiteľa
v civilnom procese

Privatizácia
trestného konania:
cui bono?

Nutná obrana,
krajná núdza
a ospravedlňujúci
stav núdze

Beckova edícia komentované zákony

Olej/Kerecman/Kalata a kolektív

Zákon o advokácii

Komentár

C.H.BECK

AKTUÁLNE

- 2 **ROZHOVOR**
Vždy je čo zlepšovať
JUDr. Ľubomír Hrežďovič
- DISKUSIA**
- 4 Oslobodenie podnikateľa od súdnych poplatkov
Mgr. Tomáš Čentík
- 10 Nové povinnosti advokátskych koncipientov
podľa novely Zákona o advokácii v § 62a
JUDr. Jana Biroščáková
- 12 Súdny register „Spr“ a advokátska prax
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

ČLÁNKY, ŠTÚDIE

- 14 Ústavnoprávne garancie pri uchovaní a vydaní
počítačových údajov
JUDr. Michal Rampášek
- 20 Ochrana spotrebiteľa v civilnom procese
JUDr. Ing. Jarmila Lazíková, PhD.
doc. JUDr. Marek Števec, PhD.
- 31 Privatizácia trestného konania: cui bono?
JUDr. Bystrík Šramel, PhD.
- 40 Nutná obrana, krajná núdza a ospravedlňujúci stav núdze
(slovensko-nemecká komparácia niektorých inštitútov
vylučujúcich protiprávnosť alebo o svete z dosahu ústavy)
JUDr. Milan Hodás, PhD.
- JUDIKATÚRA**
- 48 Právo na ochranu súkromia v kontexte
s povinnosťou mlčanlivosti advokáta

ADVOKÁCIA

- SAK**
- 52 Zo zasadnutia predsedníctva SAK
- 52 Pýta(j)te sa predsedníctva
- 53 Konferencia advokátov 2013 – výsledky volieb
- 54 Krst Komentára k zákonu o advokácii
- 56 Slovenské dni práva – POZVÁNKA
- 56 Jesenné termíny seminárov advokátskych koncipientov
- 58 Povinnosť advokáta riadne a včas informovať klienta
o doručení súdneho rozhodnutia
- ZAHRANIČIE**
- 60 Povinnosť advokáta pravdivo informovať klienta
a povinnosť zachovávať mlčanlivosť
- 62 *Bulletin advokacie* prináša...
- 64 Správa z Plenárneho zasadnutia CCBE

ZAUJÍMAVOSTI

- 66 **LITERATÚRA**
Právo v umění a umění v právu
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 67 Bلب nového typu
JUDr. Dušan Krivský

Milé kolegyně, milí kolegovia,

dostáva sa Vám do rúk ďalšie vydanie nášho bulletinu, ktoré vychádza ako prvé po ostatnej konferencii Slovenskej advokátskej komory. Konferencia máva pravidelne dve pracovné časti, a to jednak voľbu nových orgánov komory a schvaľovanie vnútorných predpisov advokácie.

Osobne ma veľmi potešila početná účasť kolegov na rokovaní nášho najvyššieho orgánu, čo sa odzrkadlilo aj vo výsledkoch volieb. S veľkým potešením i zadostúčením vnímam volebný výsledok v tom zmysle, že Vašu dôveru získala väčšina členov predchádzajúceho predsedníctva SAK. Tento údaj svedčí o tom, že našu doterajšiu prácu členská základňa vnímala kladne a v rámci týchto riadkov mi dovoľte sa poďakovať mojim kolegom za ich zmyslupnú, činorodú a efektívnu prácu. Moje poďakovanie patrí aj kolegom, ktorí sa rozhodli nekandidovať na členstvo vo vedení komory do budúceho štvorročného funkčného obdobia.

V mene opakovane i novozvolených členov a, samozrejme, aj v mene svojom, chcem poďakovať za prejavenu dôveru a vyjadriť presvedčenie, že Vaše očakávania, ale i predstavy o práci komory i jej orgánov nesklameme. Naše funkčné obdobie sa predĺžilo z troch na štyri roky, to znamená, že budeme mať pravdepodobne dostatok času na splnenie našich programových cieľov. Verím, že o štyri roky bude naša bilancia pozitívna a touto cestou si Vás dovoľujem požiadať o pretavenie Vami prejavenej dôvery do každodennej podpory, pretože výsledky našej práce sú odrazom spolupráce s našimi kolegami a spokojnosti členskej základne.

Lubomír Hrežďovič
predseda Slovenskej advokátskej komory

K fotografii na obálke

Z krstu prvého Komentára k zákonu o advokácii – Pálffyho palác 6. jún 2013 (viac na s. 54).
Foto Vladislav Zigo

ROZHOVOR

Vždy je čo zlepšovať

V dňoch 14. a 15. júna 2013 sa v Novej budove Slovenského národného divadla v Bratislave konala Konferencia advokátov 2013. Takmer 800 advokátov si zvolilo na nasledujúce štyri roky nové vedenie komory. Aká je predstava o činnosti v budúcom období sme sa spýtali predsedu Slovenskej advokátskej komory **JUDr. Ľubomíra Hreždoviča**.

■ **Považujete Vaše znovuzvolenie za potvrdenie dôvery advokátskej obce?**

Dovolím si na úvod pripomenúť, že znovuzvolenie považujem predovšetkým za potvrdenie dôvery doterajšiemu vedeniu Slovenskej advokátskej komory, mám na mysli predsedníctvo. Výsledky volieb, ktoré priniesla ostatná konferencia advokátov sú podľa môjho názoru potvrdením správnosti nastúpených trendov predsedníctva, ale i ďalších orgánov našej komory. Vychádzam z výsledkov, že väčšina členov pôsobiacich v predsedníctve v predchádzajúcom volebnom období našla vo výsledkoch volieb potvrdenie svojho mandátu a k obmene zloženia došlo úplne prirodzeným, zákonným

a legitímnym spôsobom. Samozrejme, že počet hlasov, ktoré som získal vo voľbách vnímam aj ja osobne ako vyjadrenie podpory a dôvery našej i mojej doterajšej práce za posledné roky môjho pôsobenia. Za prejavenu dôveru všetkým kolegom úprimne ďakujem.

■ **Znamená to konzervatívne zachovanie kontinuity, alebo sú z Vášho pohľadu potrebné v činnosti SAK ďalšie zmeny a zlepšenia?**

Nehovoril by som o konzervatívnom zachovaní kontinuity. Som presvedčený, že aj najbližšie roky volebného obdobia prinesú ďalšie progresívne myšlienky a nápady našej práci, ktoré premietneme do každodennej reality. Určite v tomto smere nadviažeme na doterajšie smerovanie Slovenskej advokátskej komory a v tom vidím pozitíva kontinuálneho vývoja do budúcnosti. Vo vzťahu k zmenám a zlepšeniam môžem povedať, že vždy je čo zlepšovať. Aj v mojej správe o činnosti predsedníctva SAK prednesenej na konferencii som sa snažil čo najobjektívnejšie zhrnúť dosiahnuté výsledky v jednotlivých činnostiach s tým, že existuje určite priestor na niektoré zmeny.

■ **V ktorých oblastiach? Kde je sebareflexia namieste?**

Z môjho pohľadu a myslím aj z pohľadu mojich kolegov v predsedníctve je potrebné hľadať spôsoby zlepšenia vzdelávacích činností, najmä advokátskych koncipientov a jej zefektívnenia v záujme čo najlepšej prípravy mladých kolegov na ich budúce samostatné pôsobenie pri výkone povolania. Zamýšľame sa nad rôznymi formami preverovania vedomostí advokátskych koncipientov už počas ich prípravy, či už advokátsku skúšku. Naďalej treba pracovať na zlepšovaní vnímania advokácie verejnosťou. V tomto smere sme v predchádzajúcom volebnom období urobili výrazný krok vpred, ale ide o aktivitu, ktorá môže priniesť svoje výsledky len dlhodobejšou prácou, pretože obraz advokácie nie je možné zmeniť v relatívne krátkom čase, a už vôbec nie zo dňa na deň.

Smerom dovnútra, to znamená do radov advokátskej obce, máme za cieľ organizovať podujatia, ktoré svojím spôsobom prispievajú k zlepšeniu kolegiálnych a medziľudských vzťahov medzi advokátmi.

■ **Pred dvoma rokmi (BSA 6/2011) ste odpovedali na otázku ako podpredseda SAK. Aké zmeny v činnosti SAK a v advokácii ako takej vo Vás za to obdobie rezonujú najviac?**

V predchádzajúcich odpovediach som už niektoré zmeny naznačil. Advokácia aj komora sa otvorila verejnosti i vlastným členom. Pracujeme transparentne so snahou o čo najširšie informovanie o našej práci. Zaviedli sa nové formy komunikácie advokátov s kanceláriou komory, pravidelne navštevujeme tzv. regióny a v rámci neformálnych diskusií s kolegami získavame prehľad o ich práci, problémoch v ich každodennom živote, ktoré sa snažíme riešiť i v spolupráci s ďalšími štátnymi orgánmi – súdmi, prokuratúrou a pod. Nemožno prehliadnúť ani dobrú ekonomickú „kondíciu“, čo sa nám podarilo veľmi zodpovednou prácou v ekonomickej oblasti.

■ **Ostanete aj ako predseda naďalej činný v rámci Pracovnej skupiny SAK pre trestné právo?**

Práca predsedu komory si vyžaduje obrovské úsilie, čas a zodpovednosť. Musím priznať, že aj vzhľadom na to, že vykonávam každodennú prax advokáta, je to niekedy pomerne náročné. Napriek tomu chcem pokračovať v činnosti Pracovnej skupiny pre trestné právo, veď napokon v tejto oblasti pôsobím dlhodobo, navyše, v oblasti trestného práva sa predpokladajú v nadchádzajúcom období pomerne výrazné zmeny. Slovenská advokátska komora má ambíciu aj prostredníctvom účasti svojich členov na prácach pri týchto očakávaných zmenách prispieť k skvalitneniu trestnoprávných noriem a pritom prezentovať, okrem iného, aj pohľad advokácie na trestné konanie v celom jeho spektre.

■ **Vnímate predĺženie funkčného obdobia orgánov SAK na štyri roky a obmedzenie mandátu na dve po sebe nasledujúce volebné obdobia ako vhodné opatrenia?**

História a vývoj advokácie podľa môjho názoru preukázali opodstatnenosť týchto zmien. Funkčné obdobie orgánov

komory v dĺžke troch rokov vzhľadom na dynamiku celospoločenského vývoja i advokácie samotnej ukázalo, že na realizáciu zámerov vedenia a na naplnenie cieľov je potrebný dlhší čas. Na druhej strane možnosť neobmedzeného mandátu vo forme opakovanej voľby tých istých členov orgánov komory do ich funkcií môže prinášať určitú stagnáciu. Keby som zhrnul môj názor na túto otázku do jednej vety, povedal by som, že štyri, respektíve osem rokov je dostatočne dlhý čas na to, aby sa pri zachovaní personálnej, pracovnej i rozhodovacej kontinuity dosiahol stav neustáleho progresívneho vývoja.

■ **Čo považujete, popri bežnej stavovskej samospráve, za najzásadnejšie priority pre toto funkčné obdobie?**

Ako som už spomenul, pri súčasnom, ale i budúcom počte advokátskych koncipientov sa treba zaoberať otázkou efektívnej prípravy na advokátske povolanie, mám na mysli aj formu a rozsah advokátskej skúšky. Budeme sa snažiť o zachovanie, resp. posilnenie postavenia advokácie v legislatívnom procese, v oblasti trestného práva, ale rovnaký dôraz prikladáme aj občianskoprávnej oblasti a súvisiacich právnych odvetví.

■ **Budú aktivity komory naďalej smerovať k zlepšeniu celkového renomé advokátskeho stavu v laickej verejnosti?**

O tom niet pochyb. Pokúsime sa o čo najobjektívnejšie a najhodnovernejšie informovanie spoločnosti o našej práci a aktivitách. Využijeme na to všetky dostupné formy mediálnej „propagácie“ s tým, že budeme hľadať a využívať priestor na prezentáciu našich odborných názorov a stanovísk, ale najmä zlepšovanie „imidžu“ advokácie. Nezabudnime však na to, že najlepším spôsobom na zlepšenie nášho celkového renomé je poctivá a korektná práca s klientom pri zastupovaní. Každý advokát prispieva k vytváraniu dobrého vnímania advokácie svojou dennodennou prácou.

Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

Redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie
vyhlásila aj pre rok 2013

XII. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov

Konkrétnu tému si účastníci súťaže zvolia sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter.

Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier) treba poslať na adresu kancelárie SAK, Kolárska 4, 813 42 Bratislava, resp. e-mailom na ondrisova@sak.sk s označením „Publikačná súťaž BSA“. Termín uzávierky je 30. november 2013.

Porota zložená z členov redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie príspevky vyhodnotí do konca decembra 2013. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudeliť, resp. zvýšiť odmenu. Ceny budú autorom odovzdané na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v Bratislave v januári 2014.

DISKUSIA

Oslobodenie podnikateľa od súdnych poplatkov

V aktuálnej judikatúre týkajúcej sa oslobodenia podnikateľa od súdnych poplatkov sa v poslednom čase objavili protichodné judikatórne trendy, ktoré so sebou automaticky priniesli výkladovo-aplikačné problémy. Uvedenú problematiku (a vo všeobecnosti aj fenomén nejednotnej judikatúry) možno v tomto smere označiť za neuralgický bod rozhodovacej súdnej praxe. Ťažiskovým predmetom sporu medzi argumentačnými líniami pro a contra je otázka, či neunesenie bremena podnikateľského rizika, resp. neúspech v podnikaní ako dôsledok znášania podnikateľského rizika môže byť pri interpretácii § 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku považovaný za jednu z podmienok pre oslobodenie od súdnych poplatkov. Predmetom článku je snaha odpovedať na otázku, či podnikateľ „v strate“ má ex lege nárok na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov alebo mu bude jeho právo na prístup k súdu v dôsledku nezaplatenia súdneho poplatku znemožnené.

Právo na prístup k súdu a jeho peňažné obmedzenie

Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou podmienkou, aby sme vôbec mohli hovoriť o práve na spravodlivý proces, čím predstavuje jeho imanentnú súčasť. Samotné právo na prístup k súdu síce *expressis verbis* neupravuje ani Ústava SR ani Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), čo však neznamená, že jeho existenciu nemožno implicitne vyvodiť v zmysle premisy „ak nie je proces, nemôže byť ani spravodlivý“.

Implicitná povaha práva na prístup k súdu však nemení nič na jeho zásadnosti,¹ čo Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) deklaroval napríklad v rozsudku *Golder proti Spojenému kráľovstvu*,² v ktorom vyložil jeho význam nasledovne: „Bolo by nemysliteľné, aby článok 6 ods. 1 Dohovoru detailne popisoval procesné záruky poskytované stranám prebiehajúceho sporu a aby primárne nechránil to, čo samo o sebe umožňuje mať prospech práve z týchto záruk, teda prístup k súdu. Zásady spravodlivosti, verejnosti a rýchlosti súdneho konania totiž nemajú žiadnu hodnotu, ak žiadne konanie neprebieha. Ak zhrnieme tieto vyslovené úvahy, dospejeme k záveru, že právo na prístup k súdu tvorí esenciálny prvok práva na spravodlivý proces“.

Existenciu práva na prístup k súdu akceptuje aj právna doktrína, ktorá uzatvára, že ak hlavným zmyslom a účelom článku 6 ods. 1 Dohovoru je dosiahnutie spravodlivého súdneho procesu, potom by bolo priamo v rozpore s tým zabránenie vôbec vzniku súdneho procesu. Zamedzením prístupu k súdu by sa vlastne nemohol naplniť ani hlavný zmysel (účel) práva na spravodlivý súdny proces, ktorým je súdna ochrana práva. V tomto zmysle potom právo na spravodlivý súdny proces obsahuje dve integrálné súčasti, ktoré sú vzájomne späté a pod-

mienené, a to právo na prístup k súdu a právo na spravodlivé súdne konanie.³

Právo na prístup k súdu môže na druhej strane podliehať rôznym procesnoprávnym obmedzeniam a formalitám, avšak iba pri zachovaní jeho podstaty a pri rešpektovaní primeranosti obmedzenia, aby nedošlo k odopretiu práva na prístup k súdu do takej miery, že by bol narušený jeho účel. Okrem uvedených kritérií je nevyhnutné, aby konkrétne obmedzenie sledovalo legitímny cieľ, t. j. aby nebolo svojvoľné.⁴ Štát má v rámci práva na prístup k súdu aj povinnosť vyplývajúcu z jeho pozitívneho záväzku rešpektovať požiadavky na zabezpečenie dostupnosti súdov pre každého.⁵ Z uvedeného dôvodu je jeho primárnou povinnosťou upraviť vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku systém oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorý bude zabezpečovať, aby nikomu z dôvodu jeho nemajetnosti, resp. iných osobitných dôvodov nebolo odopreté právo na súdnu ochranu.

Jednou zo štandardných foriem obmedzenia práva na prístup k súdu sú práve súdne poplatky, ktoré predstavujú tzv. peňažné obmedzenie tohto práva. Samotné vyberanie súdnych poplatkov nemožno vo všeobecnosti považovať za porušenie práva na prístup k súdu. Problematické sú prípady, kedy súd odmietne žalobu osoby, ktorá z dôvodu svojej nepriaznivej majetkovej situácie nemôže súdny poplatok objektívne zaplatiť, resp. ak výška súdneho poplatku je vzhľadom na povahu sporu astronomická, v dôsledku čoho sa právo na súdnu ochranu stáva pre tieto osoby nedostupným, čo vedie k rezignácii tzv. nárokovateľných práv. Pokiaľ súdy neoslobodia od súdneho poplatku niekoho, kto by mal byť oslobodený, porušujú tým právo na prístup k súdu.⁶

Zo stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ÚS SR“), ktorá je v konečnom dôsledku odrazom štrasburskej judikatúry vyplýva, že Ústava SR ani

Dohovor **negarantuje právo na bezplatné súdne konanie**. Uloženie poplatkovej povinnosti v občianskoprávných veciach nemožno samo o sebe považovať za rozporné s právom na prístup k súdu chráneným v článku 6 ods. 1 Dohovoru a článku 46 ods. 1 Ústavy SR.⁷ Na strane druhej za rozporný s čl. 6 ods. 1 Dohovoru je možné považovať postup súdu, na základe ktorého sa účastníkovi konania odníme právo na súd bez toho, aby boli na to splnené zákonné požiadavky („*denegatio iustitiae*“). **Inými slovami, ak všeobecný súd zastaví (ukončí) súdne konanie z dôvodu, ktorý je ústavné a dokonca i zákonne nekonformný, odníme účastníkovi súdneho konania právo na súd.**⁸

Právo na súdnu ochranu (právo na prístup k súdu) teda nie je absolútne, ale v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha v súlade s článkom 46 ods. 4 v spojení s článkom 51 ods. 1 Ústavy SR podmienkam, akými sú napríklad spôsobilosť byť účastníkom konania, zákonné lehoty, náležitosti návrhu na začatie konania, prekážka *res iudicata* a litispendencie ako aj platenie súdnych poplatkov a iné podmienky súdneho konania.

Vzhľadom na uvedené princípy zakotvené v judikatúre ESĽP a ÚS SR je potrebné výšku súdnych poplatkov posudzovať z hľadiska konkrétnych okolností prejednávaneho prípadu vrátane spôsobilosti určitej osoby tieto poplatky zaplatiť. To sú hlavné faktory, ktoré sú dôležité pri určovaní, či osoba mala alebo nemala zabezpečené právo na prístup a prejednanie veci súdom.⁹ Po zohľadnení uvedených faktorov sa musí ďalej posúdiť, či konkrétne okolnosti prípadu, skutočný súdny poplatok, ktorý je potrebné zaplatiť, predstavujú obmedzenie, ktoré narušuje samotnú podstatu práva na prístup k súdu.¹⁰

Individuálne oslobodenie od súdnych poplatkov – podmienky a účel

Z dôvodu, aby inštitút súdnych poplatkov neprimerane nezasahoval do práva na súdnu ochranu, upravuje Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“) v § 138 možnosť individuálneho oslobodenia od súdnych poplatkov. Na to, aby súd mohol účastníkovi priznať oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok musia byť kumulatívne splnené tri zákonné podmienky: (i) podanie žiadosti o oslobodenie, (ii) pomery účastníka odôvodňujú oslobodenie a zároveň (iii) nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Podľa súčasnej judikatúry súdov pri interpretácii § 138 ods. 1 OSP treba vychádzať zo zásady rovnosti strán, a preto uvedeného ustanovenia sa môže úspešne dovoliť nielen fyzická, ale i právnická osoba.¹¹

Rovnaký záver vyvodila aj česká súdna prax, podľa ktorej oslobodenia od súdneho poplatku sa môže domáhať aj právnická osoba, pričom skutočnosť, že zisťovanie pomerov právnickej osoby by malo byť obtiažne alebo nákladné, sama o sebe nemôže byť dôvodom na to, aby takému účastníkovi bola *ex ante* vylúčená možnosť použitia § 138 OSŘ.¹²

Pod pojmom pomery zákon chápe **majetkové pomery účastníka** (v prípade fyzickej osoby aj osobné, rodinné a so-

ciálne pomery), ktoré odôvodňujú záver, že účastník nemôže splniť poplatkovú povinnosť (celkom alebo sčasti), alebo že jej splnenie od neho nemožno spravodlivo požadovať napríklad z dôvodu, že by došlo k takému zhoršeniu životnej úrovne, ktoré by mu spôsobilo existenčné problémy.¹³ Objektívny nedostatok finančných prostriedkov, resp. iného majetku nemôže spôsobiť nemožnosť domôcť sa svojho práva na súde. Pri posudzovaní iného majetku by mal súd zohľadniť určité špecifiká. Ako vyplýva z rozhodnutia ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 121/11 zo dňa 17. 5. 2011: „*Samotná existencia práva k nehnuteľnosti síce predstavuje majetkovú hodnotu, ktorú možno speňažiť a následne tento výťažok použiť na zaplatenie súdneho poplatku, súd však musí starostlivo zvážiť, kedy možno tento postup spravodlivo žiadať; nemožno nebrať zreteľ na to, že poskytnutie bytu vlastným rodičom je vecou nielen žiaducou a morálnou, ale môže byť hodnotené i ako plnenie zákonnej vyživovacej povinnosti*“. Rovnako nie je akceptovateľné, aby účastník predal nehnuteľnosť, ktorú užíva za účelom uspokojovania svojich vlastných bytových potrieb a potrieb svojej rodiny, resp. predal špecifické veci, ako sú svadobné obrúčky, zdravotnícke pomôcky a pod. alebo, aby si vzal pôžičku len na splnenie poplatkovej povinnosti. Pokiaľ ide o preukázanie majetkových pomerov, dôkazné bremeno zaťažuje účastníka, ktorý žiada o oslobodenie.

V rámci posudzovania majetkových pomerov ESĽP zdôraznil, že objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na **hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok**, ale musí vychádzať zo skutočností preukázaných v konaní.¹⁴

Rozhodovanie súdu o priznaní oslobodenia musí mať na zreteli, aby sa účastníkovi len pre jeho majetkové pomery neznesiteľne uplatňovať alebo brániť jeho právo. Účel a podstata inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov spočíva v tom, aby nedochádzalo k odopretiu práva na prístup k súdu v prípadoch, kedy majetková situácia účastníka objektívne neumožňuje uhradiť súdny poplatok. Práve nepriaznivá majetková situácia vedie vo väčšine prípadov k rezignácii na uplatnenie nárokov účastníka súdnou cestou, pričom tieto negatívne javy sú vyvažované inštitútom individuálneho oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorý eliminuje faktickú nerovnosť pred zákonom spočívajúcu v ekonomických možnostiach tej-ktorej osoby, čo vytvára pre určité skupiny osôb obmedzenejší prístup k súdnej ochrane pre nemožnosť zaplatiť súdny poplatok.

Posledným predpokladom na oslobodenie od súdneho poplatku je, že u účastníka nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Svojvoľným uplatňovaním alebo bránením práva súdna prax rozumie najmä šikanózný výkon práva alebo zjavné oddaľovanie splnenia povinnosti.¹⁵ Právna teória považuje za svojvoľné uplatňovanie práva napríklad postúpenie svojho práva na iný subjekt, ktorý by bol žiadateľom o oslobodenie, a to len z dôvodu, že by sa dosiahlo priznanie oslobodenia, keďže postupca by podmienky na oslobodenie nespĺňal.¹⁶ O zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva ide najmä vtedy, ak už zo skutkových tvrdení žiadateľa je nepochybné, že mu vo veci

nemôže byť vyhovené¹⁷ alebo aj vtedy, ak účastník vyvracia skutočnosti, ktoré už boli v zmysle § 135 ods. 1 OSP a § 159 ods. 2 OSP záväzne vyriešené v inom konaní.¹⁸ Ako príklad zrejme bezúspešného uplatňovania práva možno uviesť domáhanie sa určenia vlastníctva k vodnému toku, pričom takýto nárok je v zmysle článku 4 Ústavy SR právne nemožný aj bez potreby vykonania dokazovania alebo prípady, ak nie sú naplnené tzv. neodstrániteľné procesné podmienky. Súdna prax v tejto súvislosti zároveň upozorňuje, že túto podmienku oslobodenia treba starostlivo zvažovať, pretože ide o určitú prejudíciu výsledku sporu.¹⁹

Práve uvedená posledná podmienka na priznanie oslobodenia predstavuje korektív, ktorý nepriamo a čiastočne plní preventívnu funkciu súdnych poplatkov, ktorá sleduje predchádzanie, resp. obmedzuje zaťažovanie súdov pred šikanóznymi žalobami a vedením akademických, resp. zbytočných sporov.

Z logického výkladu § 138 ods. 1 OSP vyplýva, že relevantnou skutočnosťou, na ktorú je potrebné brať zreteľ pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku je tiež **výška súdneho poplatku**, pretože majetkové pomery účastníka sú skúmané v korelácii k výške súdneho poplatku, a to predovšetkým pri čiastočnom oslobodení od súdneho poplatku.

Oslobodenie podnikateľa od súdnych poplatkov

Na základe poznatkov *de lege applicata* v otázke oslobodenia podnikateľa od súdnych poplatkov možno vysledovať dva názorové prúdy, ktoré si navzájom odporujú. Podľa väčšinového názorového prúdu, ktorý je odôvodňovaný znášaním podnikateľského rizika, nemôže byť nepriaznivá hospodárska situácia podnikateľa (neúspech v podnikaní) ako dôsledok podnikania, paušálnym dôvodom na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Zástancovia tejto názorovej línie argumentujú tým, že podnikateľ podstupuje pri svojej činnosti riziko, že môže byť pri výkone podnikateľskej činnosti neúspešný, pričom toto podnikateľské riziko nie je možné prenášať na štát formou úľav z poplatkovej povinnosti; takto by totiž boli neúspešní podnikatelia zvyhodňovaní voči podnikateľom úspešným. Súčasťou podnikateľskej činnosti je i uplatňovanie pohľadávok, ako aj obrana proti žalobám podaným proti podnikateľskému subjektu, **ktorý si musí prostriedky potrebné na krytie výdavkov, ktoré s tým vzniknú, vytvoriť alebo inak zadovážiť**. Na podporu svojej argumentácie zároveň dodávajú, že ak by mal zákonodarca v úmysle oslobodiť „podnikateľa v strate“ od platenia súdneho poplatku, urobil by tak jeho legislatívnym zaradením pod osobné zákonné oslobodenie v zmysle § 4 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch.²⁰

Podľa opačného (a zároveň menšinového) názorového prúdu, ku ktorému sa prikláňam, je vyššie uvedená argumentácia *contra legem*, a to z dôvodu, že z hypotézy § 138 ods. 1 OSP ani pri extenzívnom výklade nevyplýva existencia podmienky podnikateľského rizika, ktoré by odôvodňovalo neoslobodenie podnikateľských subjektov spod poplatko-

vej povinnosti. V tejto súvislosti treba poznamenať, že argumentácia väčšinového názorového prúdu nie je len v rozpore s § 138 ods. 1 OSP, ale pod prizmou konštantnej judikatúry ESEF a ÚS SR predstavuje tiež porušenie základného práva na prístup k súdu vyplývajúceho z príslušných článkov Dohovoru a Ústavy SR.

Vychádzajúc z dikcie § 138 ods. 1 OSP a účelu zavedenia inštitútu individuálneho oslobodenia od súdnych poplatkov do právneho poriadku, nemožno považovať právne posúdenie prezentované väčšinovým názorovým prúdom za správne a jeho interpretáciu za *argumentum ex lege*, nakoľko táto argumentácia je vybudovaná na svojvoľnom výklade nerešpektujúcom textáciu a účel citovaného ustanovenia.

Ako už bolo uvedené, v zmysle dikcie § 138 ods. 1 OSP relevantnými predpokladmi na posúdenie priznania oslobodenia od súdnych poplatkov sú **(i) pomery účastníka odôvodňujúce oslobodenie** a zároveň **(ii) skutočnosť, že zo strany žiadateľa (účastníka konania) nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva**. Na základe uvedeného môže súd v rámci svojej diskrečnej právomoci hodnotiť oprávnenosť žiadosti o oslobodenie od súdneho poplatku len v tomto rozsahu, inak by postupoval *ultra vires*. Ak by súd svoje rozhodnutie o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku oprel o iné dôvody, **išlo by o svojvoľný výklad** § 138 ods. 1 OSP súdu, a to z dôvodu nerešpektovania jeho znenia. Takýto svojvoľný výklad a aplikácia kogentnej normy je pritom podľa ustálenej judikatúry ústavných súdov Slovenskej republiky a Českej republiky²¹ považovaná za porušenie základného práva na súdnu ochranu.

Z gramaticko-jazykového výkladu § 138 ods. 1 OSP jednoznačne vyplýva, že zákon použitím termínu „**účastník**“ tento legálny pojem nijakým spôsobom ďalej nerozlišuje. Z uvedeného hľadiska možno vyvodiť záver, že skutočnosť, či daný účastník – **či už ide o fyzickú osobu alebo právnickú osobu – je subjektom vykonávajúcim podnikateľskú činnosť, je z pohľadu aplikácie § 138 ods. 1 OSP irelevantné**, keďže predmetné ustanovenie takúto diferenciáciu podľa kategórie účastníkov neustanovuje. Z uvedeného dôvodu sa potom argumentácia súdu operujúca so slovnými spojeniami „podnikateľské riziko“ a „neúspech v podnikaní“ ako kritériami (podmienkami) pri oslobodení účastníka, ktorý je podnikateľom javí ako neopodstatnená a arbitrárna.

Súdy sú teda povinné riadiť sa pri interpretácii § 138 ods. 1 OSP kritériami predvídanými týmto ustanovením a nerozširovať ich nad rámec zákona, t. j. robiť pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku neoprávnené rozdiely medzi fyzickými osobami a právnickými osobami, či už ide o podnikateľov alebo nie. Dôsledkom takejto činnosti je potom porušenie ústavnej zásady rovnosti, keďže použitia § 138 ods. 1 OSP sa môže dovoliť každý účastník za identických podmienok.

V českej ústavno-súdnej praxi sa s pochopením nestretla argumentácia všeobecných súdov, podľa ktorej má podnikateľ riziko v podobe súdneho sporu s minimálnou mierou obozretnosti predvídať a finančné prostriedky na prípadné súdne poplatky zabezpečiť, napríklad poistením. Ústavný súd

ČR²² v tejto veci judikoval nasledovne: „Jedným zo základných práv je právo domáhať sa stanoveným spôsobom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. **Toto právo má každý, teda aj ten, kto nemá finančné prostriedky na zaplatenie súdneho poplatku.** Preto, aj keď zákon stanoví povinnosť uhradiť súdny poplatok ako podmienku postupu pri uplatňovaní práva v civilnom procese, súčasne upravuje okolnosti, za ktorých možno túto podmienku prepáčiť. **Tie potom nerozlišujú potenciálneho žiadateľa o túto výnimku podľa spôsobu a okolností, za ktorých vznikol problém, ktorý je predmetom konania a nerozlišujú účastníka podľa povolania alebo profesie, ani nestanovujú kritériá dĺžky vedomia povinnosti súdny poplatok uhradiť.** Dôvody, ktoré uviedli obidva sudy, ktorých rozhodnutia napáda ústavná sťažnosť sú svojvoľným výkladom § 138 ods. 1 OSŘ, pretože nerešpektujú jeho znenie. Z tohto ustanovenia vyplýva, že na to, aby súd mohol oslobodiť účastníka konania od zaplatenia súdneho poplatku, musia byť kumulatívne splnené dve podmienky, a to nepriaznivá finančná situácia a pravdepodobnosť úspechu v danom konaní na strane žiadateľa. Len v tomto rozsahu môže súd hodnotiť oprávnenosť žiadosti“. V zmysle tohto rozhodnutia ÚS ČR nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecnými súdmi môže mať za následok porušenie základných práv a slobôd tam, kde ide o svojvoľný výklad, napr. nerešpektovanie kogentnej normy alebo o interpretáciu, ktorá je v extrémnom rozpore s princípom spravodlivosti.

V prípade uplatňovania umelo vytvorenej kategórie znášania podnikateľského rizika ako podmienky na oslobodenie od platenia súdneho poplatku by sa z § 138 ods. 1 OSP stala navyše obsolentná právna norma vo vzťahu k podnikateľským subjektom, pretože by došlo *a priori* k vylúčeniu podnikateľských subjektov z možnosti požadovať oslobodenie od poplatkovej povinnosti, i v prípadoch, ak ich celková majetková situácia zaplatenie súdneho poplatku objektívne neumožňuje. V naznačenom kontexte poukazujem na judikát ÚS SR, podľa ktorého „záver o tom, že obchodné spoločnosti nemôžu byť oslobodené od súdnych poplatkov nevyplýva z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a bol by neústavný a zjavne arbitrárny“.²³

Menšinový názorový prúd vychádza z koncepcie, ktorá je v súlade s chápaním práva na prístup k súdu a podstatou existencie individuálneho oslobodenia, aby nedošlo k situácii, že neschopnosť účastníka zaplatiť súdny poplatok v dôsledku jeho nepriaznivej majetkovej situácie mu znemožní súdne uplatňovanie alebo bránenie jeho práva.²⁴

Z judikatúry reprezentujúcej menšinový názorový prúd možno ako prvé uviesť uznesenie NS SR, sp. zn. 6Sžo/14/2011 zo dňa 31. 5. 2011, podľa ktorého „**povinnosťou súdu rozhodujúceho o návrhu účastníka konania podľa § 138 ods. 1 OSP je primárne skúmať objektívnu neschopnosť účastníka zaplatiť súdny poplatok a nie skúmať, na základe akých skutočností táto neschopnosť nastala (napr. neunesenie podnikateľského rizika – pozn. autora).** V opačnom prípade by totiž mali prístup k súdu len nepodnikatelia a solventné podnikateľské subjekty, čo by odporovalo základným princípom materiálneho právneho štátu. Pokiaľ teda objektívna ne-

schopnosť účastníka zaplatiť súdny poplatok existuje, môže súd dospieť k záveru o nepriznaní oslobodenia len v prípade, že ide o svojvoľné či zrejme bezúspešné uplatňovanie práva, čo je tiež potrebné náležite odôvodniť“.

Ako vyplýva z vyššie uvedeného rozhodnutia, súd je oprávnený a zároveň povinný skúmať len skutočnosť, aká je majetková situácia žiadateľa o oslobodenie spod poplatkovej povinnosti, a nie to, z akých príčin, príp. dôvodov sa v tejto situácii ocitol. Navyše, ako vyplýva z konštantnej judikatúry súdov, ale aj právnej úpravy (§138 ods. 1 OSP) tieto príčiny sa neskúmajú ani pri posudzovaní oslobodenia fyzických osôb- nepodnikateľov, pričom, ako už bolo vyššie spomenuté, pri rozhodovaní o oslobodení spod poplatkovej povinnosti na žiadosť účastníka konania je irelevantné, či je účastníkom konania fyzická alebo právnická osoba, podnikateľ alebo nepodnikateľ. V opačnom prípade by išlo o diskriminačný spôsob posudzovania majetkových pomerov v závislosti od toho, či ide o podnikateľský alebo nepodnikateľský subjekt. Uvedené potvrdzuje aj judikát NS SR, podľa ktorého treba skúmať majetkové pomery účastníka bez ohľadu na skutočnosť, či je podnikateľom alebo fyzickou osobou.²⁵

Za kľúčové rozhodnutie obhajujúce menšinový názor možno označiť rozsudok NS SR, sp. zn. 5Obo/127/2008, 5Obo/128/2008, 5Obo/129/2008 zo dňa 30. júla 2009, v zmysle ktorého „zákon stanovuje rovnaké kritériá pre všetkých účastníkov bez rozlišovania, či ide o fyzickú, alebo právnickú osobu a podnikateľa, alebo nepodnikateľa. **Zamietnutie návrhu obchodnej spoločnosti s odôvodnením, že by sa tým prenášalo podnikateľské riziko na štát, nemá oporu v zákone. Pri priznaní oslobodenia fyzickej osobe sú rozhodujúce najmä jeho majetkové pomery, pričom súd neskúma, či si prípadne svoju situáciu nezavinil sám a priznanie oslobodenia by sa rovnako mohlo považovať za nespravodlivé zvýhodnenie oproti inému účastníkovi“.**

Posudzovanie podnikateľského rizika vo vzťahu k oslobodeniu od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 OSP považuje za neopodstatnené aj ÚS ČR, podľa ktorého za ústavne konformnú interpretáciu § 138 ods. 1 OSŘ (identická právna úprava) nemožno považovať interpretáciu rozlišujúcu bez zákonného dôvodu subjekty podnikateľské a nepodnikateľské. Ak všeobecné sudy nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov *de facto* odôvodnia iba tým, že osoba, ktorá o oslobodenie žiada, je podnikateľom, a teda sa na ňu kritériá vyplývajúce z § 138 ods. 1 OSŘ v zásade vôbec nevzťahujú, poruší jej základné práva.²⁶ V tejto súvislosti je potrebné dodať, že platné právo kategóriu podnikateľského rizika v kontexte podmienok na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov nepozná.

V nadväznosti na doteraz uvedené považujem za potrebné podrobiť analýze jednotlivé podporné argumenty, ktoré tvoria súčasť argumentácie tzv. väčšinového názorového prúdu. Ide najmä o nasledovné argumenty:

- 1) ak by mal zákonodarca v úmysle oslobodiť „podnikateľa v strate“ od platenia súdneho poplatku, urobil by tak jeho legislatívnym zaradením pod osobné zákonné

oslobodenie v zmysle § 4 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch;

- 2) v dôsledku podnikateľského rizika nemožno poplatkovú povinnosť prenášať na štát, pretože takto by boli neúspešní podnikatelia zvýhodňovaní voči podnikateľom úspešným;
- 3) účelom platenia súdnych poplatkov je čiastočne pokrytie nákladov štátu, ktoré mu v súvislosti so súdnym konaním vznikajú.²⁷
- 4) pomery účastníka, ktoré ma na zreteli § 138 OSP by odôvodňovali oslobodenie len vtedy, ak by nemali pôvod v podnikateľskej činnosti účastníka, ale napríklad len v nepredvídateľných okolnostiach (*vis maior* a pod.) nie je žiaduce, aby následky negatívneho podnikateľského výsledku znášali aj vo forme priznania oslobodenia od poplatkov, ktoré sú príjmom štátneho rozpočtu, všetci občania.

Ad 1) Akceptácia tohto argumentu by viedla k výkladu *ad absurdum*, keďže by bolo popreté samotné individuálne oslobodenie od súdnych poplatkov, t. j. vo všeobecnosti všetky osoby, ktoré nie sú vymenované v taxatívnom výpočte § 4 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch by boli automaticky vylúčené z možnosti domáhať sa oslobodenia podľa § 138 ods. 1 OSP.

Ad 2) Takto otočená diskriminácia nemôže obstať z dôvodu jej priameho rozporu s cieľom, ktorý sa má dosiahnuť inštitútom individuálneho oslobodenia a celkovo s koncepciou práva na prístup k súdu. Účelom individuálneho oslobodenia od súdnych poplatkov je odstrániť prekážku v prístupe k súdu pre nemajetné subjekty, aby sa vyrovnala ich faktická hospodárska nerovnosť oproti bonitným subjektom, t. j. účelom nie je to, aby neúspešní podnikatelia boli zvýhodňovaní voči podnikateľom úspešným, ale aby sa odstránilo ich znevýhodnenie (ide o pozitívnu formu diskriminácie). Naopak, k diskriminácii by došlo na strane nesolventných podnikateľských subjektov, ktorým by bola odopretá súdna ochrana. Ak by sme akceptovali túto argumentáciu, tak by to viedlo k záveru, že samotný inštitút oslobodenia od súdneho poplatku podľa § 138 ods. 1 OSP je diskriminačný.

Ad 3) Za trovy konania, ktorých súčasťou je súdny poplatok sa nepovažujú všeobecné výdavky spojené s udržovaním a činnosťou sústavy súdov (náklady na materiálno-technické zabezpečenie činnosti súdov a sudcov), ktoré znáša štát, aby tým realizoval jednu zo zložiek štátnej moci – moc súdnu a zabezpečil výkon súdnictva.²⁸ Súdne poplatky teda plnia odlišné funkcie²⁹; na doplnenie možno uviesť, že ako príjem štátneho rozpočtu môžu v konečnom dôsledku čiastočne pokrývať náklady štátu aj na financovanie súdnictva – napriek tomu financovanie súdnictva prostredníctvom súdnych poplatkov nie je účelom ich právnej existencie, ale vedľajším efektom ich vyberania.

Ad 4) Tento výklad považujem za prejav svojvôle pri výklade právnej normy a nemajúci oporu v právnom poriadku, pričom je zároveň aj nezrozumiteľný po logickej stránke, nakoľko súčasťou podnikateľskej činnosti (podnikateľského rizika)

sú aj nepredvídateľné okolnosti, t. j. pojem nepredvídateľné okolnosti pojmovo pohlcuje podnikateľské riziko.

Ad 5) Na tomto argumente názorne vidieť porušenie zásady rovnosti účastníkov konania, pretože pri fyzických osobách nepodnikateľoch súdy nekonštatujú, že nie je žiaduce, aby následky negatívneho hospodárenia fyzickej osoby znášali všetci občania; *inter alia* by sa takouto interpretáciou stal § 138 ods. 1 OSP iba „mŕtvou literou zákona“.

Interpretácia § 138 ods. 1 OSP, ktorá používa kategóriu podnikateľského rizika pri posudzovaní solventnosti účastníka konania má podľa môjho názoru charakter prepisovania normatívneho textu, pretože takýto záver nemožno z citovaného ustanovenia vyvodiť ani pri použití extenzívneho výkladu. V tomto smere ÚS SR poukázal vo svojej doterajšej judikatúre na to, že „ústavne konformný výklad právnej normy, resp. výklad právnej normy (a teda aj § 138 ods. 1 OSP pozn. autora) vôbec nemôže siahať tak ďaleko, aby sa dostal do rozporu so znením, resp. so zmyslom vykladaného normatívneho textu. V takomto prípade by totiž už nešlo o výklad, ale o faktickú novelizáciu právnej normy“.³⁰

Výklad a aplikácia ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ako aj ustanovení ďalších zákonných predpisov upravujúcich podmienky prístupu k súdnej ochrane zo strany všeobecných súdov musí byť v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (obdobne napr. II. ÚS 174/04, III. ÚS 209/05). Z tohto hľadiska musí všeobecný súd prihliadať na rovnováhu medzi poskytnutím materiálnej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov konania a ochranou plynulého a riadneho výkonu spravodlivosti pred neuváženým, prípadne šikanujúcim výkonom práva, jednak spoplatňovaním úkonov súdneho konania chápaným v zhode s ústavne súladným ukladaním poplatkov (čl. 59 ods. 2 ústavy) a jednak z toho vyplývajúcim rozhodovaním o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, ktorého dôsledky pre účastníka súdneho konania fakticky spočívajú v odmietnutí zaoberať sa jeho vecou.³¹ Uloženie poplatkovej povinnosti nemôže vo svojich dôsledkoch predstavovať reálnu a objektívnu prekážku prístupu k súdu.³²

Legálnym prostriedkom na zabezpečenie rovnováhy uvedených záujmov je zákonná možnosť priznať účastníkovi konania oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to jeho pomery odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva.³³

Na základe analýzy skúmanej problematiky vyplýva, že tzv. argumentácia *contra*, ktorú prezentuje väčšinový prúd odporuje účelu, na ktorý bol inštitút oslobodenia od súdnych poplatkov zavedený, ako aj zmyslu a podstate práva na prístup k súdu a v konečnom dôsledku je aj v rozpore s objektívnym právom. Takýto výklad vykazuje prvky interpretačno-aplikačnej svojvôle pri právnom posúdení veci, čím dochádza k porušovaniu základného práva na súdnu ochranu, pretože popiera účel a zmysel aplikovanej právnej normy.

Záver

Domnievam sa, že súčasný stav rozhodovacej praxe v otázke oslobodenia podnikateľa od súdnych poplatkov nie je optimálny a ústavne ospravedliteľný vo dvoch rovinách:

- 1) ústavne nekonformný výklad § 138 ods. 1 OSP vykazujúci prvky arbitrárnosti;
- 2) nejednotnosť judikatúry v tejto oblasti rozhodovania.

Ad 1) Dôvody neoslobodenia podnikateľa od súdnych poplatkov, na ktorých je postavená argumentačná základňa tzv. väčšinového názorového prúdu, predstavujú podľa môjho názoru **svojvoľný výklad § 138 ods. 1 OSP, pretože nerešpektujú jeho jazykové znenie v nadväznosti na účel inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorým je zabezpečiť právo na prístup k súdu každému, kto nie je objektívne spôsobilý súdny poplatok zaplatiť, bez ohľadu na skúmanie, ako sa do tejto nepriaznivej majetkovej situácie dostal, t. j. či v dôsledku podnikateľského rizika alebo inak.** Ako už bolo viackrát spomenuté, z hľadiska aplikácie § 138 ods. 1 OSP sú relevantné dve kritériá, a to: (i) nemajetnosť v širšom zmysle slova – t. j. celková majetková situácia vyúsťuje do objektívnej neschopnosti zaplatiť súdny poplatok a (ii) pravdepodobnosť úspechu v danom konaní na strane žiadateľa. Okrem týchto predpokladov nie je súd oprávnený skúmať na základe vlastnej úvahy žiadne iné podmienky, ktoré vyššie citované ustanovenie nepredpokladá, teda jeho právomoc je limitovaná v rozsahu a intenciách uvedených dvoch podmienok. Aplikáciu kritéria podnikateľského rizika preto treba považovať za irelevantnú. **Vzhľadom na všetky doteraz uvedené skutočnosti možno uzatvoriť, že uplatňovanie diferenciatívneho pojmového znaku, ktorým je podnikateľské riziko a hodnotenie dôvodov, pre ktoré sa účastník konania ocitol v nepriaznivej majetkovej situácii, nie je v rozhodovacej právomoci všeobecných súdov a nemá žiadnu oporu v právnom poriadku.**

Za daných okolností je potrebné konštatovať, že všeobecné súdy, ktoré prezentujú v súčasnosti väčšinový názorový prúd nezohľadnili vo svojej rozhodovacej činnosti miesto základného práva na súdnu ochranu (práva na prístup k súdu) v demokratickej spoločnosti a nezaistili primeranú vyváženosť medzi záujmom štátu na vyberaní súdnych poplatkov na jednej strane a záujmom sťažovateľa na obhájení svojho práva prostredníctvom všeobecného súdu na strane druhej.

Ad 2) Súdne rozhodovanie v oblasti oslobodenia podnikateľa od súdnych poplatkov by malo korešpondovať s ústavnoprávnou doktrínou, podľa ktorej medzi fundamentálne hodnoty materiálneho právneho štátu patrí princíp právnej istoty, z ktorého vyplýva požiadavka na predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, t. j., že v skutkovo a právne rovnakých veciach sa bude rozhodovať rovnako (jednotne).

Predvídateľnosť súdneho rozhodovania znamená aj určitú stabilitu a konzistenciu rozhodovania. V tejto súvislosti je viac ako žiaduce, aby došlo k zjednoteniu judikatúry na úrovni Najvyššieho súdu Slovenskej republiky s cieľom posilnenia dôvery verejnosti v právny poriadok a súdny systém. Primár-

nou úlohou najvyššieho súdu je totiž usmerňovať, resp. regulovať protirečivú judikatúru. Vychádzajúc z postavenia najvyššieho súdu je neakceptovateľné, aby bol práve tento súd hlavným zdrojom inkonzistentnej judikatúry. Rozhodovacia súdna prax, ktorá je v rozpore s princípom právnej istoty je považovaná za porušenie čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru.³⁴

Poznámky:

- 1 MOLEK, P.: **Právo na spravodlivý proces.** Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 76.
- 2 Rozsudok ESĽP vo veci *Golder proti Spojenému kráľovstvu* zo dňa 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, § 35 – 36.
- 3 SVÁK, J.: **Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch. II. zväzok.** Bratislava : EUROKÓDEX, s. r. o. a Paneurópska vysoká škola, 2011, s. 10.
- 4 Porovnaj Rozsudok ESĽP vo veci *Ashingdane proti Spojenému kráľovstvu* zo dňa 28. 5. 1985, sťažnosť č. 8225/78, § 57.
- 5 Porovnaj SVÁK, J. a kol.: **Advokát pred európskymi súdmi.** Žilina : Poradca podnikateľa, spol. s r. o., 2004, s. 40.
- 6 Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 289/03 zo dňa 31. 8. 2004.
- 7 Napr. Rozsudok ESĽP vo veci *Kreuz proti Poľsko* z 19. 6. 2001, sťažnosť č. 28249/95 § 60; Rozsudok ESĽP vo veci *Airey proti Írsko* zo dňa 9. 10. 1979, sťažnosť č. 6289/73, § 26 – 26; Uznesenie ÚS SR, sp. zn. IV. ÚS 144/04 zo dňa 5. 5. 2004.
- 8 Nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 464/2010 zo dňa 10. 2. 2011.
- 9 PIROŠÍKOVÁ, M.: **Komentár k vybraným článkom Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.** Bratislava : EUROIURIS, 2008, s. 361.
- 10 Rozsudok ESĽP vo veci *Jedamski a Jedamska proti Poľsko* zo dňa 26. 7. 2005, sťažnosť č. 73547/01, § 60.
- 11 Napr. Uznesenie NS SR, sp. zn. 3 Obo/59/2009 z 9. 7. 2009.
- 12 Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 13/98 zo dňa 3. 9. 1998; Nález ÚS ČR, sp. zn. I. ÚS 13/98 zo dňa 11. 5. 1999.
- 13 Uznesenie NS SR, sp. zn. 1 Obo/53/2010 zo dňa 5. 5. 2010.
- 14 Rozsudok ESĽP vo veci *Jedamski a Jedamska proti Poľsko* zo dňa 26. 7. 2005, sťažnosť č. 73547/01, § 60.
- 15 Uznesenie NS SR, sp. zn. 5 Sži/6/2011 zo dňa 31. 10. 2011.
- 16 HORVÁTH, E.: **Prípustnosť peňažného obmedzenia práva na prístup jednotlivca k súdu.** Banská Bystrica : Seminár „Súdne poplatky a trovy konania“ organizovaný Justičnou akadémiou, 2009, s. 3; dostupné na <http://www.ja-sr.sk/node/1264>.
- 17 Uznesenie NS SR, sp. zn. 5 Sži/6/2011 zo dňa 31. 10. 2011.
- 18 ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol.: **Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1. vydanie.** Praha : C. H. Beck, 2009, s. 363.
- 19 Uznesenie NS SR, sp. zn. 10 Sžd/16/2011 zo dňa 20. 7. 2011.
- 20 Napr. Uznesenie NS SR, sp. zn. 8Sžf/48/2011 zo 17. 5. 2012; Uznesenie NS SR, sp. zn. 6Sžf/23/2011 zo dňa 24. 8. 2011;

- Uznesenie NS SR, sp. zn. 5Sžf/41/2010 zo dňa 26. 10. 2010;
Uznesenie NS SR, sp. zn. 4Obdo/22/2008 zo dňa 28. 4. 2009;
Uznesenie NS SR, sp. zn. 2Sžf/23/2010 zo dňa 21. 7. 2010;
Uznesenie NS SR, sp. zn. 6Sžo/248/2010 zo dňa 30. 3. 2011.
- 21 Napr. Uznesenie ÚS SR, sp. zn. III. ÚS 80/09 zo dňa 1. 4. 2009;
Nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 255/2010 zo dňa 30. 6. 2011;
Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 289/03 zo dňa 31. 8. 2004.
- 22 Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 289/03 zo dňa 31. 8. 2004.
- 23 Uznesenie ÚS SR, sp. zn. IV. ÚS 130/2011 zo dňa 14. 4. 2011.
- 24 ZSP 55/2011;
Uznesenie NS SR, sp. zn. 3Sžo/1/2011 zo dňa 16. 3. 2011;
Uznesenie NS SR, sp. zn. 5Sžo/219/2010 zo dňa 26. 10. 2010.
- 25 Uznesenie NS SR, sp. zn. 3Obo/59/2009 zo dňa 9. 7. 2009.
- 26 Nález ÚS ČR, sp. zn. II. ÚS 1619/08 zo dňa 2. 10. 2008.
- 27 S touto argumentáciou sa možno stretnúť prevažne v rozhodnutiach okresných súdov. Napr. uznesenie Okresného súdu Michalovce, sp. zn. 11C/27/2012 zo dňa 5. 9. 2012.
- 28 Porovnaj MAZÁK, J. a kol.: **Základy občianskeho procesného práva**. 3. vydanie. IURA EDITION, Bratislava, 2007, s. 374;
FICOVÁ, S. – ŠTEVČEK, M.: **Občianske súdne konanie**. 1. vydanie. C. H. Beck, Praha, 2010, s. 292.
- 29 K funkcii súdnych poplatkov pozri ČENTÍK, T.: **Ochrana spotrebiteľa a (ne)oslobodenie od súdnych poplatkov**. Bulletin slovenskej advokácie, 12/2012, ročník XVIII, s. 9.
- 30 Nález ÚS SR, sp. zn. II. ÚS 244/2009 zo dňa 29. 9. 2009.
- 31 Nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 464/2010 zo dňa 10. 2. 2011.
- 32 Uznesenie ÚS SR, sp. zn. III. ÚS 209/05 zo dňa 17. 8. 2005.
- 33 Uznesenie ÚS SR, sp. zn. III. ÚS 209/05 zo dňa 17. 8. 2005;
Uznesenie ÚS SR, sp. zn. II. ÚS 135/07 zo dňa 06. 6. 2007.
- 34 *Mutatis mutandis* Rozsudok ESLP vo veci *Beian proti Rumunsko* zo dňa 6. 12. 2007, sťažnosť č. 30658/05;
Nález ÚS SR, sp. zn. III. ÚS 192/06 zo dňa 3. 11. 2006;
Nález ÚS SR, sp. zn. I. ÚS 28/09 zo dňa 9. 7. 2009.

Mgr. Tomáš Čentík

DISKUSIA

Nové povinnosti advokátskych koncipientov podľa novely Zákona o advokácii v § 62a

Novela zákona o advokácii zákonom NR SR č. 335/2012 Z. z. (ďalej len „ZoA“) doplnila § 62a, ktorým sa podrobnejšie upravujú povinnosti advokátskych koncipientov počas právnej praxe. Minister spravodlivosti JUDr. Tomáš Borec v rozhovore o novele ZoA uviedol, že cit. „nová úprava je zameraná predovšetkým na ochranu koncipientov, aby mali garantované, že počas praxe sa budú učiť remeslu, chodiť na pojednávania, pripravovať podklady k zmluvám a pod. Teda, aby nerobili počas praxe poštarov, či len jeden typ právnej agendy.“ Podľa spoločnej správy výborov Národnej rady Slovenskej republiky cieľom vedenia výkazov praxe je záruka zvýšenia kvality a odbornosti budúcich advokátov. Následnou úlohou Slovenskej advokátskej komory bolo stavovským predpisom bližšie vymedziť zákonom rámcovo určené povinnosti počas praxe advokátskeho koncipienta.

Podľa novej úpravy § 3 ods. 1 písm. c) ZoA musí byť prax advokátskeho koncipienta vykonaná s minimálnymi obsahovo-

vými nárokmi podľa doplneného § 62a ZoA, ktorý definuje výkazy praxe advokátskeho koncipienta a výslovne stanovuje povinnosť advokátskeho koncipienta zúčastňovať sa na civilnoprávných ako aj trestnoprávných procesných úkonoch.

Predsedsníctvo SAK prijalo ako vykonávací predpis uznesenie č. 16/11/2012 o rozsahu a podmienkach účasti advokátskeho koncipienta na súdnych pojednávaniach a podrobnostiach v súvislosti s vedením výkazu praxe advokátskeho koncipienta. Upravila sa povinnosť advokátskeho koncipienta počas celého obdobia praxe zúčastniť sa najmenej na 10 pojednávaniach podľa Trestného poriadku a najmenej na 20 pojednávaniach podľa Občianskeho súdneho poriadku určených školiteľom a povinnosť túto skutočnosť preukázať záznamami v dennom výkaze praxe. Advokát vedie denný výkaz praxe advokátskeho koncipienta vyhotovený v listinnej alebo elektronickej forme. Záznamy sa vykonávajú za pracovné dni s výnimkou dní, počas ktorých advokátsky koncipient

nevykonával prax z dôvodu čerpania dovolenky alebo z dôvodu prekážky v práci. Záznamy obsahujú označenie úkonov, ktorých vykonaním advokát advokátskeho koncipienta poveril, bez označenia klienta. Záznamy nemajú obsahovať uvedenie mien a názvov klientov kvôli dodržaniu povinnosti mlčanlivosti. Ide skôr o označenie úkonov právnych služieb, odvetvia práva. Výkazy praxe v listinnej podobe podpisujú školitelia, čím prakticky potvrdzujú správnosť a úplnosť vyplnených údajov. Pokiaľ je výkaz vedený iba elektronicky, advokát ho nepodpisuje. Advokát si môže zvoliť podobu, v akej záznamy praxe bude viesť, či už v listinnej forme alebo elektronicky, či bude záznamy vypisovať osobne alebo tým poverí daného koncipienta. Forma a obsah záznamu je určená v Prílohe č. 1 tohto uznesenia. Aktuálne informácie z odboru vnútorných vecí komory sú takéto: zatiaľ sú výkazy doručované len v písomnej podobe, elektronický upload bol spustený len od 1. 4., takže sa zatiaľ neviduje elektronicky podaný výkaz. V nasledujúcich mesiacoch sa predpokladá prechod na elektronické výkazy, prejaví sa to zrejme na jesenných termínoch advokátskych skúšok. V nasledujúcich číslach bulletinu SAK bude komora upozorňovať na možnosť elektronického uploadu (realizácia pod prístupovými údajmi advokáta – školiteľa).

Elektronická verzia by podľa uznesenia mala byť vo formáte xls, avšak zrejme prísny formalizmus by nebol namieste a pokiaľ bude výkaz elektronicky doručený vo formáte, v ktorom komora nemá problém ho otvoriť, mal by byť akceptovaný (napr. formát pdf, doc a podobne).

Zákon ani vykonávací predpis už neupravuje ďalší účel a spôsob manipulácie s výkazmi. Ide o zákonom stanovenú povinnosť viesť ich a odovzdať, hlbšia kontrola v individuálnych prípadoch by zrejme prichádzala do úvahy v prípade pochybností o priebehu praxe. Zároveň by mohli byť výkazy praxe k dispozícii na nahliadnutie členom skúšobných senátov pri advokátskych skúškach, aby preverili záznamy o praxi a mohli skúšaným klásť otázky na zistenie reálnosti deklarovaných úkonov. Ak sa to bude javiť potrebným, je možné uvažovať o sprístupnení elektronickej verzie výkazov skúšobnému senátu, čo bude vyžadovať istú hardvérovú výbavu pre senát, v prípade prechodu na priebežné skúšanie by to bolo ľahšie realizovateľné.

Cieľom školiteľa nemá byť využitie práce koncipientov na jednoduché či jednostranne zamerané úkony, ale poskytnutie im možnosti širokého záberu praxe. Na druhej strane, zmyslom koncipientskej práce nemá byť len pasívne absolvovanie praxe, ale aj vlastný záujem o teoretické aj praktické vzdelávanie sa, účasti na úkonoch v trestných či civilných veciach, zvládnutie rokovaní s klientmi a v neposlednom rade aj ovládanie stavovských predpisov. Sám koncipient by mal prejavovať záujem o účasti na pojednávaniach a úkonoch, či ako verejnosť alebo priamo ako substitút advokáta.

Vzhľadom na absenciu prechodného ustanovenia v novele ZoA k novej právnej úprave o vedení výkazov praxe advokátskeho koncipienta je možné vyvodiť, že povinnosť viesť výkaz praxe advokátskeho koncipienta sa vzťahuje aj na advokátskych koncipientov, ktorí sú už v čase nadobudnutia účinnosti relevantnej právnej úpravy advokátskymi koncipientmi zapí-

sanými v zozname vedenom komorou. U zapísaných koncipientov ide o povinnosť účasti na pojednávaniach v rozsahu najmenej na jednom pojednávaní podľa Trestného poriadku a najmenej na dvoch pojednávaniach podľa Občianskeho súdneho poriadku za každých 6 mesiacov praxe advokátskeho koncipienta začatých po 31. 12. 2012.

Predsedníctvo SAK prijalo po predrokovanií pracovnou skupinou pre advokátske právo viaceré výkladové stanoviská k predmetnej novele ZoA, vyplývajúce aj z konkrétnych dopytov advokátov a advokátskych koncipientov.

K výkladovej otázke „Musí byť účasť na pojednávaniach aktívna v zastupovaní, alebo stačí účasť ako verejnosť?“ bolo prijaté Uznesenie predsedníctva SAK č. 53/1/2013: Z hľadiska praktickej prípravy je prioritou aktívna účasť v rámci substitučeného zastúpenia školiteľa. Ak to nie je možné, v druhom rade ideálnym riešením je spolupráca s inou kanceláriou so sporovou agendou a vyslanie na stáž do tejto kancelárie. Ak nie je možný ani jeden z týchto spôsobov, postačuje v záujme vykonateľnosti právnej povinnosti aj účasť na pojednávaní, na ktorom ako zástupca účastníka konania nevystupuje školiteľ advokátskeho koncipienta ani advokát spolupracujúci na účely zabezpečenia účasti advokátskeho koncipienta na súdnych pojednávaniach. **Táto forma však nemôže nahradiť viac ako polovicu povinnej účasti na pojednávaniach.** Prioritne zodpovednosť za vzdelávanie advokátskeho koncipienta nesie školiteľ, ktorý je povinný zabezpečiť mu účasť na pojednávaniach v primeranom rozsahu. V prípade účasti na pojednávaní sa do denného záznamu uvedie konajúci súd, spisová značka veci pred súdom a predmet konania tak, ako ho uvádza súd napr. na predvolaní s tým, že sa pripojí údaj o povahe sporu, napr. vrátenie pôžičky, vydanie bezdôvodného obohatenia, určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vydržaním; neplatnosť zmluvy o prevode nehnuteľnosti atď. Meno a priezvisko klienta/ názov klienta (ani protistrany) sa neuvádzajú. Výkaz sa nedáva podpisovať sudcovi. Je povinnosťou advokáta pri výchove koncipienta dbať o to, aby obsah výkazu praxe zodpovedal skutočnému obsahu práce koncipienta.

K výkladovej otázke „Musia denný výkaz praxe advokátskeho koncipienta odovzdať aj advokátski koncipienti, ktorí chcú vykonať advokátsku skúšku v jarnom termíne 2013?“ predsedníctvo SAK prijalo Uznesenie č. 52/1/2013: Advokátsky koncipient, ktorý podal žiadosť o vykonanie advokátskej skúšky po 1. januári 2013, má povinnosť viesť denný výkaz koncipientskej praxe do dňa podania prihlášky.

K výkladovej otázke „Musí viesť výkaz praxe aj advokátsky koncipient, ktorý už splnil podmienku trojročnej praxe podľa starého predpisu, a navyše už aj absolvoval skúšku?“ predsedníctvo SAK prijalo Uznesenie č. 54/1/2013: Denný výkaz praxe advokátskeho koncipienta je vyhotovovaný za účelom preukázania praxe ako podmienka vykonania advokátskej skúšky, v prípade vykonania advokátskej skúšky koncipient už nemusí viesť denný výkaz praxe advokátskeho koncipienta.

DISKUSIA

Súdny register „Spr“ a advokátska prax

Svoje námety na nové témy, krátke glosy, prípadne stručné a heslovité poznámky do kontaktnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu **office@sak.sk**.
Vaše podnety publikačne spracuje JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

Už dlhšiu dobu sa pravidelne vyskytujú podnety jednotlivých advokátov, ktoré sa týkajú nejednotného postupu súdov pri ukladaní plnomocenstiev a iných listín do správneho registra súdu v zmysle § 244 a § 245 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov (ďalej len „Spravovací poriadok“). Pre advokáta predstavuje pomerne praktické riešenie uloženie originálneho vyhotovenia všeobecného plnomocenstva do správneho registra súdu s tým, že následne v jednotlivých konaniach už iba odkáže na pridelené registračné číslo v súdnom registri „Spr“. Platí to najmä v prípadoch, kedy advokát zastupuje totožného klienta vo viacerých konaniach s identickým alebo obdobným predmetom, či už na strane žalobcu alebo žalovaného.

Správny register vedie kancelária predsedu súdu (§ 244 ods. 3 Spravovacieho poriadku), ktorá na základe žiadosti advokáta založí príslušný spis agendy správy súdu, prideli individuálne číslo „Spr“ a vydá osobitné písomné potvrdenie o uložení. Potvrdenie spravidla obsahuje základné identifikačné údaje vo vzťahu k listine a jej obsahu, ako aj číslo „Spr“ spisu.

Prax a pomerne strohá normatíva Spravovacieho poriadku so sebou prinášajú niekoľko problémov, ktoré možno v záujme prehľadnosti selektovať do troch kategórií. Prvým z nich je samotné zapísanie resp. uloženie listiny do správneho registra súdu, teda vyhovieť žiadosti advokáta. Nakoľko Spravovací poriadok *expressis verbis* neukladá súdu povinnosť takejto žiadosti vyhovieť, v niektorých prípadoch dochádza k vráteniu všeobecného plnomocenstva alebo iných listín a k odmietnutiu ich zápisu / uloženia do správneho registra.

S touto otázkou bezprostredne súvisí judikát R 43/2003, ktorého právna veta znie „Tzv. „všeobecné plnomocenstvo“ oprávňujúce zástupcu zastupovať zastúpeného v každom súdnom konaní, možno založiť do spisov súdnej správy príslušného

súdu a v konkrétnej veci sa naň odvolať. Súd však nie je povinný zisťovať, či všeobecné plnomocenstvo bolo udelené a založené v spise súdnej správy; na existenciu plnomocenstva musí účastník alebo ním zvolený zástupca upozorniť súd.“ Z odôvodnenia tohto rozhodnutia však vyplýva iba to, že právny poriadok daný postup nevylučuje a pokiaľ súd všeobecné plnomocenstvo do spisov súdnej správy založí, nekoná protiprávne. Ďalšie závery, smerujúce k akejkoľvek povinnosti súdu uložiť plnomocenstvo do spisov súdnej správy, už zrejme interpretovať nemožno.

Treba zohľadniť aj skutočnosť, že citovaný judikát časovo dopadá do obdobia účinnosti pôvodnej vyhlášky MS SR č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské sudy v znení neskorších predpisov (zrušená k 31. 12. 2005). Zo staršej judikatúry je možné pritom poukázať aj na stanovisko NS ČR zo dňa 18. 2. 1981, sp. zn. Cpj 159/79, publikované pod R 21/1981 (s. 488), podľa ktorého „Z § 31 ods. 1 o. z. a § 28 odst. 1 o. s. p. nemožno vyvodit, že by plnomocenstvo mohlo byť udelené len pre určitú občianskoprávnu vec a že by nebolo možné udeliť všeobecné plnomocenstvo oprávňujúce zastupovať v každom súdnom konaní. Občiansky súdny poriadok ani spravovací poriadok pre okresné a krajské sudy neupravujú možnosť založiť takéto plnomocenstvo do spisov súdnej správy a v konkrétnej veci sa na ňu odvolať; žiadne ustanovenie týchto predpisov však uvedenú možnosť nevylučuje (...)“.

Na možnosť založiť takéto tzv. prezidiálne plnomocenstvo do spisov súdnej správy odkazujú, v nadväznosti na citované stanovisko R 21/1981, aj všetky aktuálne komentáre k Občianskemu súdному poriadku – ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S.: *Občiansky súdny poriadok: Komentár*. I. diel. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 83; KRAJČO, J. a kol.: *Občiansky súdny poriadok: Komentár*. I. diel. 4. vydanie. Bratislava: Eurounion, 2006, s. 126; NESROVNAL, V.: a kol. *Občiansky súdny poriadok: Komentár*. Bratislava: Iura Edition, 1996, s. 48; BAJCURA, A.: a kol. *Občiansky súdny poriadok: Komentár*. I. diel.

2. vydanie. Bratislava : Eurounion, 1999, s. 67. Inšpiratívna je v tomto smere aj staršia odborná literatúra, najmä: OTT, E.: *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. 1 diel. Praha 1897, reedícia Praha : Wolters Kluwer, 2012, s. 200 a HORA, V.: *Československé civilní právo procesní*. 2. diel. Praha, 1923, s. 62, kde autor výslovne odkazuje na všeobecné procesné plnomocenstvo podľa § 102 uhorského zák. čl. I/1911 občiansky sporový poriadok, ktoré sa zapisovalo do osobitného verejného zoznamu, ktorý viedol súd, pričom pravosť podpisu na takomto všeobecnom plnomocenstve musela byť úradne osvedčená. Zástupca sa následne preukazoval už iba výpisom z verejného zoznamu plnomocenstiev.

Navyše, Spravovací poriadok obsahuje v prílohe č. 4 Vzory evidenčných pomôcok aj vzor č. 23 Zoznam hesiel, v rámci ktorého je osobitne uvedené aj heslo „Plnomocenstvá“. Totožné heslo obsahuje v zozname hesiel aj príloha č. 5 pôvodnej inštrukcie MS SSR č. 15/1973-L, ktorou sa vydáva Spravovací poriadok pre okresné a krajské súdy. Výklad týchto súvislostí je však prinajmenšom sporný a nateraz nemožno dať jednoznačnú odpoveď na otázku, či je súd vždy a za každých okolností povinný založiť všeobecné plnomocenstvo do spisu agendy správy súdu s účinkami pre všetky konania prebiehajúce na tomto súde. Každopádne, reálna súdna prax je v tomto smere pozitívna a odmietavý postoj súdov je skôr raritný, pretože objektívne ide o vhodné riešenie, ktoré uľahčuje praktický výkon právnických povolání. Opak rozhodne nevykazuje znaky racionálneho postupu v záujme bežnej praxe a je skôr prejavom tendenčného formalizmu a preexponovaného interpretačného pozitivizmu.

Druhým problémom, s ktorým sa možno pri postupe súdov stretnúť, je „ignorovanie“ zápisu resp. uloženia plnomocenstva do „Spr“ v konkrétnom konaní. Súdny nezriedka vyžadujú od advokáta originál procesného plnomocenstva na zastupovanie klienta v konkrétnej veci napriek tomu, že kancelária predsedu tohto súdu žiadosti advokáta vyhovel a v spise agendy správy súdu, na ktorý advokát odkázal a priložil aj fotokópiu potvrdenia predsedu súdu, sa nachádza riadne a platné všeobecné plnomocenstvo. Takýto postup rozhodne nie je namieste a okrem atribútov uvedených v závere predchádzajúceho odseku možno v niektorých prípadoch uvažovať aj o určitých čiastkových prejavoch, ktoré sa vzdávajú efektívnemu a adekvátnemu výkonu spravodlivosti.

Popri uvedenej judikatúre (R 21/1981, R 43/2003) je pritom v tejto otázke relatívne jednotná aj súčasná prax Najvyššieho súdu SR. Z aktuálnych rozhodnutí možno poukázať napríklad na uznesenie NS SR zo dňa 7. 6. 2012, sp. zn. 3 Cdo 76/2012, podľa ktorého „Možnosť udelenia tzv. všeobecnej plnej moci a jej založenia (ako „prezidiálnej plnej moci“) do spisov správy príslušného súdu nevyučoval Občiansky súdny poriadok v predchádzajúcich zneniach; túto možnosť nevyučuje ani v súčasnom znení. Právny názor, že v súlade so zákonom možno udeliť len jednoduché plnomocenstvo alebo procesné plnomocenstvo, nemá a nemá žiadne opodstatnenie.“

Týmto uznesením Najvyšší súd SR v dovolacom konaní zrušil uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo odmietnu-

té odvolanie navrhovateľky (podané v jej mene advokátom) ako podané neoprávnenou osobou iba z dôvodu, že advokát preukazoval zastúpenie „len“ odkazom na všeobecné plnomocenstvo založené v spise agendy správy súdu a na výzvu na predloženie osobitného plnomocenstva pre konanie neregulované. Dovolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal aj na iné uznesenia NS SR, v ktorých bol prezentovaný totožný právny názor (sp. zn. 7 Cdo 45/2011, sp. zn. 4 Cdo 70/2011, sp. zn. 5 Cdo 54/2011, sp. zn. 2 Cdo 56/2011).

Tretiu kategóriu problémov so súdnym registrom „Spr“ predstavuje ukladanie iných listín ako všeobecných plnomocenstiev, a to listín, ktorými má byť vykonaný dôkaz (§ 129 ods. 1 OSP). Tu je situácia diametrálne odlišná. Plnomocenstvo totiž nie je dôkazným prostriedkom, ktorým má byť v konaní zistený skutkový stav, ako podklad pre meritórne rozhodnutie. Predstavuje iba jednostranný úkon účastníka, ktorým je dokladované fakultatívne resp. obligatórne splnenie procesnej podmienky konania, v tomto prípade zastúpenie advokátom. Pre osvedčenie splnenia tejto špecifickej procesnej podmienky postačuje súdu v konkrétnom prípade odkaz na číslo spisu „Spr“ a fotokópia potvrdenia predsedu súdu, ktorá obsahuje údaje o obsahu plnomocenstva.

Často sa však účastníci alebo ich právni zástupcovia domáhajú, aby do spisov súdnej správy boli založené aj listinné dokumenty, ktoré predstavujú plnohodnotný dôkazný prostriedok vo vzťahu k relevantnému zisteniu skutkového stavu dokazovaním podľa OSP. V konaní následne odkazujú na „zmluvu uloženú v Spr č. ...“ a podobne. Prístup jednotlivých súdov k riešeniu tejto otázky je výsostne individuálny a nejednotný. Z hľadiska štandardného postupu v konaní však vyvstáva niekoľko zásadných procesných otázok, ktoré môžu súvisieť s porušením základných práv účastníka, ktoré sa viažu na súdne konanie.

Pokiaľ má byť napríklad takáto zmluva alebo iný dokument riadnou prílohou návrhu na začatie konania, je súd v zmysle § 114 ods. 2 OSP povinný doručiť ju spolu s návrhom odporcovi. Tomu však bráni skutočnosť, že v spise sa žiadny takýto dokument reálne nenachádza, pretože v skutočnosti nebol k návrhu priložený. Dôkaz listinou je následne podľa § 129 ods. 1 OSP súd povinný vykonať tak, že sudca na pojednávaní listinu alebo jej časť prečíta alebo oznámi jej obsah. Ešte väčšie komplikácie by vyvolalo eventuálne dokazovanie na odvolacom súde (§ 213 ods. 3 až 5 OSP), pretože samotný spis „Spr“ sa nachádza iba na súde prvého stupňa. V rámci bežnej praxe je preto sudca prvostupňového súdu nútený, pokiaľ akceptuje odkaz na dôkazný prostriedok uložený v spise agendy správy súdu, vyžiadať si príslušný spis „Spr“, vyhotoví z neho potrebný počet fotokópií a založí ich do vlastného spisu, resp. doručiť účastníkom konania. Situáciu pritom mimoriadne komplikuje eventuálny vznik dôvodnej požiadavky, aby bolo dokazovanie v konaní vykonané originálom listiny.

Záverom azda ani nemožno prezentovať iné presvedčenie než to, že najvhodnejším riešením načrtnutých problémov by bolo zjednotenie súdnej praxe na základe zdokonalenej, jednoznačnej a zrozumiteľnej právnej úpravy.

Ústavnoprávne garancie pri uchovaní a vydaní počítačových údajov

JUDr. Michal Rampášek

V nadväznosti na predchádzajúci príspevok venovaný uchovaniu a vydaniu počítačových údajov v trestnom konaní, pokračujem v rozoberaní tejto problematiky z ústavnoprávneho hľadiska. V tejto súvislosti poukážem na aktuálny vývoj právnej úpravy v Českej republike vo svetle rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky pri posudzovaní ústavnej konformity niektorých ustanovení českého zákona o elektronických komunikáciách¹ a českého Trestného poriadku,² ktoré sa priamo dotýkajú otázky uchovávania a vydania počítačových údajov. Vzhľadom na to, že Ústavný súd Slovenskej republiky^{3,4} doteraz ešte nerozhodol priamo o ústavnosti uchovávania a vydania počítačových údajov, mohli by byť právne názory vyslovené Ústavným súdom Českej republiky pre slovenského zákonodarcu prinajmenšom inšpiratívne.

Právo na ochranu súkromia

Problematika systému zaznamenávania, uchovania a použitia počítačových údajov sa priamo týka ochrany súkromia podľa Ústavy Slovenskej republiky (najmä čl. 19 ods. 2, 3 a čl. 22 ods. 1, 2) a Dohovoru (čl. 8 ods. 1 a 2).⁵

Považujem za nepochybné, že vyššie citované ustanovenia poskytujú ochranu súkromia aj pred takým zásahom, aký predstavuje uchovanie a použitie počítačových údajov. Rovnako je nepochybné, že z vyššie citovaných ustanovení sú vyvodzované konkrétne záruky, ktoré je štát

JUDr. Michal Rampášek

je absolvent Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty (2010). Pôsobí ako advokátsky koncipient v advokátskej kancelárii HAVLÁT&PART-

NERS. Je držiteľom Európskeho certifikátu o počítačovej kriminalite a elektronickom dokazovaní (European Certificate on Cybercrime and Electronic Evidence), 2009.

Osobitne treba poukázať na to, že zákon podľa bodu 1. musí spĺňať určitú kvalitu. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) už súhrnne stanovil aj minimálne obsahové požiadavky na zákon podľa čl. 8 Dohovoru: definícia kategórie osôb, u ktorých môže byť nariadené vydanie počítačových údajov, povaha trestných činov, ktoré môžu k vydaniu údajov viesť, stanovenie maximálneho trvania uchovávania údajov, podmienky zostavenia súhrnných správ obsahujúcich vydané údaje, opatrenia, ktoré je potrebné prijať k zabezpečeniu odovzdania uchovaných

povinný dotknutým osobám poskytnúť.⁶

Vychádzajúc z vyššie citovaného, uchovanie a použitie počítačových údajov z telekomunikačnej prevádzky je možné len vtedy, ak:

1. je takýto zásah realizovaný na základe zákona,
2. sledujúc niektorý z legitímnych cieľov podľa čl. 8 ods. 2 Dohovoru (záujem národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojov a zločinov, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných),
3. je primeraný sledovanému cieľu.

1 Zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikáciách a o zmene niektorých súvisiacich zákonov (zákon o elektronických komunikáciách) v znení neskorších predpisov

2 Zákon č. 141/1961 Sb. o trestnom řízení soudním (trestní řád) v znení neskorších predpisov (ďalej len „český Trestný poriadok“)

3 Z rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky možno spomenúť predovšetkým nálezy vydané v súvislosti s prehliadkami advokátskych kancelárií a zaisťovaním počítačových údajov, napr. nález sp. zn. II. ÚS 96/2010, III. ÚS 68/2010, alebo v súvislosti s povinnosťou podniku zabezpečiť zariadenia na odpočúvanie a záznamu prevádzky v sieťach na vlastné náklady – nález sp. zn. PL.ÚS 23/06

4 Dňa 10. 10. 2012 bol na

Ústavný súd SR podaný návrh skupiny poslancov NR SR na začatie konania o súlade § 58 ods. 5, 6, 7 a § 63 ods. 6 zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách, § 116 zák. č. 301/2005 Trestného poriadku a § 76a ods. 3 zák. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore s označenými ustanoveniami Ústavy, Dohovoru a Charty základných práv EÚ.

5 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd zo 4. 11. 1950 v znení neskorších protokolov (ďalej len „Dohovor“)

6 nálezy Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 33/95, sp. zn. II. ÚS 7/1999, sp. zn. II. ÚS 16/1999, sp. zn. I. ÚS 33/95, nález Ústavného údu ČR sp. zn. II. ÚS 502/2000, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veciach Malone z roku 1984 alebo Huvig z roku 1990

7 Napr. porovnaj rozsudky ESĽP vo veciach Kruslin a Huvig proti Francúzsku z roku 1990, Kopp proti Švajčiarsku z roku 1998, Lambert proti Francúzsku z roku 1998, Valenzuela Contreras proti Španielsku z roku 1998

8 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 13/00, rozsudok ESĽP vo veci Peck proti Spojenému kráľovstvu z roku 2003

9 Rozsudok vo veci Henaf proti Francúzsku z roku 2003

10 Pozn. – Česká republika ešte neratifikovala Dohovor o počítačovej kriminalite.

11 Vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání

a vydaných údajov, nedotknutých a kompletných, pre účely ich prípadnej kontroly súdom a obhajobou, okolnosti, za ktorých môže byť uskutočnené zmazanie a zničenie týchto záznamov, najmä po oslobodení spod obvinenia príp. obžaloby. Existencia jasných a podrobných pravidiel je nevyhnutná, tým viac, že technické postupy sa neustále zdokonaľujú.⁷

Ďalšie vyššie uvedené kritérium, ktorým je proporcionalita, teda primeranosť zásahu do práva na súkromie znamená dodržanie rovnováhy vo vzťahu medzi právom jednotlivca na súkromie a výberom prostriedkov, ktorými štát disponuje pri plnení legitímneho cieľa. Pri ich výbere je limitovaný tým, že zásah do práva na súkromie je možný len vtedy, keď je to nevyhnutné, a vykonať ho možno len v duchu požiadaviek kladených na demokratickú spoločnosť. Zásah do základného práva alebo slobody musí zodpovedať naliehavej spoločenskej potrebe a musí byť primeraný sledovanému legitímnemu cieľu a zároveň pri určovaní rozsahu obmedzenia je dôležité zohľadniť aj podstatu práva, ktoré sa má obmedziť.⁸

V konečnom dôsledku treba uviesť, že výpočet garancií ochrany súkromia nie je a nemôže byť konečný, pretože Dohovor je živý nástroj,⁹ z ktorého ESĽP interpretáciou vyvodzuje stále nové a nové princípy.

Vývoj právnej úpravy v Českej republike

Na začiatok uvediem krátky prehľad pôvodnej (zrušenej) právnej úpravy, ktorá sa stala predmetom posudzovania Ústavného súdu ČR. Táto právna úprava predstavuje ustanovenia českého Trestného poriadku,¹⁰ na ktoré nadväzujú ustanovenia českého zákona o elektronických komunikáciách a príslušný vykonávací predpis.¹¹

S účinnosťou k 12. 4. 2011 na základe vyhlásenia nálezú Ústavného súdu ČR z 22. 3. 2011 sp. zn. *Pl. ÚS 24/10*, bol zrušený § 97 ods. 3 a 4 českého zákona o elektronických komunikáciách¹² a príslušný vykonávací predpis (ďalej aj len „Prvé rozhodnutie Ústavného súdu ČR“). Zrušená právna úprava by sa dala svojím účelom porovnať s § 58, najmä ods. 5 a 7 ZoEK (uchovávanie údajov alebo tzv. *data retention*).

Dôvody na zrušenie § 97 ods. 3 a 4 českého zákona o elektronických komunikáciách a príslušného vykonávacieho predpisu boli nasledovné:

- nebol definovaný okruh orgánov oprávnených vyžadovať prevádzkové a lokalizačné údaje,
- nebol definovaný účel, pre ktorý je možné údaje vyžadovať,
- neboli stanovené jasné a detailné pravidlá na zabezpečenie uchovávania údajov,
- nebola presne vymedzená doba uchovávania, resp. likvidácie prevádzkových a lokalizačných údajov,
- neboli jednoznačne stanovené predpoklady a podmienky na použitie prevádzkových a lokalizačných údajov,
- nebola definovaná zodpovednosť a prípadné sankcie za nesplnenie stanovených povinností,
- nebola zakotvená možnosť dotknutých jednotlivcov domáhať sa efektívnej ochrany proti prípadnému zneužitiu (vrátane spätného informovania, ako je to u odpočúvaní)

Ústavný súd Českej republiky konštatoval, že napadnutá právna úprava porušuje ústavnoprávne limity, pretože nespĺňa požiadavky vyplývajúce z princípu právneho štátu a je v rozpore s požiadavkami pre obmedzenie základného práva na súkromie – práva na informačné sebaurčenie,¹³ ktoré vyplývajú z princípu proporcionality.¹⁴

V nadväznosti na vyššie uvedené Prvé rozhodnutie, Ústavný súd Českej republiky nálezom zo dňa 20. 12. 2011 sp. zn. *Pl. ÚS 42/11* rozhodol, že § 88a českého Trestného poriadku¹⁵ sa ruší uplynutím dňa 30. 9. 2012 (ďalej aj len „Druhé rozhodnutie Ústavného súdu ČR“). Zrušený paragraf je s účinnosťou k 1. 10. 2012 nahradený novým, podstatne prepracovanejším.¹⁶

Právna úprava v Českej republike umožňovala českým orgánom činným v trestnom konaní získať v prípravnom konaní uchovávané počítačové údaje len na základe príkazu sudcu podľa § 88a českého Trestného poriadku.

Porovnanie právnej úpravy v Slovenskej republike a Českej republike

Zákon o elektronických komunikáciách

(Prvé rozhodnutie Ústavného súdu ČR)

Aj napriek skutočnosti, že zrušená česká právna úprava nebola totožná s cit. slovenskou právnou úpravou v ZoEK, ktorá podľa môjho názoru podrobnejšie a striktnjšie upravuje povinnosti podniku a podmienky vydania údajov, možno niektoré závery Prvého rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky vzťahovať aj na nasledovnú slovenskú právnú úpravu.

Podľa § 58 ods. 5 ZoEK podnik je povinný na účely podľa odseku 7 uchovávať prevádzkové údaje, lokalizačné údaje a údaje komunikujúcich strán odo dňa uskutočnenia komunikácie počas

- a) 6 mesiacov, ak ide o pripojenie k internetu, internetovú elektronickú poštu a telefonovanie prostredníctvom internetu, a
- b) 12 mesiacov, ak ide o ostatné druhy komunikácie.

Podľa § 58 ods. 7 ZoEK údaje uchovávané podľa odsekov 5 a 6 spolu s údajmi účastníka v rozsahu podľa § 63 ods. 1 písm. b), je podnik povinný na základe písomnej žiadosti a bezodkladne poskytnúť za podmienok ustanovených v § 63 ods. 6 orgánom činným v trestnom konaní, súdu a inému orgánu štátu na účely vyšetrovania, odhaľovania a stíhania trestných činov súvisiacich s terorizmom, nedovoleným obchodovaním, organizovanou trestnou činnosťou, únikom a ohrozením utajovaných skutočností a s trestnými činmi spáchanými nebezpečným zoskupením; údaje a informácie môže podnik uchovávať len v elektronickej podobe.

Podľa § 63 ods. 6 ZoEK Podnik je povinný poskytnúť inému orgánu štátu podľa § 55 ods. 6 na účely plnenia jeho úloh podľa osobitných predpisov na základe písomnej žiadosti a so súhlasom súdu alebo na príkaz súdu podľa osobitných predpisov údaje, ktoré sú predmetom telekomunikačného tajomstva podľa odseku 1 písm. b) až d); v prípade údajov potrebných pre pátranie po nezvestných osobách a odcudzených motorových vozidlách sa postupuje podľa osobitného predpisu. Podnik je povinný poskytnúť tieto údaje inému orgánu štátu podľa § 55 ods. 6 v písomnej forme alebo v elektronickej podobe v šifrovanej forme a zrozumiteľným spôsobom. Náklady na hmotné nosiče, ktoré sú potrebné na poskytnutie údajov, uhrádza orgán štátu, ktorému sa takéto údaje poskytnú.

Predovšetkým aj slovenskej právnej úprave možno vytknúť najmä:

1. nejednoznačné predpoklady a podmienky pre použitie prevádzkových a lokalizačných údajov preto, že:

- a) ZoEK upravuje podmienky a predpoklady získania údajov na dvoch miestach, a to v § 58 ods. 7 (pre orgány činné v trestnom konaní, súdy a iné orgány štátu na účely vyšetrovania, odhaľovania a stíhania trestných činov) a § 63 ods. 6 (pre iný orgán štátu t. j. ozbrojený bezpečnostný zbor, ozbrojený zbor a štátny orgán, ktorý v rozsahu ustanovenom osobitnými predpismi plní úlohy na úseku ochrany ústavného zriadenia, obrany štátu, vnútorného poriadku a bezpečnosti štátu). V tomto prípade je žiaduce, aby boli oprávnené subjekty a podmienky získania údajov upravené spoločne v jednom ustanovení zákona, bez toho, aby bolo nevyhnutné takto obtiažne zisťovať naplnenie zákonných podmienok pre konkrétneho žiadateľa.
- b) Ako som už uviedol v predchádzajúcom príspevku, treba tiež poukázať na rozdiel medzi súčasným znením ZoEK a Trestným poriadkom vo vymedzení rozsahu trestnej činnosti, na ktorej vyšetrovanie a odhaľovanie možno príkaz vydať. Pokiaľ ZoEK jasne definuje päť skupín trestnej činnosti, Trestný poriadok v prípade príkazu podľa § 116 podmieňuje vydanie príkazu len vedením trestného konania pre úmyselný trestný čin. Uvedené môže spôsobiť aplikačné problémy predovšetkým pre adresátov jednotlivých žiadostí, teda podnikom podľa ZoEK, ktoré sa riadia predovšetkým ZoEK, ktorý, ako už bolo uvedené, podstatne striktnjšie vymedzuje okruh trestnej činnosti v porovnaní s Trestným poriadkom, kedy možno poskytnúť údaje o uskutočnenej prevádzke. Problém môže nastať predovšetkým, keď je doručená žiadosť o poskytnutie údajov v súvislosti s odhaľovaním takej trestnej činnosti, ktorá nespadá do rozsahu uvedeného v ZoEK, a príslušný orgán tak vystavuje podnik riziku jednak z odmietnutia vyhovieť takejto žiadosti alebo z porušenia povinností podniku podľa ZoEK.

- 12 Podľa § 97 ods. 3 právnická alebo fyzická osoba zajišťujúca verejnú komunikačnú sieť alebo poskytujúca verejne dostupnú službu elektronických komunikácií je povinná uchovávať provozní a lokalizační údaje, které jsou vytvářeny nebo zpracovávány při zajišťování jejich veřejných komunikačních sítí a při poskytování jejich veřejně dostupných služeb elektronických komunikací. Provozni a lokalizační údaje týkající se neúspěšných pokusů o volání je právnická nebo fyzická osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací povinná uchovávat pouze tehdy, jsou-li tyto údaje vytvářeny nebo zpracovávány a zároveň uchovávány nebo zaznamenávány. Právnická nebo fyzická osoba, která provozní a lokalizační údaje podle věty první a druhé uchovává, je na požádání povinná je bezodkladně poskytnout orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu. Současně je tato osoba povinná zajistit, aby s údaji podle věty první a druhé nebyl uchováván obsah zpráv. Doba uchovávání těchto provozních a lokalizačních údajů nesmí být kratší než 6 měsíců a delší než 12 měsíců. Po uplynutí této doby je osoba, která údaje podle věty první a druhé uchovává, povinná je zlikvidovat, pokud nebyly poskytnuty orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního předpisu nebo tento zákon nestanoví jinak (§ 90). Podľa § 97 ods. 4 rozsah provozních a lokalizačních údajů uchovávaných podle odstavce 3, dobu jejich uchovávání podle odstavce 3 a formu a způsob jejich předávání orgánům

oprávneným k jejich využívaní a dobu uchovávaní a způsob likvidace údajů, které byly poskytnuty orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu, stanoví prováděcí právní předpis.

13 Právo na rešpektovanie súkromného života zahŕňa aj záruku sebaurčenia v zmysle zásadného rozhodovania sa jednotlivca a sebesamom. Právo na súkromie teda garantuje tiež právo jednotlivca rozhodnúť podľa vlastného uváženia, či a resp. v akom rozsahu, akým spôsobom a za akých okolností môžu byť skutočnosťami a informácie z jeho osobného súkromia sprístupnené iným subjektom. Uvedené predstavuje právo na informačné sebaurčenie, ktoré je jedným z aspektov práva na súkromie.

14 Podobné závery uviedli aj ústavné sudy v iných európskych štátoch, ktoré tiež preskúmavali ústavnosť právnej úpravy implementujúcej Smernicu o uchovávaní údajov. Príkladom je rozhodnutie Spolkového ústavného súdu SRN z 2 marca 2010, 1 BvR 256/08, 1 BvR 263/08, 1 BvR 586/08, rovnako rozhodnutie č. 1258 rumunského Ústavného súdu zo dňa 8. 10. 2009, ďalej rozhodnutie bulharského Najvyššieho správneho súdu zo dňa 11. 12. 2008, a tiež rozhodnutie Najvyššieho súdu Cypru zo dňa 1. 2. 2011.

15 Podľa § 88a ods. 1 Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení

2. neexistenciu možnosti dotknutých jednotlivcov domáhať sa efektívnej ochrany proti prípadnému zneužitiu (vrátane spätného informovania, ako je to u odpočúvaní): Trestný poriadok v prípade príkazu podľa § 116 neupravuje možnosť dotknutého jednotlivca domáhať sa ochrany proti zneužitiu svojich údajov a taktiež ani povinnosť spätného informovania o použití údajov (porov. povinnosť orgánu činného v trestnom konaní a súdu podľa § 115 ods. 8 a 9 Trestného poriadku v prípade odpočúvania prevádzky). Pre porovnanie možno poukázať na nový § 88a ods. 2 českého Trestného poriadku, podľa ktorého prokurátor, policajný orgán alebo predseda senátu po právoplatnom skončení veci informuje o nariadenom zisťovaní údajov o telekomunikačnej prevádzke dotknutú osobu, pokiaľ je známa. Informácia obsahuje označenie súdu, ktorý príkaz vydal a údaj o období, ktorého sa príkaz týkal. Súčasťou informácie je poučenie o práve podať v lehote šiestich mesiacov odo dňa doručenia tejto informácie Najvyššiemu súdu ČR návrh na preskúmanie zákonnosti príkazu na zaistenie údajov o telekomunikačnej prevádzke.

Trestný poriadok

(Druhé rozhodnutie Ústavného súdu ČR)

Druhé rozhodnutie Ústavného súdu ČR je rovnako inšpiratívne vo vzťahu k súčasnému zneniu Trestného poriadku. § 88a českého Trestného poriadku, ktoré Ústavný súd ČR zrušil, by sa svojim účelom dalo porovnať s § 116 ods. 1 a 4 slovenského Trestného poriadku.¹⁷

Podľa § 116 ods. 1 Trestného poriadku v trestnom konaní pre úmyselný trestný čin možno vydať príkaz na zistenie a oznámenie údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke, ktoré sú predmetom telekomunikačného tajomstva alebo na ktoré sa vzťahuje ochrana osobných údajov, ktoré sú potrebné na objasnenie skutočností dôležitých pre trestné konanie.

Podľa § 116 ods. 4 Trestného poriadku ustanovenia odsekov 1 až 3 sa primerane vzťahujú na obsahové údaje alebo prevádzkové údaje prenášané prostredníctvom počítačového systému.

Predmetom kritiky zo strany Ústavného súdu ČR bolo, že prístup orgánov činných v trestnom konaní k údajom je podmienený len tým, že údaje majú slúžiť objasneniu skutočností dôležitých pre trestné konanie. Pre porovnanie, slovenská právna úprava v § 116 Trestného poriadku sa líši len v tom, že vyžaduje, aby bolo vedené trestné konanie pre úmyselný trestný čin. Ústavný súd ČR tým zdôraznil absenciu princípu proporcionality zásahu do základného práva s ohľadom na sledovaný účel, keďže prístup k týmto údajom zákonodarca upravil ako bežný prostriedok pre získanie dôkazov. Takto formulované ustanovenie zákona je príliš široké a neurčité. To umožňuje orgánom činným v trestnom konaní vyžiadanie a použitie uložených údajov vždy, ak je tieto údaje možné spojiť s prebiehajúcim trestným konaním (v SR s trestným konaním pre úmyselný trestný čin). Ďalej Ústavný súd ČR dodal, že aj napriek skutočnosti, že skúmanie splnenia podmienok je zverené predsedovi senátu predstavuje takáto úprava zásah do základného práva na súkromie v podobe práva na informačné sebaurčenie a sudy nemôžu nahrádzať absenciu dostatočne určitej zákonnej právnej úpravy. Tieto závery Ústavného súdu ČR možno podľa môjho názoru primerane použiť aj na slovenskú právnu úpravu v § 116 Trestného poriadku.

Ochrana osobných údajov a Smernica o uchovávaní údajov

Problematiku rozobranú v tomto príspevku možno vnímať v širšom kontexte, a to nielen rozhodnutí ústavných súdov uvedených európskych štátov, ktoré tak reagujú na často abstraktnú a ústavne non-konformnú právnu úpravu uchovania a použitia počítačových údajov, ale aj v kontexte vývoja a sprísňovania právnej úpravy ochrany osobných údajov, ktorá bola prezentovaná v podobe návrhu nariadenia o ochrane jednotlivcov pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov (Všeobecné nariadenie o ochrane osobných údajov),¹⁸ a záverov Komisie vyjadrených v Hodnotiacej správe k smernici o uchovávaní údajov z 18. 4. 2011.¹⁹ Výsledky získané Komisiou odhalili nedostatky platnej právnej úpravy, pričom v niektorých štátoch bola zistená vysoká miera používania uchovávaných údajov. Týka sa to predovšetkým Českej republiky, čo zvýraznil najmä Ústavný súd ČR vo svojom Prvom rozhodnutí (280 271 žiadostí v roku

2009). Pre porovnanie, v roku 2009 bolo v Slovenskej republike podaných celkovo 5214 žiadostí o uchovávanie údajov, pričom len 157 z nich sa nevyhovelo.²⁰ Do budúca Komisia zväží tiež väčšiu harmonizáciu dôb uchovania údajov, pretože z praxe vyplynulo, že väčšina vyžiadanych údajov vek tri a menej mesiacov²¹. Komisia tiež naznačila, že v budúcej právnej úprave upraví rôzne doby uchovania pre jednotlivé kategórie údajov, pre jednotlivé kategórie závažných trestných činov, aj pre kombinácie kategórií údajov a kategórií závažných trestných činov. Uvedené preto potvrdzuje všeobecný trend v sprísňovaní a obmedzovaní použitia a uchovávaní údajov.

Záver

V tomto príspevku bolo snahou vyzdvihnúť základné ústavné princípy ochrany súkromia jednotlivca, medzi ktoré patrí aj kvalita právnych predpisov umožňujúcich zásah do súkromia jednotlivcov v podobe záznamu a použitia počítačových údajov z telekomunikačnej prevádzky. Tieto princípy a potreba ich aplikácie sú osobitne dôležité v oblasti informačných a komunikačných technológií. Súčasný model zaznamenávania a použitia počítačových údajov z telekomunikačnej prevádzky je z inštitucionálneho hľadiska v súlade so zákonom. Fungovanie a pravidlá tohto modelu však, ako ukázal aj príklad z Českej republiky, je potrebné v slovenskej právnej úprave (ZoEK a Trestný poriadok) v niekoľkých smeroch upraviť. A to jednak, a) zjednotením predpokladov a podmienok pre použitie počítačových údajov, b) uvedením zoznamu konkrétnych trestných činov alebo skupiny trestných činov, v konaní o ktorých možno vydať príkaz podľa § 116 ods.1 a 4 Trestného poriadku a taktiež c) zavedením možnosti efektívnej ochrany proti prípadnému zneužitiu vrátane povinnosti spätného informovania dotknutých jednotlivcov. Systém tzv. data retention musí garantovať európsky štandard ochrany práva na súkromie jednotlivca a zároveň by mal zodpovedať reálnym a nevyhnutným potrebám orgánov činných v trestnom konaní, súdov, prípadne iných orgánov štátu v praxi, ako na to upozornila aj Komisia v hodnotiacej správe k smernici o uchovávaní údajov. ■

soudce, aby je právnické nebo fyzické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, sdělily jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn.

Podľa § 88a ods. 2

Příkazu podle odstavce 1 není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat.

16 Zmena bola vykonaná zákonom č. 273/2012 Sb. ktorým sa mení zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikáciách a o zmene niektorých súvisiacich zákonov (zákon o elektronických komunikáciách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (tým istým zákonom došlo aj k zmene vyššie uvedených zrušených ustanovení českého zákona o elektronických komunikáciách)

17 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“)

18 Dňa 25. 1. 2012 Európska komisia predstavila komplexnú reformu európskej právnej úpravy ochrany osobných údajov. Text návrhu nariadenia je dostupný na: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/data-protection/news/120125_en.htm
25. 11. 2012

- 19 Pripravuje sa revízia uvedenej smernice o uchovávaní údajov (smernica 2006/24/ES). Hodnotiaca správa Komisie je dostupná na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0225:FIN:SK:PDF 25. 11. 2012>
- 20 V porovnaní s okolitými štátmi ide o relatívne nízky počet žiadostí, za rovnaké obdobie v Poľsku bolo podaných 1 048 318 žiadostí a v Českej republike 280 271 žiadostí. Rakúsko a Maďarsko neposkytli údaje o počte žiadostí.
- 21 V súčasnosti smernica o uchovávaní údajov umožňuje uchovávať prevádzkové údaje a údaje o polohe po dobu šiestich mesiacov až dvoch rokov na účel vyšetrovania, odhaľovania a stíhania závažných trestných činov.

RESUMÉ

Ústavnoprávne garancie pri uchovaní a vydaní počítačových údajov

Príspevok sa venuje ústavnoprávnenému hľadisku uchovania a použitia počítačových údajov v slovenskom trestnom práve procesnom, osobitne z pohľadu práva na ochranu súkromia. Autor sa pritom pokúša poukázať na konkrétne nedostatky súčasnej platnej právnej úpravy v Trestnom poriadku a Zákone o elektronických komunikáciách. Článok zároveň analyzuje rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky v tejto oblasti, a aj na ich základe autor ponúka návrhy na zmenu vybraných ustanovení Trestného poriadku a Zákona o elektronických komunikáciách.

SUMMARY

Constitutional Guarantees Applicable to the Retention and Submission of Computer Data

The article deals with the constitutional aspect of the retention and submission of computer data in the Slovak criminal procedural law, mainly in the light of the right to the protection of privacy. The author aims to point to specific drawbacks of applicable legal rules comprised in the Criminal Procedure Code and Electronic Communications Act. The article at the same time analyses decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic in this field, and on the basis thereof the author makes proposals to change selected provisions of the Criminal Procedure Code and Electronic Communications Act.

ZUSAMENFASSUNG

Verfassungsrechtliche Garantien bei Aufbewahrung und Herausgabe von Computerdaten

Der Beitrag widmet sich der Aufbewahrung und Herausgabe von Computerdaten im slowakischen Strafprozessrecht vom verfassungsrechtlichen Sichtpunkt, insbesondere aus Sicht des Rechtes auf den Schutz der Privat- und Persönlichkeitssphäre. Der Autor versucht, auf konkrete Nachteile der derzeit gültigen Rechtsregelung der Strafprozessordnung und im Gesetz über elektronische Kommunikationen, hinzuweisen. Im Artikel sind zugleich Entscheidungen des Verfassungsgerichtes der Tschechischen Republik aus diesem Bereich analysiert und aufgrund dieser Entscheidungen von ihm Vorschläge für Neuerungen der ausgewählten Bestimmungen der Strafprozessordnung und des Gesetzes über elektronische Kommunikationen unterbreitet.

Ochrana spotrebiteľa v civilnom procese

JUDr. Ing. Jarmila Lazíková, PhD.

doc. JUDr. Marek Števček, PhD.

Ochrana spotrebiteľa v EÚ vychádza z koncepcie zachovania zásady rovnosti v súkromnoprávných vzťahoch medzi spotrebiteľom na jednej strane a subjektom konajúcim v rámci svojej podnikateľskej alebo profesijnej činnosti na strane druhej. V zmluvách uzatváraných medzi takýmito účastníkmi sa zásada rovnosti narúša v dôsledku nedostatočnej informovanosti spotrebiteľa o svojich právach, ako aj o ekonomickej situácii na trhu s tovarom alebo službou, ktorá je (sekundárnym) predmetom zmluvy, najmä v porovnaní so skúsenosťami a vedomosťami subjektu, ktorý koná v rámci svojej podnikateľskej alebo profesijnej činnosti.

System ochrany spotrebiteľa vychádza z myšlienky, že „spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplyvať na ich obsah.“¹ Túto nerovnováhu sa snaží európsky zákonodarca vyvážiť kogentnou úniou právnou úpravou, ktorá má chrániť

práva a oprávnené záujmy spotrebiteľa voči druhej zmluvnej strane, konajúcej v rámci svojej podnikateľskej činnosti prostredníctvom minimálnych štandardov, ktoré musia byť rešpektované v každom členskom štáte EÚ. Pritom EÚ nebráni členským štátom prijať alebo ponechať v platnosti prísnejšie podmienky ochrany spotrebiteľa, pokiaľ sú v súlade s úniou právnou úpravou.

Spotrebiteľ spravidla nepozná právo iných členských štátov a obava z neznámej legislatívy by sa mohla stať bariérou v realizácii rôznych cezhraničných obchodných vzťahov. Európsky zákonodarca preto zakotvil minimálny štandard ochrany práv spotrebiteľa na európskej úrovni platný vo všetkých členských štátoch EÚ s predpokladom rozvoja cezhraničných aktivít v oblasti voľného pohybu tovarov a služieb na vnútornom trhu EÚ. Za týmto účelom smernica Rady 93/13/EHS vymenúva isté podmienky (exemplifikatívne uvedené v jej prílohe), ktoré by sa mohli považovať za nekalé. V prípade, že sa preukáže ich nekalosť, je úlohou členských štátov zabezpečiť, aby tieto podmienky neboli záväzné pre spotrebiteľa. Ide o kogentné ustanovenia,

JUDr. Ing. Jarmila Lazíková, PhD.

absolvovala štúdium na Fakulte ekonomiky a manažmentu Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

a na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave. Pôsobí ako odborný asistent na katedre práva SPU v Nitre.

Doc. JUDr. Marek Števček, PhD.

sa odborne profiluje predovšetkým na oblasť civilného práva procesného. Pôsobil či pôsobí ako advokát, sudca a pedagóg na viacerých právnických fakultách.

V súčasnosti je generálnym riaditeľom sekcie civilného práva Ministerstva spravodlivosti SR a predsedom rekodifikačnej komisie pre Občiansky súdny poriadok.

ktoré s ohľadom na „nerovné postavenie jednej zo zmluvných strán smeruje k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť.“²

1 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 26. 10. 2006 vo veci C-168/05 Mostaza Claro, bod 25.

2 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 26. 10. 2006 vo veci C-168/05 Mostaza Claro, bod 36.

1. Pojem spotrebiteľ v únijnom práve

Podľa smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa za spotrebiteľa podľa čl. 2 písm. b) považuje fyzická osoba, ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom nevzťahujúcim sa k jej obchodom, podnikaniu alebo povolaniu. Podobne aj smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách podľa čl. 2 písm. a) považuje za spotrebiteľa iba fyzickú osobu, ktorá v rámci obchodných praktík, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná na účely spadajúce mimo rámca jej obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti. Aj v smernici 98/6/ES Európskeho parlamentu a Rady o ochrane spotrebiteľa pri označovaní cien výrobkov ponúkaných spotrebiteľovi v čl. 2 písm. e) sa stretávame s definíciou spotrebiteľa iba ako s fyzickou osobou, kupujúcou výrobok, ktorý nesúvisí s jej obchodnou alebo pracovnou činnosťou. Podobne aj ďalšie smernice EÚ definujú spotrebiteľa jednoznačne ako fyzickú osobu.

Isté pochybnosti o postavení spotrebiteľa iba ako fyzickej osoby vyvoláva nariadenie Rady (ES) 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len ako nariadenie Brusel I), kde podľa čl. 15 je spotrebiteľom osoba, ktorá uzatvára zmluvu na účel, ktorý sa netýka jej profesionálnej alebo podnikateľskej činnosti. Podľa Rozehnalovej a Týča³ ide o fyzické aj právnické osoby a nariadenie zohľadňuje špecifiká škandinávskych národných právnych úprav, ktoré považujú za spotrebiteľa aj právnickú osobu, najmä ak ide o rôzne nadácie, občianske združenia, či záujmové združenia, u ktorých nemožno predpokladať vedomosti a skúsenosti, s ktorými disponujú osoby konajúce v rámci svojej profesionálnej alebo podnikateľskej činnosti. Európsky zákonodarca preferuje vo väčšine právnych predpisov spotrebiteľa ako fyzickú osobu, avšak v záujme zachovania práva na spravodlivý proces ponecháva túto otázku pri určovaní právomoci súdov v nariadení Brusel I. na členské štáty pre prípad, že za spotrebiteľa by niektoré právne úpravy považovali aj osoby právnické. Napokon v prospech spotrebiteľa ako fyzickej osoby vo veci nekalých podmienok v spotrebiteľských zmluvách sa vyjadril aj Súdny dvor v rozsudku v spojených veciach Cape v. Ideal service, keď rozhodol, že „v zmysle smernice 93/13/EHS je potrebné pojem spotrebiteľ vykladať v tom zmysle, že ide výlučne iba o fyzickú osobu.“⁴

Slovenská právna úprava definuje spotrebiteľa z pohľadu súkromného práva v Občianskom zákonníku v § 52 ods. 4 ako fyzickú osobu, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti. Avšak z pohľadu verejného práva sa v zákone č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v § 2 písm. a) stretávame s definíciou spotrebiteľa, za ktorého sa považuje nielen fyzická, ale aj právnická osoba, ktorá nakupuje výrobky alebo používa služby pre osobnú potrebu alebo pre potrebu príslušníkov svojej domácnosti. Rozdielne chápanie spotrebiteľa v právnej úprave jedného štátu môže vyvolať množstvo nejasností a otázok bez ohľadu na to, či ide o predpis súkromného alebo verejného práva. Kým Občiansky zákonník jednoznačne považuje za spotrebiteľa iba fyzickú osobu, zákon o ochrane spotrebiteľa sem zaraďuje aj osobu právnickú. Podľa § 3 ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa každý spotrebiteľ (v zmysle § 2 písm. a) tohto zákona fyzická aj právnická osoba), pokiaľ nakupuje výrobky alebo používa služby pre osobnú potrebu svoju alebo príslušníkov svojej domácnosti, má právo na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách, pričom odkazuje na § 52 až 54 OZ. Občiansky zákonník však právnické osoby vylučuje z právnej ochrany rovnako ako smernica Rady 93/13/ES. Je teda otázne, či sa niektoré právnické osoby môžu dovoliavať nekalých podmienok v zmysle § 52 – 54 OZ. Ustanovenia § 3 ods. 3 a § 2 písm. a) zákona o ochrane spotrebiteľa tak priamo odporujú § 52 ods. 4 OZ a vnášajú do právnych vzťahov právnických osôb neistotu. Napokon, samotná definícia spotrebiteľa v zákone č. 250/2007 Z. z. je sporná, keď hovorí o osobnej potrebe právnickej osoby vrátane osobnej potreby príslušníkov jej domácnosti. Uvedená definícia plne zodpovedá podmienkam spotrebiteľa v ponímaní fyzickej osoby, avšak na právnickú osobu ju sotva možno aplikovať čo i len primerane. Pre porovnanie napr. česká právna úprava považuje za spotrebiteľa výlučne iba fyzickú osobu bez ohľadu na to, či ide o právny predpis súkromného alebo verejného práva; podľa zákona č. 634/1992 Sb. o ochrane spotrebiteľa je spotrebiteľom výlučne fyzická osoba, ktorá nekoná v rámci svojej podnikateľskej činnosti alebo v rámci samostatného výkonu svojho povolania.

3 Rozehnalová, N. – Týč, V. 2006. **Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)**. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 97 – 98.

4 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 22. 11. 2001 v spojených veciach C-541/99 a C-542/99 Cape Snc v. Ideal service Srl a Ideal service MN RE Sas v. OMAI Srl.

2. Spotrebiteľská zmluva

Smernica Rady 93/13/EHS neobsahuje definíciu spotrebiteľskej zmluvy. Podľa § 52 OZ je spotrebiteľskou zmluvou každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom. Teda nejde o nový druh typických zmlúv osobitne upravených v OZ alebo ObchZ, ktoré sa od seba odlišujú primárnym predmetom plnenia (predaj, nájom, darovanie, požičanie a pod.), naopak, spotrebiteľskou zmluvou môže byť ktorákoľvek typická zmluva (napr. kúpna, darovacia, nájomná, úverová), ak sú splnené podmienky, že práve jedna zmluvná strana je považovaná za spotrebiteľa. Z toho a *contrario* vyplýva, že zmluvy len medzi spotrebiteľmi alebo naopak len medzi obchodníkmi a podnikateľmi konajúcimi v rámci svojej podnikateľskej činnosti nie sú považované za spotrebiteľské zmluvy.

Spotrebiteľská zmluva sa od „klasickej“ zmluvy líši tým, že podmienky, ktoré by spôsobili nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa, sú neplatné (§ 53 ods. 5 OZ), pričom musia byť splnené nasledujúce kumulatívne predpoklady:

- uvedené podmienky neboli individuálne dojednané, t. j. spotrebiteľ pri uzatváraní zmluvy nemohol ovplyvniť existenciu tejto podmienky v zmluve (najmä v prípade tzv. adhézných zmlúv),
- nejde o hlavný predmet plnenia a primeranosť ceny za predpokladu, že sú vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne.

Na aplikáciu ustanovení smernice Rady 93/13/EHS sa nevyžaduje existencia cezhraničného prvku, teda ustanovenia smernice sa aplikujú aj v spotrebiteľských zmluvách medzi domácimi subjektmi bez toho, že by sa vyžadovalo bydlisko, resp. sídlo zmluvných strán aspoň v dvoch rôznych členských štátoch EÚ.

3. Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách

V zmysle čl. 3 smernice Rady 93/13/EHS *zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dojednaná, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dobrej viery spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, v neprospech spotrebiteľa*. Podľa Pelikánovej je definícia založená na troch definičných znakoch, a to na individuálnom dojednaní zmluvnej podmienky, princípe dobrej viery a nerovnováhy v právach a povinnostiach zmluvných strán.⁵ Čl. 4 ods. 2 uvedenej smernice dopĺňa, že *posúdenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani na definíciu hlavného predmetu zmluvy ani na primeranosť ceny a odmeny na jednej strane ani služieb a tovarov dodávaných výmenou na strane druhej, pokiaľ sú tieto podmienky zrozumiteľné*.

Citované ustanovenia sa premietli implementáciou smernice do § 53 OZ, podľa ktorého *nekalou podmienkou je každé ustanovenie, ktoré je spôsobilé vyvolať značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa, ak tieto ustanovenia neboli individuálne dojednané a nejedná sa o ustanovenia týkajúce sa predmetu plnenia a primeranosti ceny, pokiaľ sú tieto podmienky vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne*.

Predmet plnenia a cena sú podstatnými náležitosťami zmluvy a možno ich spravidla považovať za individuálne dojednané, preto ich prípadná nekalosť je málo pravdepodobná, najmä ak sú vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne, inak by preferencia ochrany spotrebiteľa mohla ohroziť právnu istotu a legitímne očakávania druhej zmluvnej strany. Napriek tomu Súdny dvor neváha prikloniť sa k prísnejším podmienkam vo vnútroštátnej právnej úprave členských štátov. Podľa jeho rozhodnutia Caja de Ahorros je potrebné článok 4 ods. 2 a čl. 8 smernice Rady 93/13/EHS vykladať v tom zmysle, že *„členské štáty môžu prijať vnútroštátnu právnu úpravu umožňujúcu súdne preskúmanie nekalej povahy zmluvných podmienok týkajúcich sa definície hlavného predmetu zmluvy alebo primeranosti medzi cenou a odmenou na jednej strane a službami, či tovarmi poskytnutými v protihodnote na strane druhej, aj keď sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne.“*⁶ Z odpovede Súdneho dvora jednoznačne vyplýva, že smernica Rady 93/13/EHS

5 Pelikánová, I.: **České právo, Evropa a rozhodčí doložky**. In: Bulletin advokacie. Praha : Česká advokátní komora, 2011, č. 10.

6 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 6. 3. 2010 vo veci C-484/08 Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid.

predstavuje iba minimálny štandard ochrany spotrebiteľských práv a členské štáty môžu prikočiť k prísnejším pravidlám ochrany práv spotrebiteľa vo svojej vnútroštátnej právnej úprave za predpokladu, že budú v súlade s úijným právom.

Smernica Rady 93/13/EHS uvádza v prílohe iba exemplifikatívny výpočet podmienok, ktoré by sa mohli vyskytnúť v spotrebiteľskej zmluve a mohli by byť považované za nekalé. Aj preambula citovanej smernice upozorňuje, že priložený zoznam podmienok má len oznamovaciu hodnotu. Podľa čl. 3 ods. 3 tejto smernice príloha obsahuje *indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé*. Z dikcie tohto ustanovenia vyplýva (aj po porovnaní významu s inými jazykovými mutáciami), že príkladmo uvedené podmienky nie sú *per se* nekalé, ale len nabádajú k tomu, že by takýto druh podmienok mohla silnejšia strana v zmluve zneužiť vo svoj prospech a na ujmu spotrebiteľa. Ani Súdny dvor vo svojich rozhodnutiach vo veci výkladu smernice 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vo vzťahu k rozhodcovským doložkám v spotrebiteľskej zmluve nejudikoval nekalosť takéhoto zmluvného ustanovenia *per se*, ale naopak trvá na tom, že jeho nekalosť môže byť daná len pri splnení konkrétnych podmienok, posúdenie ktorých je úlohou vnútroštátnych súdov.⁷

Samotná nekalá povaha sa posudzuje v zmysle čl. 4 ods. 1 uvedenej smernice: „Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia čl. 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.“

Kritériá, ktoré vymedzuje Súdny dvor na skúmanie nekalosti podmienok v spotrebiteľských zmluvách vychádzajú zo smernice Rady 93/13/EHS, napr. v rozhodnutí Pohotovosť uvádza, že „*pokiaľ ide o otázku, či osobitná zmluvná podmienka má alebo nemá nekalú povahu, článok 4 smernice 93/13 uvádza, že odpovedať treba so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, ktoré sú predmetom zmluvy, a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením tejto zmluvnej podmienky v čase uzavretia zmluvy. Je opodstatnené uviesť, že v tomto kontexte treba tiež posúdiť dôsledky, ktoré táto podmienka môže mať v rámci práva uplatniteľného na zmluvu, čo v sebe zahŕňa preskúmanie vnútroštátneho právneho systému.*“⁸ Súdny dvor umožňuje vnútroštátnemu súdu preskúmať, aké následky by mala skúmaná podmienka podľa ustanovení vnútroštátneho práva, z čoho vyplýva, že vnútroštátny súd musí preskúmať svoj vnútroštátny právny systém z pohľadu tejto podmienky a brať tak do úvahy nielen právo EÚ, ale aj vlastné právne normy.

Z uvedených právnych noriem a rozhodnutí Súdneho dvora vyplýva, že v prípade vzniku sporu je nevyhnutné posudzovať nekalosť príslušného ustanovenia v zmluve vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu, pričom je potrebné brať do úvahy najmä:

- či ide o spotrebiteľskú zmluvu, ak áno,
- či ide o podmienky, ktoré sa týkajú hlavného predmetu plnenia a primeranosti ceny, a ak áno, či sú vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne,
- či boli iné podmienky než tie, ktoré sa týkajú hlavného predmetu plnenia a primeranosti ceny, individuálne dojednané, t. j. či nebola navrhnutá táto podmienka vopred a či spotrebiteľ pri uzatváraní zmluvy mohol ovplyvniť existenciu tejto podmienky v zmluve (táto možnosť spravidla absentuje v prípade tzv. adhézných zmlúv, resp. pri odvolávaní sa na všeobecné obchodné podmienky, v ktorých je táto podmienka uvedená),
- ak podmienka nebola individuálne dojednaná, je nekalá, ak:
 - spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa; pojem značná nerovnováha treba posúdiť na základe analýzy vnútroštátnych právnych predpisov uplatňovaných v prípade absencie dohody medzi zmluvnými stranami s cieľom posúdiť, či a prípadne v akej miere je právne postavenie spotrebiteľa vyplývajúce zo zmluvy nevýhodnejšie než právne postavenie zakotvené v platnom vnútroštátnom práve. Zároveň sa zdá, že na tieto účely je relevantné preskúmať právne postavenie uvedeného spotrebiteľa z hľadiska prostriedkov, ktoré má podľa vnútroštátnej právnej úpravy k dispozícii na zabránenie uplatňovaniu nekalých podmienok (rozhodnutie Súdneho dvora vo veci Aziz⁹).
 - k tejto nerovnováhe dôjde napriek požiadavkám dobrej viery,¹⁰ pri ktorej je „potrebné brať ohľad na stabilitu zmluvného postavenia strán bez ohľadu na to, či spotrebiteľ bol stimulovaný k súhlasu s podmienkami a či tovar alebo služby boli predávané na osobitnú objednávku spotrebiteľa.“¹¹ Podľa Súdneho dvora treba preveriť, či predajca alebo

7 Napr. rozsudok Súdneho dvora zo dňa 9. 11. 2010 vo veci C-137/08 VB Pénz-ügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider.

8 Uznesenie Súdneho dvora zo dňa 16. 11. 2010 vo veci C-76/10 Pohotovosť s. r. o. c. Iveta Korčkovská, bod 59.

9 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 14. 3. 2013 vo veci C-415/11 Mohamed Aziz c. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona.

10 Napriek tomu, že tento znak nekalosti podmienky sa do § 53 slovenského OZ neprebral, neznamená to, že v podmienkach Slovenska ho netreba aplikovať; úijné právo má jednoznačne prednosť pred vnútroštátnymi právnymi normami a navyše, každý členský štát sa ratifikáciou zmlúv primárneho práva zaviazal k riadnej implementácii smerníc do vnútroštátneho práva.

11 Preambula smernice Rady 93/13/EHS.

dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a rovnocenne, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s takouto podmienkou po individuálnom dojednaní.¹²

- pri skúmaní dobrej viery a značnej nerovnováhy je potrebné brať do úvahy aj:
 - charakter tovarov a služieb, ktoré sú predmetom plnenia,
 - všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy v čase jej uzavretia,
 - všetky ostatné ustanovenia predmetnej zmluvy, resp. iných zmlúv, od ktorých posudzovaná podmienka závisí v čase uzavretia zmluvy, t. j. nekalosť predmetného ustanovenia je potrebné hodnotiť v súvislosti s textom celej zmluvy, príp. iných s ňou súvisiacich zmlúv v čase ich uzavretia (napr. zmluva o spotrebiteľskom úvere sa často uzatvára spolu so zmluvou o kúpe tovarov alebo poskytnutí služieb, preto aj tieto súvisiace zmluvy treba vziať do úvahy pri hodnotení nekalosti zmluvných dojednaní).

Slovenská právna úprava, ktorou sa implementovala smernica do vnútroštátneho právneho poriadku v § 54 ods. 4 OZ uvádza, že „za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä tieto ustanovenia (...).“ Z dikcie citovaného zákona je zrejmy demonštratívny výpočet ustanovení, ktoré možno považovať za nekalé. Menej zrejma je však skutočnosť, či tieto podmienky možno považovať za nekalé *per se* alebo po posúdení konkrétnych okolností, ako to priamo vyplýva z čl. 3 ods. 3 smernice Rady 93/13/EHS, keďže Súdny dvor umožnil akceptovať prísnejšie podmienky vnútroštátnych právnych úprav členských štátov. Ustanovenie § 54 ods. 10 OZ však uvádza, že „neprijateľnosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzavretá a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo inú zmluvu, od ktorej závisí.“ Teda doslovne preberá znenie smernice, čo predpokladá aj rešpektovanie výkladu, ktorý podáva Súdny dvor, t. j. nemožno považovať zmluvné dojednania v spotrebiteľských zmluvách za neplatné automaticky, ale až po posúdení uvedených skutočností.

Ak vzhľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu sa dojednané ustanovenie bude javiť ako nekalé, je v zmysle čl. 6 smernice Rady 93/13/EHS úlohou členských štátov zabezpečiť, aby takéto nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách neboli záväzné pre spotrebiteľa. V podmienkach Slovenska túto úlohu zabezpečuje § 53 ods. 5 OZ ich vyhlásením za (absolútne) neplatné. Ide o absolútnu neplatnosť dojednaných podmienok, čomu nasvedčujú viaceré dôvody.

Prvým je taxatívny výpočet dôvodov relatívne neplatného právneho úkonu v § 40a OZ, v ktorom sa nekalé zmluvné podmienky spotrebiteľských zmlúv nenachádzajú.

Druhý dôvod vyplýva z únijnej právnej úpravy, podľa ktorej členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky neboli pre spotrebiteľa záväzné. V prípade relatívnej neplatnosti Slovensko ako členský štát by nebolo schopné svoj záväzok v zmysle čl. 6 smernice Rady 93/13/EHS splniť. Spotrebiteľ by sa totiž pred súdom nemohol dovolávať relatívnej neplatnosti nekalej podmienky uplynutím trojročnej lehoty od uzavretia zmluvy. Napokon, tento názor potvrdzuje aj rozhodnutie Súdneho dvora v spojených veciach Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, kde v bode 26 uvedeného rozsudku tvrdí, že „článok 6 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS nemožno dosiahnuť, pokiaľ by sami spotrebiteľia boli povinní namietať proti nekalému charakteru zmluvnej podmienky, a že účinnú ochranu spotrebiteľa možno zaručiť, len ak je vnútroštátnemu súdu priznaná možnosť posúdiť *ex offio* takúto podmienku,¹³ čo v prípade relatívnej neplatnosti právneho úkonu by nebolo prípustné. V inom rozhodnutí uvádza, že „nekalé podmienky nie sú pre spotrebiteľa záväzné a to bez toho, že by bol spotrebiteľ nútený ich nekalosť namietať úspešne pred súdom.“¹⁴

Súdny dvor teda vyžaduje od vnútroštátnych súdov členských štátov, aby *ex offio* prihliadali na nekalý charakter zmluvných podmienok v spotrebiteľských zmluvách (napr. C-473/00 Cofidis) s cieľom vyrovnať nerovnováhu, ktorá existuje medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom (napr. C-168/05 Mostaza Claro, bod 38). Súdny dvor judikoval, že „možnosť súdu skúmať *ex offio* nekalú povahu takejto podmienky predstavuje prostriedok vhodný zároveň na dosiahnutie výsledku stanoveného v článku 6 smernice, teda zabránenie tomu, aby jednotlivý spotrebiteľ bol viazaný nekalou podmienkou, a na prispenie k splneniu cieľa stanoveného v jej článku 7, pretože takéto preskúmanie môže mať odradzujúci účinok prispievajúci k ukončeniu používania nekalých podmienok v zmluvách uzavretých so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“¹⁵ „Táto možnosť priznaná súdu bola posúdená ako nevyhnutná pre to, aby bola pre spotrebiteľa zabezpečená účinná ochrana, najmä s ohľadom na nezanedbateľné nebezpečenstvo toho, že tento spotrebiteľ o svojich právach nevie, alebo má ťažkosti s ich uplatnením.“¹⁶

12 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 14. 3. 2013 vo veci C-415/11 Mohamed Aziz c. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona.

13 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 27. 6. 2000 v spojených veciach C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA v. Rocío Murciano Quintero a Salvat Editores SA v. José M. Sánchez Alcón Prades a ďalší, bod 26.

14 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 4. 6. 2009 vo veci C-243/08 Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Györfi, bod 28.

15 Pozri napr. Océano Grupo C-240/98-C-244/98, bod 28; Cofidis C-473/00, bod 32, Mostaza Claro C-168/05, bod 27.

16 Pozri napr. Océano Grupo C-240/98-C-244/98, bod 26; Cofidis C-473/00, bod 33, Mostaza Claro C-168/05, bod 28.

17 Pozri napr. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 9. 11. 2010 vo veci C-137/08 VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider.

18 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 4. 6. 2009 vo veci C-243/08 Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Györfi

19 Zhodne napr. bod 33 rozhodnutia Súdneho dvora C-243/08 Pannon.

20 Pozri napr. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 9. 11. 2010 vo veci C-137/08 VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider.

21 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 26. 4. 2012 vo veci C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság c. Invitel Távközlési Zrt.

22 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 21. 2. 2013 vo veci C-472/11 Banif Plus Bank Zrt c. Csaba Csipai, Viktória Csipai.

23 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 26. 4. 2012 vo veci C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság c. Invitel Távközlési Zrt.

Preskúmanie nekalosti podmienky v spotrebiteľskej zmluve *ex officio* zahŕňa aj vykonávanie takých dôkazov vnútroštátnym súdom, ktoré účastníci nenavrhl s cieľom zistiť, či dané ustanovenie v spotrebiteľskej zmluve má nekalý charakter.¹⁷ Podľa slovenskej právnej úpravy je vnútroštátny súd povinný vyhľadávať dôkazy iba v konaniach uvedených v § 120 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (OSP) a výnimočne aj vtedy, ak je to nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci podľa § 120 ods. 1 druhá veta OSP. Takúto nevyhnutnosť predstavuje podľa vyššie citovanej judikatúry Súdneho dvora teda aj preskúmanie nekalosti ustanovenia v spotrebiteľskej zmluve, čo napokon vyplýva aj z jednej zo zásad procesnej autonómie, zásady rovnocennosti.

Novšia judikatúra Súdneho dvora túto povinnosť vnútroštátnych súdov prihliadať *ex officio* na nekalé ustanovenia v spotrebiteľských zmluvách podmieňuje okrem znalosti skutkových a právnych okolností prípadu aj nenamietaním spotrebiteľa proti neuplatneniu predmetnej nekalej podmienky. Priamo vo výroku rozsudku Pannon Súdny dvor uvádza, že „vnútroštátny súd je povinný preskúmať *ex officio* nekalý charakter zmluvnej podmienky, len čo má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné na tento účel. Ak považuje takúto podmienku za nekalú, zdrží sa jej uplatnenia s výnimkou prípadu, keď spotrebiteľ proti tomu namieta.“¹⁸ Vnútroštátny súd teda nemusí vylúčiť uplatnenie nekalej podmienky, ak spotrebiteľ po upozornení súdom nepovažuje za potrebné namietať nekalý a nezáväzný charakter ustanovenia v spotrebiteľskej zmluve.¹⁹ Podmienka nenamietania spotrebiteľa proti neuplatneniu nekalej podmienky do istej miery naruša koncept absolútnej neplatnosti právneho úkonu v zmysle slovenskej právnej úpravy. Napriek tomu má posudzovanie nekalosti podmienok v spotrebiteľských zmluvách bližšie k právnej úprave ich absolútnej než k relatívnej neplatnosti.

V každom prípade však bremeno posúdenia nekalosti konkrétnych podmienok v spotrebiteľských zmluvách leží na vnútroštátnych súdoch. „(...) do právomoci Súdneho dvora Európskej únie patrí právomoc vyložiť pojem „nekalá zmluvná podmienka“ uvedený v čl. 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. 4. 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách a v prílohe k tejto smernici, ako aj hľadiská, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí zohľadniť pri preskúmaní zmluvnej podmienky vzhľadom na ustanovenia tejto smernice, pričom vnútroštátnemu súdu prísluší stanoviť konkrétnu kvalifikáciu predmetnej zmluvnej podmienky podľa osobitných okolností daného prípadu.“²⁰

Ak by teda nekalosť podmienky bola daná smernicou *per se*, mohol by sa k jej nekalosti vyjadriť priamo Súdny dvor, nakoľko však je potrebné ju posudzovať vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu, zostáva bremeno konečného posúdenia nekalosti podmienky na vnútroštátnom súde. V nedávnom rozhodnutí Invitel²¹ (C-472/10, bod 26) Súdny dvor dokonca *expressis verbis* uviedol, že *hoci na základe obsahu predmetnej prílohy automaticky a bez ďalšieho nemožno určiť, že sporná zmluvná podmienka má nekalú povahu, predstavuje podstatný prvok, na ktorom zodpovedný súd môže založiť svoje posúdenie nekalej povahy takejto podmienky.*

Z uvedeného vyplýva, že nekalosť podmienok v spotrebiteľských zmluvách majú posudzovať podľa okolností konkrétneho prípadu vnútroštátne súdy členských štátov a to *ex officio* a v prípade jej nekalosti sa súd zdrží jej uplatnenia, ibaže by spotrebiteľ namietal proti takémuto postupu súdu.

Ak vnútroštátny súd v kontradiktórnom konaní *ex officio* skonštatuje, že posudzovaná zmluvná podmienka je nekalá, potom ako *ex officio* nariadil vykonávanie dôkazov s cieľom zistiť, či táto podmienka patrí do pôsobnosti smernice Rady 93/13/EHS, musí o svojom zistení informovať účastníkov konania v spore a vyzvať ich, aby sa k tomu kontradiktórne vyjadrili spôsobom, ktorý na tento účel stanovujú vnútroštátne procesnoprávne predpisy. Nemusí však na to, aby vyvodil dôsledky svojho konštatovania čakať, či spotrebiteľ, informovaný o svojich právach, navrhne, aby uvedená podmienka bola zrušená (rozhodnutie Banif, bod 31).²² Dokonca Súdny dvor vo svojom rozhodnutí Invitel²³ judikoval, že výklad článku 6 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS v spojení s článkom 7 ods. 1 a 2 tejto smernice nebráni tomu, aby určenie neplatnosti podmienky v rámci žaloby, podanej vo verejnom záujme a v mene spotrebiteľov organizáciou, určenou vnútroštátnou právnu úpravou, vyvolalo účinky voči všetkým spotrebiteľom, ktorí uzavreli zmluvu s dotknutým predajcom alebo dodávateľom, na ktorú sa uplatňujú tie isté všeobecné podmienky, vrátane tých spotrebiteľov, ktorí neboli účastníkmi konania o žalobe.

4. Rozhodcovská doložka ako „nekalá“ podmienka v spotrebiteľskej zmluve

Čl. 3 ods. 3 smernice Rady 93/13/EHS odkazuje na prílohu 1, ktorá obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé. Podľa bodu 1 písm. q) možno za nekalú podmienku považovať aj zmluvné ustanovenie, ktorého zmyslom a účinkom je *neposkytnúť spotrebiteľovi právo alebo mu brániť v uplatňovaní práva podať žalobu alebo podať akýkoľvek iný opravný prostriedok, najmä vyžadovať od spotrebiteľa, aby riešil spory neupravené právnymi ustanoveniami výhradne arbitrážou,*²⁴ *nehodne obmedzovať prístup k dôkazom alebo ukladať mu povinnosť dôkazného bremena, ktoré by podľa práva, ktorým sa riadi zmluvný vzťah, malo spočívať na inej zmluvnej strane.* Do slovenského právneho poriadku sa predmetné ustanovenie premietlo do § 54 ods. 4 písm. r) OZ, podľa ktorého *za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä ustanovenia, ktoré vyžadujú v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní.*

Cieľom daného ustanovenia je zabrániť tomu, aby silnejšia zmluvná strana mohla jednostranne naoktrojovať spotrebiteľovi spôsob riešenia prípadných sporov, ktorý lepšie vyhovuje jej záujmom bez ohľadu na záujem a možnosti voľby spotrebiteľa. Ako už bolo naznačené v úvode, spotrebiteľ ako slabšia strana má menšiu vyjednávaciu silu voči podnikateľovi, ktorý koná v rámci svojej profesijnej alebo podnikateľskej činnosti a spravidla pristúpi na všetky zmluvné podmienky, ktoré táto strana navrhne často aj bez toho, aby aspoň tušil ich následky. Takáto „dohoda“ o riešení sporov medzi zmluvnými stranami cestou rozhodcovského súdu je spravidla súčasťou všeobecných obchodných podmienok, príp. súčasťou tzv. formulárových zmlúv, ktorých ustanovenia spotrebiteľ spravidla ani nemôže zmeniť (nehovoriac už o tom, že ich pri podpise zmlúv spravidla ani nečíta). Spotrebiteľ sa „súhlasom“ s takouto dohodou vzdáva ochrany svojich práv na všeobecnom súde,²⁵ čomu v čase uzavretia zmluvy nevenuje pozornosť alebo si túto skutočnosť vôbec neuvedomuje, najmä ak nemá žiadne informácie o alternatívnych spôsoboch riešenia sporov a ich dopadoch na jeho práva a oprávnené záujmy. To viedlo európskeho zákonodarcu k zaradeniu rozhodcovskej doložky v spotrebiteľských zmluvách medzi potenciálne nekalé podmienky.

Avšak rovnako ako pre všetky ostatné potenciálne nekalé podmienky platí, že vnútroštátne súdy členských štátov na ne prihliadajú *ex offio* potom, ako sa oboznámia so skutkovými a právnymi okolnosťami daného prípadu a ich prípadnú nekalosť skúmajú vzhľadom na tieto zistené okolnosti a za predpokladu, že dohoda o rozhodcovskom konaní nebola individuálne dojednaná, ako aj za predpokladu, že spotrebiteľ nenamieta voči jej neuznaniu.

Právne normy úniijného aj vnútroštátneho práva vymedzujú pojem individuálne dojednaná doložka iba negatívne. *Zmluvná podmienka sa nepovažuje za individuálne dojednanú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky, najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou* (čl. 3 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS). Podľa ustanovenia § 53 ods. 2 OZ *sa za individuálne dojednané zmluvné ustanovenia nepovažujú také, s ktorými mal spotrebiteľ možnosť oboznámiť sa pred podpisom zmluvy, ak nemohol ovplyvniť ich obsah.* Podľa Pelikánovej aj adhézna zmluva môže obsahovať individuálne dojednanú rozhodcovskú doložku „ak bude obsahovať voľné riadky pre uvedenie orgánu rozhodujúceho v prípade sporu a zákazník sám vyplní, či to bude riadny súd alebo rozhodcovský súd alebo ad hoc rozhodca.“²⁶ Podľa nálezu Ústavného súdu Českej republiky „*je možné dohodu o rozhodcovskej doložke v spotrebiteľskej zmluve z ústavnoprávneho hľadiska pripustiť len za predpokladu, že podmienky ustanovenia rozhodcov a dohodnuté podmienky procesného charakteru budú účastníkom konania garantovať rovnaké zaobchádzanie, čo vo vzťahu spotrebiteľ – podnikateľ znamená zvýšenú ochranu slabšej strany, t. j. spotrebiteľa a že dohodnuté procesné pravidlá budú garantovať spravodlivé konanie, vrátane možnosti preskúmania rozhodcovského nálezu inými rozhodcami, ako to umožňuje platný zákon o rozhodcovskom konaní.*“²⁷

Dôkazné bremeno, či podmienka bola alebo nebola individuálne dojednaná, leží na dodávateľovi ako zmluvnej strane. Avšak ani sama skutočnosť, že podmienka nebola individuálne dojednaná nemá za následok automatickú nekalosť rozhodcovskej doložky. Aj v takom prípade je potrebné jej nekalý charakter skúmať vzhľadom na okolnosti daného prípadu na základe zistených skutkových a právnych skutočností a v konečnom dôsledku je potrebné v zmysle vyššie citovanej judikatúry Súdneho dvora zistiť stanovisko spotrebiteľa k tejto doložke. V súvislosti

24 Správne: „...**najmä vyžadovať od spotrebiteľa, aby predkladal spory výlučne rozhodcovskému súdu, na ktorý sa nevzťahujú právne predpisy, ...**“

(pozmenený preklad vychádza z komparácie českej, anglickej a nemeckej verzie cit. ustanovenia). Kľúčové slová cit. ustanovenia trpia nesprávnym prekladom, avšak vychádzajúc z ostatných jazykových verzií nemožno zastať názor, že by sa výklad cit. ustanovenia vyjasnil. Gramatický výklad ustanovenia pozmeneného v zmysle ostatných jazykových verzií nasvedčuje totiž tomu, že pod pojmom „rozhodcovský súd, na ktorý sa nevzťahujú právne predpisy“ možno rozumieť rozhodcovský súd, ktorý rozhoduje na základe princípu spravodlivosti a nie na základe právnych predpisov. Takáto interpretácia však nevyplýva z judikatúry Súdneho dvora vo veci nekalých podmienok v spotrebiteľských zmluvách. Súdny dvor ani raz neskúmal ani vnútroštátnym súdom neprikázal skúmať podmienku, či daný rozhodcovský súd rozhoduje na základe právnych predpisov, či princípu spravodlivosti.

25 V právnej vede je sporné, či je možné vzhľadom na § 40 ods. 1 písm. j) zákona o rozhodcovskom konaní tvrdiť, že spotrebiteľ sa súhlasom s rozhodcovskou doložkou vzdáva ochrany svojich práv na všeobecnom súde. Napr. Krajčo, J. (Spotrebiteľská zmluva v aplikačnej praxi v SR a EÚ, Bratislava : Euro-union, 2011, s. 195 – 196) uvádza, že „dojednaním rozhodcovskej zmluvy v spotrebiteľských vzťahoch nevyklučuje spotrebiteľa zo súdnej ochrany v tom zmysle, že by sa ochrany práv a povinností vyplývajúcich

zo spotrebiteľského vzťahu mohol domáhať iba na rozhodcovskom súde, čo by bolo treba kvalifikovať ako neprijateľnú podmienku v zmysle § 53 ods. 4 písm. r) OZ.“ V zmysle uvedeného je zrejme potrebné vnímať „vzdanie sa ochrany svojich práv na všeobecnom súde“ v užšom a širšom kontexte. Širší kontext vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ má garantované právo obrátiť sa na súd, aj keď iba v taxatívne stanovených prípadoch, t. j. jeho prístup k súdu nie je absolútne vylúčený. V našom článku preferujeme užší kontext, kedy dojednaním rozhodcovskej doložky sa prístup k všeobecnému súdu vylučuje. Kým v prípade vzniku sporu bez rozhodcovskej doložky sa spotrebiteľ môže obrátiť na súd bez ďalších obmedzení, v prípade vzniku sporu s rozhodcovskou doložkou toto obmedzenie existuje, pretože prípady stanovené taxatívne v § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní nastať môžu avšak nemusia.

26 Pelikánová, I. **České právo, Evropa a rozhodčí doložky.** In: Bulletin advokacie. Praha : Česká advokátní komora, 2011, č. 10.

27 Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 2164/10, zo dňa 1. 11. 2011.

28 Rozsudok Nejvyššího soudu České republiky zo dňa 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

29 Pozri napr. bod 37 rozsudku C-126/97 Eco Swiss alebo C-168/05 Elisa Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.

30 Práve súčasný postup exekučných súdov považovať automaticky každú rozhodcovskú doložku za neplatnú a tým aj plnenie priznané

s individuálne dojednanou rozhodcovskou doložkou si dovoľme citovať z rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky, ktorý posudzoval platnosť dojednaní rozhodcovskej doložky v spotrebiteľskej zmluve: „*Pri posúdení, či možno z podpisu žalobkyne pod touto zmluvou prísť k záveru o jej vôli akceptovať aj rozhodcovskú doložku obsiahnutú v zmluve je potrebné vziať do úvahy, že posudzovaná zmluva (...) nie je typickou adhéznou zmluvou. Svojím rozsahom, štruktúrou a voľbou písma sa približuje skôr k individuálne dojednaným zmluvám než k štandardným adhéznym zmluvám, pre ktoré je typický dlhý neprehľadný text písaný miniatúrnym, len ťažko čitateľným písmom, prípadne dokonca len odkaz na takto poňaté obchodné podmienky. Tzv. všeobecné dojednanie sprostredkovateľskej zmluvy, v podstate obchodné podmienky žalovanej vkomponované priamo do textu zmluvy, sú uvedené na jednej strane, celkom v 14 bodoch. Písané sú drobnejším, avšak dobre čitateľným písmom a prvé slová charakteristické pre ten či onen bod, sú zvýraznené tak, že sú písané väčším, štandardným a tučným písmom. Rozhodcovská doložka je v texte obsiahnutá ako samostatný bod 13, teda ako bod predposledný a prvé slová „Prípadné spory“ sú graficky zvýraznené. Vzhľadom na vyložený spôsob prevedenia zmluvy nemožno z neho samotného odvodiť, že žalobkyňa v postavení priemerného spotrebiteľa (dokonca ako vysokoškolsky vzdelaná) nemohla dosť dobre vedieť, že text, ktorý podpisuje, obsahuje rozhodcovskú doložku. Treba zdôrazniť, že i ochrana spotrebiteľa má svoje hranice a v žiadnom prípade ju nemožno chápať ako obranu jeho ľahkomyseľnosti a nezodpovednosti.*“²⁸

Z dikcie zákonného znenia o prípadnej nekalosti rozhodcovskej doložky (§ 54 ods. 4 písm. r) OZ), podľa ktorej sa za nekalú podmienku považujú ustanovenia, ktoré vyžadujú v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní, možno vyvodiť, že za nekalé dojednanie možno považovať tie, ktoré bránia spotrebiteľovi si aktívne uplatniť svoje práva na všeobecnom súde. Teda, ak spotrebiteľ podá žalobu na nezávislom a nestrannom všeobecnom súde a nie v zmysle doložky na rozhodcovskom súde, je všeobecný súd povinný *ex offico* prihliadnúť na nekalý charakter tejto podmienky a po jej posúdení ako nekalej ju neakceptovať v tom zmysle, že nezastaví konanie pre nedostatok právomoci, akoby musel postupovať v prípade, že by nešlo o spotrebiteľskú zmluvu. Tomuto výkladu nasvedčuje aj dikcia prílohy bodu 1 písm. q) smernice Rady 93/13/EHS, nakoľko predmetné vnútroštátne ustanovenie je potrebné v zmysle zásady nepriameho účinku úniijného práva vykladať eurokonformne, teda v čo najväčšom možnom súlade s úniijným právom. V prípade aktívnej ochrany svojich práv a oprávnených záujmov má spotrebiteľ právo, aby súdy prihliadali *ex offico* na skutočnosť, že naoktrojované rozhodcovské konanie môže znevýhodňovať postavenie spotrebiteľa voči dodávateľovi a tak neprihliadali na nedostatok právomoci vec prejednať a rozhodnúť z dôvodu existencie rozhodcovskej doložky. Podobne aj súdy oprávnené na prejednanie a rozhodnutie vo veci žalôb na zrušenie rozhodcovského rozsudku sú povinné prihliadať *ex offico* na kogentné právne normy týkajúce sa ochrany spotrebiteľa bez ohľadu na to, či spotrebiteľ podal túto žalobu z dôvodu porušenia svojich spotrebiteľských práv v zmysle § 40 ods. 1 písm. j) zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní (ďalej len ako ZoRK) alebo iného z taxatívne uvedených dôvodov. Súdny dvor v tejto súvislosti judikoval, že „*ak je vnútroštátny súd povinný podľa vnútroštátnych procesných predpisov vyhovieť návrhu na zrušenie rozhodcovského rozsudku založeného na nedodržaní vnútroštátnych právnych predpisov o verejnom poriadku, potom musí vyhovieť aj takému návrhu, ktorý je založený na nedodržaní predpisov EÚ.*“²⁹ Avšak za súčasného právneho stavu v zmysle judikatúry Súdneho dvora nemožno z uvedených dikcií právnych noriem odvodiť, že by mal súd posudzovať nekalosť rozhodcovských doložiek vždy a za každých okolností bez ohľadu na vôľu spotrebiteľa, ktorý napokon môže sám mať záujem riešiť prípadné spory rozhodcovským a nie „klasickým“ súdnym konaním. Takýto postup všeobecných súdov by bolo možné považovať za rovnaké nekalé zaobchádzanie so spotrebiteľmi ako naoktrojované rozhodcovské konanie v adhézných zmluvách a viedol by k absurdnému *contra legem* výkladu smernice.³⁰

Súdny dvor totiž pripúšťa, že za nekalú podmienku možno považovať v zmysle smernice Rady 93/13/EHS v ods. 1 písm. q) nielen rozhodcovské doložky, ale aj jednostranné určenie miestnej súdnej príslušnosti dodávateľom alebo predajcom v prípade vzniku sporu zo spotrebiteľskej zmluvy, ktorú nemohol spotrebiteľ ovplyvniť. Takýto súd môže byť totiž podľa názoru Súdneho dvora „*príliš vzdialený od spotrebiteľa, čím sa mu znemožní dostaviť sa na súd alebo náklady dostavenia sa na súd by mohli byť pre spotrebiteľa odstrašujúce najmä v prípade sporov vo veci nižších peňažných pohľadávok, čo by mohlo viesť k tomu, že sa spotrebiteľ vzdá možnosti*

podat žalobu na súd ako aj svojich práv na obranu, t. j. takáto podmienka by mohla spadať pod podmienku uvedenú v prílohe smernice Rady 93/13/EHS v ods. 1 písm. q), nakoľko by sa určením výlučnej miestnej príslušnosti súdu bez súhlasu spotrebiteľa mu mohlo brániť v uplatňovaní práva podať žalobu, či opravný prostriedok.⁴³¹

Ak by akákoľvek dohoda o rozhodcovskom riešení sporov bola *per se* nekalá, musela by sa za nekalú považovať *per se* aj akákoľvek dohoda o prorogácii súdnej príslušnosti, či dokonca medzinárodnej súdnej právomoci v prípade sporov zo spotrebiteľskej zmluvy s cudzím prvkom. Otázkou však potom je, aké dojednania by mohol dodávateľ urobiť so spotrebiteľom, azda okrem hlavného predmetu plnenia a ceny, aby sa dané dojednanie nedalo subsumovať pod niektorú zo všeobecne definovaných podmienok v prílohe smernice Rady 93/13/EHS, ktoré môžu byť považované za nekalé. Takýto stav by ochromil záväzkovoprávne vzťahy medzi dodávateľom a spotrebiteľom, čo zrejme nie je v prospech vnútorného trhu EÚ a teda ani v súlade so základnými cieľmi, ktoré citovaná smernica sleduje.

Súdny dvor mal viacero možností vyjadriť sa k posudzovaniu nekalosti rozhodcovských doložiek vnútroštátnymi súdmi vrátane súdov exekučných. Ako už bolo uvedené vyššie, Súdny dvor vo viacerých svojich rozhodnutiach jasne judikoval, že „je vecou národných súdov určiť, či zmluvné ustanovenie, (...) spĺňa kritériá, ktoré by ho kvalifikovali ako nekalé v zmysle čl. 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. 4. 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.“⁴³² Teda Súdny dvor vo svojich rozhodnutiach nikdy jasne nevyhlásil konkrétnu zmluvnú podmienku za nekalú, túto úlohu prenecháva vnútroštátnym súdom, pretože treba posúdiť skutkové a právne okolnosti konkrétneho prípadu, čo nie je úlohou Súdneho dvora v konaní o predbežnej otázke v zmysle čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ.

Povinnosť skúmať *ex officio* nekalosť podmienky preniesol Súdny dvor aj do exekučného konania, t. j. druhej fázy civilného procesu. V bode 34 rozhodnutia Asturcom (C-40/08)³³ Súdny dvor skúma, „či požiadavka nahradenia formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, rovnováhou skutočnou, ktorá môže obnoviť rovnosť medzi týmito zmluvnými stranami, ukladá exekučnému sudcovi zaistiť absolútnu ochranu spotrebiteľa, a to dokonca bez toho, že by tento spotrebiteľ podal akúkoľvek žalobu, v ktorej by si uplatňoval svoje práva a napriek vnútroštátnym procesným pravidlám zavádzajúcim zásadu prekážky rozsúdenej veci.“⁴³⁴ Na jednej strane Súdny dvor vychádzajúc zo všeobecných právnych zásad, ktoré si osvojil nielen z medzinárodného práva verejného, ale aj právnych poriadkov členských štátov rešpektuje vo svojich rozhodnutiach prekážku právoplatne rozsúdenej veci, ktorú chápe ako nevyhnutnú zásadu pre zachovanie stability práva a právnych vzťahov, ako aj riadneho výkonu spravodlivosti dokonca i za cenu, že by nerešpektovanie tejto zásady umožnilo napraviť porušenie práva EÚ (napr. Kapferer C-234/04, Köbler C-224/01, Stichting ROM C-158/06). Na strane druhej však Súdny dvor prihliada k povahe a významu verejného záujmu, z ktorého vychádza ochrana, ktorú smernica Rady 93/13 zaisťuje spotrebiteľom, a preto konštatuje, že „jej čl. 6 musí byť považovaný za normu rovnocennú vnútroštátnym pravidlám, ktoré majú vo vnútroštátnom právnom poriadku status kogentných noriem, ktoré súd musí alebo môže uplatniť i bez návrhu.“⁴³⁵

V zmysle týchto úvah a aplikácie princípu efektivity a ekvivalencie prišiel Súdny dvor v rozsudku Asturcom k záveru, že smernicu Rady 93/13/EHS treba vykladať v tom zmysle, že „vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o návrhu na výkon právoplatného rozhodcovského rozsudku, ktorý bol vydaný bez účasti spotrebiteľa, musí hneď po tom, ako sa oboznámi s právnymi a so skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, preskúmať *ex officio* nekalú povahu rozhodcovskej doložky uvedenej v zmluve uzavretej medzi podnikateľom a spotrebiteľom **v rozsahu, v akom podľa vnútroštátnych procesných pravidiel môže takéto posúdenie vykonať** v rámci obdobných konaní na základe vnútroštátneho práva. Ak je to tak, prináleží vnútroštátnemu súdu **vyvodiť všetky dôsledky, ktoré z toho podľa daného vnútroštátneho práva vyplývajú, s cieľom zabezpečiť, aby spotrebiteľ nebol uvedenou doložkou viazaný.**“⁴³⁶

Kľúčové slová tohto judikátu, ktoré obohacujú doterajšiu vyššie citovanú právnu doktrínu teda spočívajú v rozsahu, v akom podľa vnútroštátneho práva smie exekučný súd posúdiť nekalosť rozhodcovskej doložky. Inak povedané, exekučný súd sa nekalosťou rozhodcovskej doložky smie zaoberať len v takej miere, v akej by podľa svojho vnútroštátneho práva mohol posúdiť nedodržanie iných, jej obdobných, vnútroštátnych právnych noriem. V podmienkach Slovenska je rozsah uvedených právomocí exekučného súdu vymedzený § 44 Exekučného poriadku (ďalej len EP) a § 45 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní. Teda rozsah, v akom môžu

na základe rozhodcovského konania vedie k týmto absurdným výkladom.

31 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 27. 6. 2000 v spojených veciach C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial SA v. Rocío Murciano Quintero a Salvat Editores SA v. José M. Sánchez Alcón Prades a ďalší.

32 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 1. 4. 2004 vo veci C-237/02 Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v. Ludger Hofstetter.

33 Bod 34 cit. rozsudku je v slovenskej verzii nesprávne preložený, preto vychádzame z českej verzie, nemeckej a anglickej verzie, ktoré sú významovo totožné.

34 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 6. 10. 2009 vo veci C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristine Rodríguez Nogueira.

35 Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 6. 10. 2009 vo veci C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristine Rodríguez Nogueira, bod 52.

36 Aj v texte slovenskej verzie samotného rozsudku sú nepresnosti, preto je v nutných prípadoch modifikovaný v súlade s českou jazykovou verziou (namiesto vykonať v rámci obdobných opravných prostriedkov vnútroštátnej povahy má byť správne vykonať v rámci obdobných konaní na základe vnútroštátneho práva).

vnútroštátne exekučné súdy jednotlivých členských štátov EÚ hodnotiť nekalosť rozhodcovskej doložky nemusí a pravdepodobne ani nebude rovnaký.

Druhým kľúčovým bodom tohto judikátu je posledná veta, podľa ktorej vnútroštátny súd je povinný prijať opatrenia na nápravu dostupné podľa jeho vnútroštátneho práva, ak zistí, že posudzovaná podmienka má nekalý charakter. Takýmito opatreniami v právomoci exekučných súdov sú právne inštitúty zastavenia exekúcie a zamietnutia žiadosti exekútora o vydanie poverenia na výkon exekúcie.

Svoju judikatúru vo veci nekalých doložiek v spotrebiteľských zmluvách zhrnul Súdny dvor v rozhodnutí Pohotovosť s. r. o. proti Ivete Korčkovskej (C-76/10): „**Smernica Rady 93/13/EHS ukladá vnútroštátnemu súdu, ktorý rozhoduje o návrhu na nútený výkon právoplatného rozhodcovského rozhodnutia** vydaného bez účasti spotrebiteľa, **povinnosť aj bez návrhu posúdiť nekalú povahu sankcie obsiahnutej v zmluve o úvere uzavretej poskytovateľom úveru so spotrebiteľom a uplatnenej v tomto rozhodnutí, ak tento súd má na tento účel k dispozícii nevyhnutné informácie o právnom a skutkovom stave a podľa vnútroštátnych procesných pravidiel môže uvedený súd vykonať takéto posúdenie v rámci obdobných konaní na základe vnútroštátneho práva. Je úlohou dotknutého vnútroštátneho súdu určiť, či sa má podmienka zmluvy o úvere, aká je vo veci samej, upravujúca podľa zistení tohto súdu sankciu v neprimerane vysokej výške na tarchu spotrebiteľa vzhľadom na všetky okolnosti týkajúce sa uzavretia tejto zmluvy považovať za nekalú v zmysle článkov 3 a 4 smernice 93/13. V prípade kladnej odpovede je úlohou uvedeného súdu vyvodíť všetky dôsledky, ktoré z toho vyplývajú podľa vnútroštátneho práva, s cieľom ubezpečiť sa, že tento spotrebiteľ nie je viazaný touto podmienkou.**“⁴³⁷

37 Uznesenie Súdneho dvora zo dňa 16. 11. 2010 vo veci C-76/10 Pohotovosť s. r. o. v. Iveta Korčkovská.

Záver

Ochranu spotrebiteľa v civilnom súdnom konaní možno vnímať ako novú procesnú zásadu, podľa ktorej sú súdy povinné prihliadať *ex offio* na ochranu práv spotrebiteľa, ohrozených alebo narušených aplikáciou rôznych nekalých podmienok, ktoré do spotrebiteľských zmlúv vsunula zmluvná strana so silnejšou vyjednávacou pozíciou pri ich uzatváraní. Napriek tomu, že súdy *ex offio* skúmajú charakter zmluvných spomienok v spotrebiteľských zmluvách, je nevyhnutné, aby pritom zohľadnili všetky skutkové a právne okolnosti prípadu vrátane vôle spotrebiteľa byť prípadnou nekalou zmluvnou podmienkou viazaný. Žiadna zmluvná podmienka nemá nekalý charakter *per se*. Napokon, vnútroštátny súd je povinný posudzovať nekalý charakter podmienky v spotrebiteľskej zmluve iba v rozsahu, v akom mu to dovoľujú vnútroštátne procesné pravidlá a zjednať nápravu v tom zmysle, že vyvodí všetky dôsledky, ktoré z nekalej podmienky vyplývajú podľa vnútroštátneho práva. ■

RESUMÉ

Ochrana spotrebiteľa v civilnom procese

Európska únia a jej právny predchodca Európske (hospodárske) spoločenstvo reprezentujú medzinárodné organizácie vybudované na báze ekonomickej integrácie s cieľom vytvoriť jednotný trh na území členských štátov, v ktorom by bol zabezpečený voľný pohyb tovarov, osôb, služieb a kapitálu. Na dosiahnutie tohto cieľa je nevyhnutné vytvárať podmienky pre fungovanie hospodárskej súťaže, ktorá neustále núti podnikateľské subjekty na trhu zvyšovať svoju konkurencieschopnosť úsporou výrobných vstupov a zvyšovaním kvantity a kvality výstupov. To však neraz zvädza podnikateľské subjekty uchýľovať sa k rôznym nekalým praktikám na trhu, najmä

voči tým trhovým účastníkom, u ktorých možno očakávať menej skúseností a vedomostí a nižšiu mieru informovanosti o situácii na trhu, teda voči spotrebiteľom, ktorí nakupujú výrobky a služby pre svoju vlastnú potrebu, príp. potrebu členov svojej domácnosti. S cieľom odstrániť tieto nekalé praktiky niektorých trhových subjektov a obnoviť rovnováhu v súkromnoprávných vzťahoch medzi podnikateľom a spotrebiteľom sa ochrana spotrebiteľa stala jednou z politík vnútorného trhu Európskej únie. Článok 38 Charty základných práv EÚ zaradil ochranu spotrebiteľa k základným ľudským právam. Podľa neho majú totiž politiky EÚ zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa. Zmluva o fungovaní EÚ zveruje v čl. 169 európskemu zákonodarcovi právomoc prijímať riadnym legislatívnym postupom právne akty v oblasti ochrany spotrebiteľa.

SUMMARY

Consumer Protection in Civil Proceedings

The European Union and its predecessor European (Economic) Community are international organizations established on the basis of economic integration with a view to creating a single market within the Member States, in which free movement of goods, persons, services and capital would be guaranteed. In order to achieve this goal, it is necessary to create conditions supporting the fair competition, which forces business entities operating at the market to improve their competitiveness by the savings on production inputs and by increasing the quantity and quality of outputs. However, this sometimes misleads business entities to relapse into various unfair market practices, mainly in relation to those market participants who may be regarded to have less experience and knowledge and who are not so aware of the situation at the market, therefore in relation to consumers who purchase products and goods for themselves or for their family members. In order to eliminate these unfair practices of some market entities and to restore balance in private legal relations among business entities and consumers, consumer protection has become one of the policies of the internal EU market. Article 38 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union classifies consumer protection as one of the fundamental human rights. It reads that union policies shall ensure a high level of consumer protection. Article 169 of the Treaty on the Functioning of the European Union authorises the Union to adopt the measures in the area of consumer protection in accordance with the ordinary legislative procedure.

ZUSAMENFASSUNG

Verbraucherschutz im Zivilprozess

Die Europäische Union und deren Rechtsvorgänger die Europäische (Wirtschafts-) Gemeinschaft repräsentieren internationale Organisationen, die auf Grundlage der ökonomischen Integration mit dem Ziel des Aufbaus eines einheitlichen Marktes auf dem Gebiet der Mitgliedsstaaten, auf dem die freie Bewegung von Waren, Personen, Dienstleistungen und des Kapitals sichergestellt wäre, aufgebaut wurden. Zur Erreichung dieses Ziel ist es dringend notwendig, die Bedingungen für den Wirtschaftswettbewerb zu schaffen. Durch diesen Wettbewerb sind die Unternehmungs-subjekte gezwungen, auf dem Markt ihre Konkurrenzfähigkeit durch Senkung von Produktionskosten und die Erhöhung der Quantität und der Qualität ihrer Produkte, zu verstärken. Manche unternehmerischen Subjekte verleitet es jedoch zu unlauteren Praktiken auf dem Markt, insbesondere gegenüber jenen Marktbeteiligten, bei denen weniger Erfahrungen und Kenntnisse und schlechtere Informiertheit über die Marktlage zu erwarten ist, somit gegenüber den Verbrauchern, die Produkte und Dienstleistungen für eigenen Bedarf bzw. für die Mitglieder ihres Haushaltes einkaufen. Der Schutz des Verbrauchers ist mit dem Ziel, diese unlauteren Praktiken zu beseitigen und Gleichgewicht in den privatrechtlichen Beziehungen zwischen dem Unternehmer und dem Verbraucher wiederherzustellen, eine von den Politiken auf dem Binnenmarkt der Europäischen Union geworden. Der Artikel 38 der Charta der Grundrechte der Europäischen Union hat den Verbraucherschutz zu den Grundmensenrechten zugeordnet. Danach haben die Politiken der EU ein hohes Verbraucherschutzniveau zu gewährleisten. Der Vertrag über die Arbeitsweise der Europäischen überträgt im Artikel 169 dem europäischen Gesetzgeber die Rechtsgewalt zu Verabschiedung von Rechtsakten im Bereich des Verbraucherschutzes.

Privatizácia trestného konania: *cui bono?*

JUDr. Bystrík Šramel, PhD.

V posledných desaťročiach možno vo vývoji európskych trestných procesov zaznamenať isté charakteristické tendencie predstavujúce zahrnutie, resp. rozsiahlejšie akceptovanie individuálnych záujmov trestnoprocených strán, predovšetkým obvineného a poškodeného. Dochádza totiž nielen k posilňovaniu oprávnení týchto procesných strán, ale zároveň i k zverovaniu samotného riešenia sporu do ich vlastných rúk. Možno tak hovoriť o postupnom oslabovaní rýdzo verejnoprávnej povahy trestného práva procesného, o jeho „odverejňovaní“.

V odbornej literatúre sa uvedený trend označuje ako tzv. privatizácia trestného procesu. Privatizácia trestného procesu predstavuje významný zásah do základných zásad, na ktorých je vybudované tradičné kontinentálne trestné konanie, a to zásad oficiality a legality. V slovenských odborných publikáciách sa tejto problematike, žiaľ, dosiaľ nevenovala žiadna, resp. iba malá pozornosť. Proces privatizácie však predstavuje významný fenomén, ktorý sa dotýka všetkých subjektov trestného konania, vrátane advokátov. Zásadným spôsobom totiž mení pohľad na výkon trestnej justície a na chápanie pojmu spravodlivosť. V nasledujúcom príspevku by som chcel poukázať práve na dôvody vzniku tohto javu a na jeho existujúce procesné podoby. Chcel by som zhodnotiť pozitíva a negatíva spomenutého trendu a zároveň poskytnúť odpoveď na otázku, či je proces privatizácie v podmienkach kontinentálneho trestného procesu žiaduci alebo nežiaduci.

1. Dôvody a funkcie privatizácie trestného práva

Privatizácia trestného konania predstavuje trend, podstatu ktorého možno vidieť **v silnejšom zohľadňovaní individuálnych záujmov, resp. v prístupe viac neformálne-súkromnom namiesto formálne-oficiálnom.**¹ Ide

de facto o presúvanie trestnoproceného sporu existujúceho medzi obvineným a poškodeným z priestoru verejného do priestoru súkromného. Dochádza pri tom k posilňovaniu autonómie týchto procesných strán a k rozširovaniu možností priamo ovplyvňovať samotný spôsob rozhodnutia sporu štátnymi orgánmi. Privatizácia je teda „zosúkromňovanie“ trestného procesu, oslabovanie vplyvu štátnych orgánov na priebeh a rozhodnutie sporu medzi obvineným a poškodeným. Privatizácia trestného práva predstavuje proces, v ktorom dochádza na jednej strane k zvyšovaniu významu vôle samotných strán zainteresovaných na príslušnom prípade a na strane druhej k ústupu štátu vo svojom nároku potrestať páchatela trestného činu. Ide o snahu o priblíže-

JUDr. Bystrík Šramel, PhD.

výštudoval Právnickú fakultu Trnavskej univerzity v Trnave. V rokoch 2009 – 2012 bol interným doktorandom na Fakulte práva Pan-

európskej vysokej školy, oddelenie trestného práva, kriminalistiky a kriminológie Ústavu verejného práva. V súčasnosti pôsobí ako vysokoškolský pedagóg na Fakulte

sociálnych vied Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. V rámci svojej vedecko-výskumnej činnosti sa zameriava predovšetkým na problematiku verejnej žaloby a postavenia prokuratúry v slovenskom právnom poriadku.

1 ESER, A.: **Funktionswandel strafrechtlicher Prozeßmaximen: Auf dem Weg zur „Reprivatisierung“ des Strafverfahrens.** In: Karl Kroeschell (Hrsg.): *Recht und Verfahren: Symposium der rechtswissenschaftlichen Fakultäten der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg und der Städtischen Universität Osaka.* Heidelberg: Müller, 1993, s. 35.

nie súčasného trestného procesu k akuzáčnemu procesu v jeho čistej podobe, podstata ktorého leží v spore medzi žalobcom – poškodeným a obžalovaným – páchatelom trestného činu.

V tejto súvislosti treba poznamenať, že v kontexte historických okolností Eser používa i pojem tzv. **reprivatizácie**. Ním dáva do pozornosti skutočnosť, že súčasný vývoj sa v podstate vracia k niečomu, čo tu už niekedy existovalo. Uvádza totiž, že trestný proces sa vyvíjal v troch základných historických etapách. V prvej etape, v období starovekého Ríma mal trestný proces povahu súkromnoprávneho sporu medzi dotknutými stranami. Strany si spor riešili sami a štát do neho v zásade nezasahoval. V druhom štádiu, v období stredoveku však došlo k zvýrazneniu úlohy štátu pri riešení trestnoprávneho sporu, ktorý v dôsledku toho prevzal úlohy žalobcu a sudcu. Vplyv trestnoprocesných strán na priebeh a riešenie sporu bol značne potlačený. Súčasnosť preňho predstavuje tretiu etapu vývoja trestného procesu spočívajúcu v návrate k pôvodnej rímskej koncepcii trestného procesu. Eser tento vývoj prirovnáva k akémusi historickému kyvadlu, ktoré sa opätovne vracia do svojej pôvodnej, rímskej polohy.² Pipek však, naopak, kontruje a hovorí, že súčasný trend privatizácie nepredstavuje návrat smerom do počiatočného stavu, ale ide o akúsi pragmatickú kombináciu oboch historických období. Nejde podľa neho teda o pohyb kyvadlový, ale skôr o pohyb lineárny. Tvrdí, že trestný proces sa počas historického vývoja premenil na extrémne verejnoprávny, pričom ani tento extrém sa neukázal ako vyhovujúci. Z rôznych, najmä pragmatických dôvodov došlo preto k zohľadneniu individuálnych záujmov procesných strán a súčasný trend predstavuje snahu o vylepšenie účinnosti verejnoprávneho procesu použitím súkromnoprávných prvkov.³

Nech sú historické okolnosti procesu privatizácie trestného konania akékoľvek, možno s istotou konštatovať, že trend jeho rozširovania je **stále markantnejší**. Dôvody, ktoré vedú zákonodarcov jednotlivých kontinentálnych krajín k posilňovaniu vplyvu procesných strán na priebeh konania a k oslabovaniu úlohy štátu v konaní sú bezprostredne spojené s problémami, ktoré v posledných desaťročiach trápia kontinentálne trestnoprocesné systémy. Európske systémy trestnej justície sa totiž dostali do stavu, v ktorom sa boj proti kriminalite stal neefektívnym, pomalým a zaostávajúcim za tempom rastúcej kriminality. Prílišná formálnosť, rigoróznosť, ba až skostnatenosť existujúcich procesnoprávných predpisov, ich nízka flexibilita spôsobili, že štát začal zlyhávať vo svojej základnej úlohe – v poskytovaní ochrany svojim občanom. Vysoká úroveň kriminalizácie protispoločenských konaní viedla z dôvodu uplatňovania zásady oficiality a legality k vzniku povinnosti štátu reagovať na všetky spáchané trestné činy, čo malo za následok spomalené trestnoprávne reakcie príslušných štátnych orgánov na páchanú trestnú činnosť. To zároveň umožnilo páchatelom dokonca závažných trestných činov vyhnúť sa adekvátnemu postihu za spáchaný delikt a ďalej ohrozovať spoločnosť. Súdny začali byť zahlcované množstvom prípadov, ktorými sa z dôvodu ich početnosti neboli schopné riadne zaoberať a v primeranej časovej lehote rozhodnúť. Čo je zaujímavé, obrovskú časť týchto vecí nebola, paradoxne, netvorili prípady závažnej trestnej činnosti, ale iba jednoduché, bagatelné trestné činy, za ktoré zákon ustanovoval iba mierne tresty. Ďalším úzko súvisiacim dôvodom bola tiež neprimeraná dĺžka trestného konania, v ktorom sa často aj jednoduché trestné veci vyšetřovali, prejednávani a rozhodovali neúmerne dlhý čas. V mnohých prípadoch sa v trestnej veci totiž konalo tri až päť rokov a výnimkou neboli aj prípady desať rokov trvajúcich trestných konaní. Všetky uvedené okolnosti samozrejme úzko súviseli i s finančnou stránkou hospodárenia štátu. Keďže trestné stíhanie je finančne náročným procesom spojeným s vynaložením značného množstva nákladov, bolo viac ako vhodné postupne znižovať frekvenciu zásahov štátu do sporu medzi obvineným a poškodeným a prenechať bremeno jeho riešenia im samotným.

Treba poznamenať, že proces privatizácie trestného konania predstavuje výrazný zásah do podoby tradičného kontinentálneho procesu založeného na striktnom uplatňovaní jeho dvoch nosných zásad – zásady oficiality a legality. Obe zásady reflektujú základné hodnoty, na ktorých európska civilizácia buduje svoje právne systémy už od 18. storočia. Patria sem predovšetkým hodnoty rovnosti všetkých občanov a spravodlivého riešenia sporov. Podľa niektorých autorov⁴ sa však práve zásady oficiality a legality považujú za príčiny neprimerane dlhých trestných konaní. Tento názor je do určitej miery opodstatnený a správne reflektuje povahu a dôsledky uvedených trestnoprocesných zásad. V kontinentálnom trestnom konaní totiž vo všeobecnosti platí, že orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné konať z úradnej povinnosti vždy vtedy, keď sú na to splnené podmienky. Jednotlivé procesné úkony sú povinné tieto orgány vykonať bez ohľadu na iné subjekty, pričom musia postupovať vždy iniciatívne, samostatne a nesmú čakať

2 Tamže, s. 52.

3 PIPEK, J.: **Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení.** In: Právník, Roč. 139, 2000, č. 12, s. 1157 – 1158.

4 Napr. KÜNG-HOFER, R.: **Die Beschleunigung des Strafverfahrens unter Wahrung der Rechtsstaatlichkeit.** Bern, Frankfurt/M., Nancy, New York: Lang, 1984, s. 15.

5 MUSIL, J. – KRATOCHVÍL, V. – ŠÁMAL, P. a kol.: **Kurs trestního práva: Trestní právo procesní. 2. přeprac. vydání.** Praha : C. H. Beck, 2003. 1079 s. 119.

6 ŠÁMAL, P.: **Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému.** Praha : ASPI Publishing, 1999, s. 136.

7 KOBOR, S.: **Bargaining in the Criminal Justice Systems of the United States and Germany: A Matter of Justice and Administrative Efficiency Within Legal, Cultural Context.** Frankfurt am Main: Peter Lang, 2008, s. 130.

8 PIPEK, J.: **Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení.** In: Právník, Roč. 139, 2000, č. 12, s. 1157 – 1159 – 1171.

na prípadné podnety na vykonanie procesného úkonu. Táto povinnosť vyplýva z uplatňovania už spomenutej **zásady oficiality** v trestnom konaní, ktorá je základnou hybnou silou trestného konania vzťahujúcou sa na celý jeho priebeh. Zásada oficiality sa prejavuje od začiatku trestného konania až po jeho koniec a zabraňuje tomu, aby trestné činy nezostali nepotrestané a súčasne umožňuje dodržiavanie jednotných zákonom stanovených pravidiel pri ich trestnom stíhaní.⁵ So zásadou oficiality je úzko spojená a previazaná **zásada legality**, ktorá vyjadruje povinnosť verejného žalobcu stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel. Jej zmyslom je teda zabezpečiť trestné stíhanie všetkých trestných činov a realizovať tak monopolné právo štátu na výkon spravodlivosti a na postih delikventov. Len štát prostredníctvom svojho orgánu – verejného žalobcu – je oprávnený a zároveň povinný trestne stíhať všetkých svojich občanov a uskutočňovať tak ochranu celej spoločnosti pred ďalším páchaním trestných činov. Okrem toho je zásada legality základnou podmienkou pre zabezpečenie rovnosti občanov pred zákonom a základným predpokladom na dosiahnutie generálno-preventívneho účinku spočívajúceho v odstrašení iných osôb od páchania kriminality.⁶

Práve uvedené dve zásady môžu spôsobovať problémy v tých krajinách, v ktorých sa zákonodarcovia snažia riešiť všetky spoločenské problémy zvýšenou kriminalizáciou (a to aj málo závažných) protispoločenských konaní. Prírodným dôsledkom vplyvu týchto zásad je totiž povinnosť štátu viesť trestné stíhanie v každom jednotlivom prípade, a to aj keď ide o vec málo závažnú. Tým dochádza k nabaľovaniu počtu trestných konaní, ktoré štát musí viesť, a postupne až k už vyššie uvedeným problémom trestnej justície. Aj táto skutočnosť viedla štáty k postupnému presadzovaniu takých inštitútov, ktoré umožnia do istej miery preklenúť striktné uplatňovanie zásady oficiality a legality a v dôsledku toho tak zjednodušiť a zefektívniť celý systém trestnej justície. Z toho dôvodu sa štáty postupne, už od šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia rozhodli zakotvovať do striktného uplatňovania tradičných zásad kontinentálneho trestného procesu určité výnimky, ktorými sa stali predovšetkým **zásady dispozitívnosti a opportunity**. Tie zároveň podporovali myšlienky tzv. restoratívnej justície, individuálnej a špeciálnej prevencie o tom, že zákon a trest nemôžu byť cieľom samotným, ale iba nástrojom na riešenie spoločenských problémov. Trest uložený so súhlasom obvineného totiž záujmom justície slúži oveľa lepšie, ako trest uložený ako odplata.⁷ Treba uviesť, že práve nové trestnoprocesné inštitúty, ktoré majú svoj základ v uvedených dvoch pôvodne angloamerických princípoch možno v súčasnosti považovať za prejavy privatizácie kontinentálneho trestného konania. Nie vo všetkých európskych krajinách však majú tieto dve zásady rovnako veľký vplyv.

2. Súčasný podoby privatizácie trestného konania

Ako bolo naznačené, privatizácia trestného konania sa v právnych poriadkoch krajín kontinentálnej Európy prejavuje v rôznych trestnoprocesných podobách. Na základe analýzy jednotlivých európskych právnych poriadkov možno uviesť, že v niektorých krajinách zašla privatizácia trestného konania značne ďaleko (Rakúsko), v iných krajinách si stále ponecháva svoju umiernenú formu (Grécko). Spoločným menovateľom prejavov privatizácie trestného konania v krajinách kontinentálnej Európy je však skutočnosť, že vo všetkých týchto krajinách možno prejavy privatizácie charakterizovať stále ako výnimky z uplatňovania tradičných zásad oficiality a legality. Kontinentálne trestné konanie vo svojej podstate totiž stále ovláda rovnaká právna filozofia založená na ochrane základných ľudských práv a slobôd. Pipek pri samotnej privatizácii trestného konania rozlišuje dve základné skupiny trestnoprocesných inštitútov, ktoré sú prejavom privatizácie kontinentálneho trestného konania. Do prvej skupiny radí prejavy privatizácie trestného konania v podobe výnimiek zo zásady oficiality. Druhú skupinu je tvoria prejavy privatizácie trestného konania v podobe výnimiek zo zásady legality.⁸

Prejavy privatizácie trestného konania **vo forme výnimiek zo zásady oficiality** zahŕňajú viaceré významných trestnoprocesných inštitútov, ktoré sú súčasťou moderných európskych právnych poriadkov. Vo všetkých prípadoch ide o obmedzenie povinnosti štátu postupovať v príslušnej veci z úradnej povinnosti, *ex offico*. Iniciovanie trestného konania je zverené trestnoprocesnej

strane a jej voľnému uváženiu. Štát kladie do popredia predovšetkým záujem individuálny, t. j. konkrétnej procesnej strany na trestnom stíhaní, pričom presadzovanie verejného záujmu je za týmto účelom oslabené. Treba však zdôrazniť, že aj v týchto prípadoch musí aspoň v určitej miere existovať verejný záujem na trestnom stíhaní, pretože v opačnom prípade by sa nemohol uskutočniť verejnoprávny trestný proces.

Čo sa týka samotných prejavov privatizácie trestného konania v podobe výnimiek zo zásady oficiality, predovšetkým sem možno zaradiť inštitút tzv. **súkromnej žaloby**. Ide o inštitút, ktorý umožňuje osobe dotknutej trestným činom, aby iniciovala a disponovala trestným konaním v prípade trestných činov, ktoré primárne zasahujú individuálny záujem, ktorého ochrana je taktiež poskytovaná vo verejnom záujme (napr. trestný čin ohovárania). Štát tu ponecháva poškodenému možnosť, aby trestný čin sám stíhal, čím naňho prenáša nielen zodpovednosť, ale čiastočne i náklady spojené s trestným stíhaním. Štát totiž uznáva, že dôsledným presadením verejného záujmu by mohol byť v niektorých prípadoch oveľa viac postihnutý poškodený ako samotný páchatel.⁹ Treba však poznamenať, že inštitút súkromnej žaloby neodníma v prípade súkromnožalobných trestných činov možnosť verejnému žalobcovi zasiahnuť do veci. Ak totiž vo veci nekoná súkromný žalobca, resp. je vo výraznej miere daný verejný záujem, môže začať trestné stíhanie taktiež samotný verejný žalobca. Inštitút súkromnej žaloby poznajú právne poriadky mnohých európskych krajín, napr. Dánska, Fínska, Španielska, Poľska, Maďarska, Bulharska, Chorvátska, Litvy. Slovenská republika tento inštitút dosiaľ nezaviedla.

Ďalším prejavom privatizácie trestného konania je existencia inštitútu tzv. **subsidiárnej žaloby**. Ide o inštitút, ktorý aj keď síce úzko súvisí s inštitútom súkromnej žaloby, od tohto inštitútu sa významne odlišuje. Podstata súkromnej žaloby totiž spočíva v oprávnení poškodeného podať žalobu na trestný súd a túto pred súdom aj zastupovať, bez potreby súčinnosti s verejným žalobcom. Poškodený tu nenastupuje na miesto verejného žalobcu, ale vystupuje bez ohľadu na neho. Subsidiárnu žalobu, naopak, možno vymedziť, ako „*právo poškodeného nastúpiť na miesto verejného žalobcu tam, kde odmieta začať trestné stíhanie verejnožalobného deliktu alebo v začatom trestnom stíhaní pokračovať.*“¹⁰ Inými slovami, podstata inštitútu subsidiárnej žaloby spočíva v tom, že poškodený je oprávnený prevziať zastupovanie žaloby za podmienky, že verejný žalobca odmietol vykonať trestné stíhanie (upustil či ustúpil od obžaloby). V tomto zmysle funguje subsidiárna žaloba aj ako istý korektív obžalobného monopolu orgánov verejnej žaloby. Subsidiárnu žalobu poznajú práve poriadky takých krajín, ako je napr. Švédsko, Nórsko, Belgicko, Poľsko, Rakúsko, Slovinsko, Chorvátsko. Rovnako ako súkromná žaloba ani tento inštitút sa dosiaľ neuplatňuje na území Slovenskej republiky.

Privatizácia trestného práva sa prejavuje i v postupnom rozširovaní inštitútu tzv. **súhlasu oprávneného subjektu s trestným stíhaním**. Ako oprávnený subjekt vystupuje v kontinentálnych právnych poriadkoch buď samotný poškodený, alebo taktiež i určitá verejnoprávna inštitúcia, spravdla v prípadoch politicky významných vecí, keď príslušný politický orgán na základe významu alebo potreby rozhodne o udelení alebo neudelení súhlasu s trestným stíhaním. V oboch prípadoch (v prípade poškodeného i verejnoprávnej inštitúcie) je však súhlas viazaný na voľné uváženie príslušného subjektu. Poškodený udeľuje súhlas predovšetkým na základe zváženia svojej osoby a svojich súkromných záujmov, verejnoprávna inštitúcia na základe zváženia politickej účelnosti.¹¹ Inštitút súhlasu oprávneného subjektu s trestným stíhaním je uplatňovaný v právnych poriadkoch väčšiny krajín kontinentálnej Európy. Okrem toho tento inštitút pozná aj právny poriadok Slovenskej republiky. V zmysle slovenského Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „TP“) môže byť subjektom oprávneným udeľovať súhlas nielen verejnoprávna inštitúcia, ale aj samotný poškodený. Takouto verejnoprávnu inštitúciou je napr. Ústavný súd SR, a to v prípade trestného stíhania sudcu, sudcu Ústavného súdu alebo generálneho prokurátora SR. Dôvod nevyhnutnosti získať súhlas takejto verejnoprávnej inštitúcie je bezprostredne spojený s úlohou, ktorú dotknutí verejní činitelia plnia v spoločnosti a v štáte. V prípade, ak význam výkonu ich funkcie pre spoločnosť prevyšuje záujem spoločnosti na stíhaní konkrétneho trestného činu, môže verejnoprávna inštitúcia odoprieť vydať takýto súhlas. Poškodený môže udeľiť súhlas iba v prípade trestných činov taxatívne vymedzených v § 211 ods. 1 TP, pričom trestné stíhanie sa musí týkať toho, kto je vo vzťahu k poškodenému osobou, voči ktorej môže poškodený odoprieť výpoveď (napr. jeho predok, potomok, súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel, druh). Účelom je predovšetkým ochrana poškodeného, ktorý môže byť v dôsledku potrestania páchatelja taktiež nepriamo postihnutý.

9 GRÍVNA, T.: **Súkromá žaloba v trestním řízení.** Praha: Karolinum, 2005, s. 111.

10 GRÍVNA, T.: **Súkromá žaloba v trestním řízení (nástin problematiky).** In: Trestněprávní revue 12/2005, s. 317.

11 IPEK, J.: **Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení.** In: Právník, Roč. 139, 2000, č. 12, s. 1157 – 1159 – 1160.

Prejavom privatizácie trestného konania je taktiež inštitút tzv. **žiadosti poškodeného o vykonanie trestného stíhania**, ktorý vo vymedzených trestných veciach zabraňuje vykonať štátnemu orgánu trestné stíhanie *ex offa*. Trestné stíhanie je v tomto prípade podmienené totiž iniciatívou poškodeného vo forme jeho žiadosti o vykonanie trestného stíhania. Ak poškodený žiadosť nepodá, trestné stíhanie nemôže byť vedené. Právne poriadky presne vymedzujú okruh trestných činov, pri ktorých je na trestné stíhanie potrebná žiadosť poškodeného. Podobne ako súhlas poškodeného, aj v tomto prípade sa štát snaží poskytovať ochranu predovšetkým súkromným záujmom poškodeného na úkor všeobecných celospoločenských záujmov. Tento inštitút pozná napr. rakúsky právny poriadok. V Slovenskej republike sa však, podobne ako súkromná a subsidiárna žaloba, neuplatňuje.

Čo sa týka samotných prejavov privatizácie trestného konania **v podobe výnimiek zo zásady legality**, možno sem zaradiť taktiež viacero trestnoprocesných inštitútov, ktoré sú v súčasnosti už takpovediac neoddeliteľnou súčasťou moderných európskych právnych poriadkov. Z hľadiska svojej povahy sa tieto inštitúty radia medzi tzv. odklony v trestnom konaní, ktoré umožňujú vyhnúť sa tradičnému priebehu trestného konania končiaceho spravidla vo výroku súdu o vine obvineného. Ich účelom je predovšetkým snaha o diferenciaciu trestnej zodpovednosti, diferenciaciu a racionalizáciu trestného stíhania, čo má samozrejme dopad aj na hospodárnosť celého trestného konania.¹²

Privatizácia trestného konania sa v tomto smere prejavuje v procesnej aplikácii inštitútu tzv. **podmienečného zastavenia trestného stíhania**. Tento inštitút predstavuje prostriedok na urovnanie konfliktu vzniknutého medzi páchatelom trestného činu a poškodeným. Pri jeho uplatňovaní dochádza k akejsi dohode medzi štátom a páchatelom o tom, že ak sa páchatel v skúšobnej dobe osvedčí, nebude za spáchaný trestný čin vôbec potrestaný. Ide o inštitút, ktorý je rozšírený v zásade vo všetkých krajinách kontinentálnej Európy. Podmienky na jeho uplatnenie sa menia v závislosti od tej-ktorej krajiny. Tento inštitút je zakotvený aj v slovenskom právnom poriadku, v § 216 a § 217 TP.

V niektorých krajinách sa vyskytuje aj inštitút tzv. **podmienečného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného**. Ide o inštitút, ktorý nadväzuje na už spomenutý inštitút zastavenia trestného stíhania a poskytuje možnosť, aby voči spolupracujúcemu obvinenému nebolo trestné stíhanie zastavené definitívne (čím by vznikla prekážka *rei iudicatae*), ale aby spolupracujúci obvinený počas trvania skúšobnej doby dokázal, že v páchaní trestných činov skutočne nebude pokračovať. Ako predchádzajúci inštitút, aj tento inštitút je známy slovenskému právnomu poriadku a je upravený v ustanoveniach § 218 a § 219 TP.

Výnimkou zo zásady legality je aj inštitút tzv. **zmieru**, ktorý vŕhaje do rozhodovania o vriešení trestnej veci nielen obvineného, ale aj samotného poškodeného. Umožňuje totiž, aby na základe dohody medzi štátom a poškodeným na jednej strane a páchatelom na strane druhej došlo k ukončeniu trestnej veci aj bez vykonania riadneho súdneho procesu. V inštitúte zmieru vystupuje do popredia záujem na tom, aby sám páchatel dôsledne odstránil všetky škodlivé následky spôsobené poškodenému trestným činom, pričom tento záujem je uprednostňovaný pred záujmom na odsúdení a potrestaní páchatela do tej miery, že keď dôjde k náhrade škody poškodeného, trestné stíhanie obvineného bude definitívne zastavené. Prostredníctvom zmieru sa teda páchatel a poškodený aktívne podieľajú na riešení vzniknutého konfliktu a môžu tak priamo ovplyvniť jeho výslednú podobu, nájsť obojstranne výhodné východisko a urovať si vzájomné vzťahy.¹³ Aj tento inštitút je známy väčšine krajín kontinentálnej Európy. V Slovenskej republike je upravený v § 220 – § 227 TP.

K jedným z najrozporupnejšie prijímaným prejavom privatizácie trestného konania patrí tzv. **dohodovacie konanie**. Tento inštitút má svoje korene v angloamerickom právnom systéme, kde sa označuje pojmom *plea bargain*. Napriek množstvu jeho odporcov, dochádza postupnému rozširovaniu tohto inštitútu i v krajinách kontinentálnej Európy. Je známy napr. vo Francúzsku, Estónsku, Nemecku, Taliansku, Poľsku, Českej republike. Od rekonštrukcie trestného práva v roku 2005 sa uplatňuje i v Slovenskej republike pod názvom dohoda o vine a treste. Jeho úpravu možno nájsť v § 232 – § 233 TP. Ide o konsenzuálnu formu riešenia trestnej veci, ktorej podstata spočíva v tom, že obvinený za presne určených podmienok uzná vinu a na základe dohody s prokurátorom súhlasí s navrhnutým trestom. Tým sa obvinený vzdáva svojho práva na prejednanie veci v konaní pred súdom a sudca mu uloží trest bez toho, aby dokazoval jeho vinu. Praktici a autori publikácií sa väčšinou zhodujú, že dohoda o vine a treste predstavuje z mnohých aspek-

12 Bližšie pozri KLÁTIK, J.:

Odklon v trestnom konaní ako prostriedok racionalizácie trestnej spravodlivosti. In: Právny obzor, 90, 2007, č. 1, s. 58.

13 SOTOLÁŘ, A. – PÚRY, F. – ŠÁMAL, P.: **Alternativní řešení trestních věcí v praxi.** Praha: C. H. Beck, 2000, s. 82.

tov veľmi výhodný spôsob riešenia trestných vecí – dochádza napr. k zjednodušeniu trestného konania, obzvlášť fázy týkajúcej sa dokazovania, k zrýchleniu a zhospodárneniu trestného konania. Uplatňovanie dohôd o vine a treste podľa nich ďalej spolupôsobí i pri premene spoločnosti na modernú otvorenú spoločnosť či spoločnosť dialógu. V dôsledku toho dochádza tiež k zmiereniu konfliktnej povahy samotného trestného konania a posilneniu úloh a aktivity jednotlivých procesných strán.¹⁴ Na druhej strane, nevýhody tohto inštitútu možno vidieť predovšetkým v narúšaní tradičných zásad kontinentálneho trestného procesu. Vina a trest totiž nemôžu byť nikdy predmetom dohody, pretože trestné právo má typicky vrchnostenskú povahu a výlučným nositeľom trestného monopolu je štát. Okrem toho v kontinentálnom trestnom konaní sa stále uplatňuje vyhľadávacia zásada a zásada zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností, ktoré majú za následok skutočnosť, že orgány činné v trestnom konaní (i súd) sú stále povinné postupovať tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. Vyjednávacie podmienky priznania viny však *de facto* predstavuje obchodovanie štátu so spravodlivosťou, v dôsledku čoho môže dochádzať (a skúsenosti z angloamerického právneho systému aj potvrdzujú, že dochádza) k prípadom nepravdivých priznaní a k následným justičným omylom. A práve to je v rozpore s takými hodnotami európskej civilizácie, ako sú hodnoty rovnosti či spravodlivosti.

3. Privatizácia trestného konania – áno či nie?

Privatizácia trestného konania realizovaná prostredníctvom zakotvovania inštitútov prikladajúcich čoraz väčší dôraz na úlohu trestnoprocesných strán pri riešení sporu a pri tvorbe konečného rozhodnutia má nielen svojich prívržencov, ale aj odporcov. Prívrženci argumentujú predovšetkým **pragmatickými, ekonomickými či racionalizačnými aspektmi** tohto procesu. Uvádzajú, že bez priznania väčšej autonómie procesným stranám bude dochádzať k neúmernému finančnému zaťaženiu štátneho rozpočtu, čo môže v konečnom dôsledku viesť až k zlyhaniu štátu v plnení jeho základnej úlohy. Práve tento utilitaristický postoj je charakteristický pre systémy angloamerickej trestnej justície. V angloamerickom právnom systéme sa totiž práve aktivity trestnoprocesných strán, poškodeného a obvineného, prikladá veľký význam pri riešení prípadu. Mnohí angloamerickí autori dokonca volajú ešte po väčšom rozšírení inštitútov, ktoré sú prejavom privatizácie trestného konania.¹⁵

Treba uviesť, že kontinentálni autori, ktorí sú prívržencami privatizácie trestného konania po vzore angloamerického trestného systému zabúdajú brať do úvahy celkové súvislosti či kontext samotného procesu privatizácie trestného konania. Ponímanie a prístup k trestnému konaniu v angloamerickom právnom systéme je totiž **zásadne odlišné** od ponímania a prístupu k trestnému konaniu v kontinentálnom právnom systéme. Oba systémy vychádzajú z určitej právnej filozofie a odrážajú určité spoločenské požiadavky či spoločenské hodnoty. Rozdiely možno však badať dokonca už v samotnom filozofickom prístupe k právu. Zatiaľ čo filozofia európskeho práva odpovedá na otázku, čo je právo, filozofia amerického práva hľadá odpoveď na otázku, ako funguje právo.¹⁶ Uvedené filozofické postoje sa pretavujú do základného rámca, v ktorom je zakotvený trestný proces jednotlivých právnych systémov. Aj keď v oboch právnych systémoch síce, samozrejme, nesie základnú zodpovednosť za trestné stíhanie štát a jeho orgány, miera tejto zodpovednosti nie je v týchto právnych systémoch rovnaká. Uvedená skutočnosť je dôsledkom toho, že občania v Európe zverujú zodpovednosť za svoju ochranu pred páchatelmi trestných činov práve a predovšetkým štátu. V Európe sa práve štát považuje za subjekt, ktorý je najspôsobilejší na uplatnenie trestnoprávneho a trestnoprocesného nároku občanov a na zabezpečenie rovnosti občanov pred zákonom. Táto požiadavka občanov sa pretavila do už spomenutých zásad oficiality a legality, na ktorých uplatňovaní je postavené celé kontinentálne trestné konanie. Angloamerický prístup je na druhej strane poznačený **oslabovaním vplyvu štátu** na riešenie trestného sporu, najmä z dôvodu silnejšieho pocitu zodpovednosti občanov za vlastné životy. Okrem toho je náhľad spoločnosti na štátne inštitúcie, predovšetkým verejných

14 Viac k tomu pozri MUSIL, J.: **Dohody o vine a trestu – áno či nie?** In: Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti : Zborník. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 186 – 189.

15 Pozri napr. BENSON, B.: **Privatization in Criminal Justice.** Oakland, CA: The Independent Institute, 1996, s. 57. Autor vo svojej publikácii rozoberá jednotlivé podoby privatizácie trestnej justície v angloamerickom právnom systéme. Uvádza, že privatizácia tu dospela až do takého štádia, že v mnohých krajinách dochádza nielen k širokému využívaniu aktivít jednotlivcov, ale i k zapájaniu súkromných spoločností do systému trestnej justície. Súkromné spoločnosti sú totiž na základe zmluvy so štátom využívané napr. aj na účely poskytovania ubytovacích priestorov pre osoby, ktoré sú odsúdené na výkon trestu odňatia slobody („súkromné väzenia“). Autor takéto privatizačné postupy považuje za správne, nakoľko umožňujú dosiahnuť značné úspory v hospodárení štátu.

16 PIPEK, J.: **Oficiálny nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení.** In: Právník, Roč. 139, 2000, č. 12, s. 1157 – 1174.

17 BENSON, B.: **To Serve and Protect: Privatization and Community in Criminal Justice.** New York : New York University Press, 1998, s. 287.

žalobcov poznačený značnou nedôverou. Verejní žalobcovia sú totiž považovaní skôr za „politické zvieratá“, ktoré sledujú svoje vlastné záujmy a záujmy silných záujmových skupín, a nie záujmy poškodeného.¹⁷ To sa odzrkadľuje i v zásadách dispozitívnosti a oportunity dominujúcich v angloamerickom trestnom procese.

Z uvedených dôvodov sa natiska otázka, či je vôbec vhodné preberať jednotlivé trestnoprocesné inštitúty z rozdielnych právnych systémov, resp., do akej miery je vhodné ich preberať. Treba uviesť, že moderný kontinentálny právny systém je stále založený na myšlienke rešpektovania základných ľudských práv a slobôd. Hodnoty slobody, rovnosti, spravodlivosti patria medzi najdôležitejšie hodnoty, na zachovávaní ktorých má záujem celá spoločnosť. Ich výraz možno nájsť v zásadách, ktoré ovládajú kontinentálne systémy trestnej justície. Medzi nosné princípy, na ktorých je založené kontinentálne trestné konanie patria princípy oficiality a legality, ktoré poskytujú garanciu, že v trestnom konaní sa bude zaobchádzať so všetkými občanmi rovnako, že trestné stíhanie bude vedené spravodlivo. Privatizácia trestného konania však spôsobuje oslabovanie striktného uplatňovania týchto princíпов. Postupným presúvaním riešenia trestnej veci z rúk štátu do rúk dotknutých trestnoprocesných strán dochádza k deformácii základných záujmov celej spoločnosti, k nejednotnému prístupu k jednotlivým občanom, k ich nerovnému postaveniu. Tým, že poškodený a obvinený môžu priamo ovplyvňovať podobu trestného konania a podieľať sa na tvorbe rozhodnutia, získava pojem spravodlivosti úplne iný obsah, úplne iný charakter. Obzvlášť nebezpečným sa zdá byť dohadovacie konanie, pri ktorom sa najvýraznejšie prejavujú negatíva privatizácie trestného konania. V rámci tohto procesu totiž nedochádza k hľadaniu skutočnej spravodlivosti, ale k obchodovaniu so spravodlivosťou. Aj keď je možno na prvý pohľad pre obvineného výhodné, že je mu poskytovaná takto široká autonómia, v skutočnosti dochádza k strate jeho slobodného postupovania. Obvinený totiž musí myslieť čisto ekonomicky, bez ohľadu na svoju vinu či nevinu. Musí kalkulovať a porovnávať výhody či nevýhody priznania sa v rámci konania o dohode o vine a treste a výhody či nevýhody riadneho súdneho procesu so všetkými prislúchajúcimi procesnými oprávneniami.

Nemyslím si však, že proces privatizácie trestného konania treba úplne odmietnuť. Striktné a dôsledné uplatňovanie nosných princíпов kontinentálneho trestného konania nie je pochopiteľne možné, resp. dlhodobou únosné. Obzvlášť v situácii, kedy dochádza k nárastu kriminalizácie protispoločenských konaní a spoločnosť sa stáva čoraz viac punitívnou. Práve inštitúty, ktoré sú výrazom privatizácie trestného konania paradoxne môžu napomôcť dosiahnutie základného účelu zásad oficiality a legality. V zásadách dispozitívnosti a oportunity preto nevidím problém, pokiaľ predstavujú iba procesný doplnok zásad oficiality a legality. Sú totiž prípady, kedy je vykonanie trestného stíhania za každú cenu príliš striktné, zbytočné až škodlivé. K takýmto prípadom dochádza predovšetkým vtedy, keď sa štát uberá už spomenutou cestou rozsiahlej kriminalizácie, a to aj v takých situáciách, kedy z legislatívneho hľadiska nie je úplne vhodné či úplne potrebné používať trestné právo ako prostriedok riešenia problémových javov. Uplatnenie zásad oportunity a dispozitívnosti v takomto prípade môže napomôcť odstrániť zbytočnú perzekúciu občanov a ich následnú stigmatizáciu.

Na strane druhej však treba zdôrazniť, že rozsiahla, neuvážená či príliš široká privatizácia trestného konania môže spôsobovať v podmienkach kontinentálneho právneho systému značné problémy. Výrazným oslabením vplyvu štátu na riešenie trestnoprávneho sporu a posilnením autonómie jednotlivých procesných strán môže dôjsť k ohrozeniu právnej stability spoločnosti a štátu. Keďže štát prevzal záväzok chrániť svojich občanov bez rozdielu a presadzovať základné hodnoty spoločnosti, rozsiahla privatizácia trestného konania by znemožnila štátu riadne a dôsledne plnenie tohto jeho záväzku. Svojevoľné rozhodovanie strán o trestnom stíhaní, ich svojevoľná tvorba konečného rozhodnutia vo veci by výrazne ohrozili rovnoprávne zaobchádzanie s občanmi a riadne fungovanie demokratického a právneho štátu. Pri rozhodovaní o ďalšom pokračovaní v privatizácii trestného konania by mal zákonodarca vždy zvážiť, či konkrétny inštitút skutočne slúži na presadzovanie základných hodnôt spoločnosti alebo je iba nástrojom na hasenie momentálnych problémov trestného konania.

4. Privatizácia trestného konania – *cui bono?*

V predchádzajúcich riadkoch som rozobral dôvody privatizácie trestného konania, jej súčasnej podoby v krajinách kontinentálnej Európy a pozitíva či negatíva. Poslednou významnou otázkou, ktorú treba zodpovedať je otázka, pre koho je vlastne proces privatizácie trestného konania prospešný, kto má či môže mať z privatizácie trestného konania najväčší osoh.

Z hľadiska posúdenia praktických záujmov jednotlivých procesných subjektov možno vo všeobecnosti konštatovať, že proces privatizácie trestného konania sa zdá byť prospešným pre všetky zúčastnené subjekty (samozrejme ak odhliadneme od istých negatív tohto procesu, na ktoré som poukázal v predchádzajúcom texte). Prvým subjektom, ktorý môže významným spôsobom ťažiť z presunutia sporu z rúk štátu do rúk trestným činom priamo dotknutých trestnoprocesných strán je samotný **obvinený**. Mnohé z inštitútov, ktoré sú prejavom privatizácie trestného konania totiž umožňujú, aby sa obvinený priamo vyhol trestnému stíhaniu vykonávanému pred súdom a aby mu tak prípadne bol uložený značne prísny trest. V privatizovanom trestnom konaní nie je uloženie trestu obvinenému v zásade výsledkom jednostrannej aktivity štátu, ale zväčša výsledkom obojstrannej aktivity poškodeného a obvineného. Každá z týchto strán sa snaží v maximálnej miere presadiť si uspokojenie svojich individuálnych záujmov, a preto aj finálne rozhodnutie je do istej miery istým konsenzuálnym produktom celého konania (zmier, dohoda o vine a treste, podmieňané zastavenie trestného stíhania). Z tohto pohľadu možno preto konštatovať, že privatizácia trestného konania prináša benefity zároveň aj pre samotného **poškodeného**. Ten sa môže dopracovať k náhrade škody, ktorú utrpel trestným činom v podstate umiernenejším spôsobom ako v prípade vrchnostensky vedeného trestného stíhania iba zostrujúceho konflikt medzi obvineným a poškodeným. V prípade ďalekosiahleho privatizovaného trestného konania je poškodený spôsobilý dokonca sám, vlastnou procesnou aktivitou, dosiahnuť nápravu poškodených záujmov a to aj v prípade, keď orgány štátu odmietajú vo veci konať či realizovať trestné stíhanie.

Z hľadiska praktického výkonu právnických povolaní a dennodenného riešenia množstva aj bagatelných trestných vecí je však privatizácia prospešná aj pre ďalšie subjekty trestného konania. Presúvanie riešenia trestných vecí z priestoru verejného do priestoru súkromného je v tomto zmysle výhodné aj pre štát a samotné štátne orgány, ktoré sa zúčastňujú na trestnom stíhaní. V prípade zosúkromnenia určitého okruhu trestných vecí dochádza totiž k odbremeneniu **prokurátorov a sudcov** od riešenia množstva menej závažných vecí a svoju pozornosť môžu následne venovať náročnejším a závažnejším prípadom. Významným spôsobom tu však profituje i samotný štát (a de facto všetci občania), nakoľko sa výrazne môžu znížiť jeho vysoké náklady vynakladané na realizáciu trestných konaní. V tomto smere možno uviesť, že na rastúci význam inštitútov privatizovaného trestného konania v SR poukazuje i snaha štátu uprednostňovať konsenzuálne formy riešenia trestných vecí subjektmi zúčastnenými na trestnom stíhaní, napr. formou dohody o vine a treste.

V neposlednom rade však treba konštatovať, že privatizácia trestného konania má i významný dopad na prácu samotných **advokátov**. Dovolím si dokonca tvrdiť, že v prípade ešte výraznejšieho rozšírenia procesu privatizácie trestného konania môžu patriť práve advokáti k tým subjektom, ktorých profit z presúvania trestného sporu zo sféry verejnej do sféry súkromnej môže byť čo najväčší. Aj skúsenosti z iných krajín potvrdzujú, že čoraz väčšie presúvanie sporu do vlastných rúk obvineného a poškodeného vedie k zvýšeniu dopytu po službách advokátskych kancelárií. Nie všetci obvinení a poškodení totiž disponujú potrebnými právnymi znalosťami a spôsobilosťou sa aktívne podieľať na trestnom stíhaní. To samozrejme vytvára priestor pre ingerenciu právnych zástupcov, ktorí dokážu kvalifikovaným spôsobom pomôcť zúčastneným stranám sporu. Výhoda privatizácie trestného konania však nespočíva len vo zvýšenej frekvencii poskytovania právnych služieb právnymi zástupcami, ale aj v samotnom ohodnotení za účasť a za preferovanie inštitútov privatizovaného trestného konania. V tomto zmysle možno uviesť ako príklad vyhlášku Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ktorá hovorí, že ak bola súdom schválená dohoda o vine a treste pred podaním obžaloby, patrí advokátovi okrem odmeny za úkony realizované v trestnom konaní aj odmena vo výške 4-násobku základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden

úkon právnej služby. Možno uviesť, že práve táto výhoda je pre každého advokáta zaiste jednou z najmotivujúcejších výhod pre uplatňovanie inštitútov privatizovaného trestného konania.

Záver

Záverom možno konštatovať, že proces privatizácie trestného konania je trendom, ktorý je nezastaviteľný. Jeho čoraz intenzívnejšie rozširovanie možno badať v zakotvovaní trestnoprocesných inštitútov, ktoré kladú dôraz predovšetkým na aktivitu obvineného a poškodeného (napr. dohoda o vine a treste, zmier). Proces privatizácie trestného procesu nemožno a priori odsudzovať ako nesprávny. Privatizácia trestného konania je totiž do určitej miery opodstatnená a umožňuje veľmi efektívne napomáhať dosiahnutie základného účelu kontinentálneho trestného konania. Na druhej strane však nepovažujem za vhodné, aby dochádzalo k bezbrehému, neuváženému či ďalekosiahlemu rozširovaniu tohto procesu. Rozbitie tradičných zásad, na ktorých je vybudované kontinentálne trestné konanie inštitútmi široko zohľadňujúcimi vôľu obvineného a poškodeného, môže totiž viesť k vzniku nerovnosti občanov, nejednotnosti aplikácie práva, deformácii pojmu spravodlivosť a k strate dôvery v inštitúcie štátu. ■

RESUMÉ

Privatizácia trestného konania: *cui bono*?

Autor sa vo svojom príspevku zaoberá trendom privatizácie trestného konania, ktorý sa v posledných desaťročiach začal rozširovať v krajinách kontinentálnej Európy. Ide o trend, ktorý významným spôsobom zasahuje do tradičnej podoby kontinentálneho trestného procesu a čoraz viac presúva riešenie trestnoprocesného sporu zo sféry verejnoprávnej do sféry súkromnoprávnej. Autor z uvedeného dôvodu poukazuje na dôvody vzniku tohto javu a na jeho účel. Zároveň analyzuje konkrétne existujúce procesné podoby privatizácie trestného konania. Následne sa autor pokúša zhodnotiť pozitíva a negatíva tohto trendu a poskytnúť odpoveď na otázku o vhodnosti či nevhodnosti privatizácie trestného procesu.

SUMMARY

Privatization of Criminal Proceedings: *Cui Bono*?

The author deals with a trend towards the privatization of criminal proceedings, which has in recent decades started to spread in the countries of continental Europe. This trend significantly affects a traditional form of continental criminal process, and it more and more frequently shifts resolution of criminal procedural disputes from the public sphere to private sphere (in terms of law). That is why the author points to reasons for the occurrence of this phenomenon and to its purpose. He at the same time analyses existing specific forms of privatization of criminal proceedings. He subsequently aims to assess pros and cons of this trend, and give an answer to the question whether the privatization of criminal proceedings is appropriate or inappropriate.

ZUSAMENFASSUNG

Privatisierung des Strafverfahrens: *cui bono*?

Der Autor befasst sich in seinem Beitrag mit der Tendenz zur Privatisierung von Strafverfahren, die sich in den letzten Jahrzehnten in den Ländern des kontinentalen Europas zunehmend verbreitet hat. Es handelt sich um einen Trend, der markant in die traditionelle Form des kontinentalen Strafprozesses eingreift und immer häufiger die Regelung von strafrechtlichen Streitfällen aus dem Bereich des öffentlichen Rechtes in den privatrechtlichen Bereich verschiebt. Der Autor analysiert zugleich konkrete bestehende Prozessformen der Strafverfahrenprivatisierung. Anschließend versucht er, das Positive und Negative bei dieser Tendenz auszuwerten und die Frage, ob die Privatisierung des Strafverfahrens zweckmäßig ist oder nicht, zu beantworten.

Nutná obrana, krajná núdza a ospravedlňujúci stav núdze (slovensko-nemecká komparácia niektorých inštitútov vylučujúcich protiprávnosť alebo o svete z dosahu ústavy)

JUDr. Milan Hodás, PhD.

Možno podľa dnešného práva v záujme ochrany vlastného života siahnuť na život iného človeka, ktorý hrozbu nášmu životu nespôsobil? Zdá sa, že jestvujú situácie, keď verejná moc nemá možnosť zasiahnuť a akt z toho plynúcej svojpomoci nemôže odsúdiť, ale len vziať na vedomie.

Úvod

V dnešnej dobe čoraz viac inklinujeme k manicheistickému rozlišovaniu dobrého a zlého. Život však má aj sivé stránky, ktoré si vyžadujú zložité a veľmi nepríjemné rozhodnutia. Už Karneades pred viac ako dvetisíc rokmi ukázal,¹ že v živote jestvujú výnimočné situácie, v ktorých normálne právo zlyháva. Ako demonštratívna ukážka mu poslúžil príklad dvoch stroskotancov, ktorí sa zachránili na jednej doske. Ak doska môže uniesť len jedného z nich, natíska sa otázka, môže

JUDr. Milan Hodás, PhD.

v súčasnosti pôsobí na Odbore pre európske záležitosti Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky, kde sa zaoberá justičnou spoluprácou

in občianskych a trestných veciach, ako aj oblasťou Schengenského priestoru. Zároveň pôsobí ako twinningový expert Gréckeho parlamentu pre Srbsko. Venuje sa aj problematike prekladu, problematike multilinguálneho prostredia Európskej únie a dôsledkom tohto prostredia na systém a aplikáciu práva, ako aj prednáškovej a publikačnej činnosti.

ale ľudia v člne prežili. Zachránených neskôr vyzdvihla iná loď a dopravila do bezpečia. Holmesa vo Philadelphii obvinili z vraždy a odsúdili na 6 mesiacov väzenia a pokutu 20 libier. Súd uznal, že prípad obsahoval prvok nevyhnutnosti, v ktorej by mali byť a musia byť urobené tragické rozhodnutia. Súd však tiež povedal, že námorníci mali namiesto hádzania pasažierov cez palubu radšej obetovať vlastné životy.³

Ešte známejším je prípad jachty Mignonette z roku 1884. Týmto prípadom bolo prelomené rešpektovanie kanibalizmu na námorných lodiach, ako zvykového morského práva britských námorníkov „*custom of the sea*“.⁴ Jachta Mignonette sa na ceste z Essexu do Sydney dostala do búrky a potopila sa 1 600 míľ od pevniny. Štyria námorníci – kapitán Thomas Dudley, prvý

jeden toho druhého zhodil z dosky, aby sa zachránil? Alebo musí každý ustúpiť tomu druhému, keďže žiaden z nich nemá právo zachrániť si svoj život na úkor toho druhého, aj keď na konci obaja zomrú?²

Iným historickým príkladom zložitej situácie je prípad námorníka Holmesa. V roku 1841 sa plachetnica William Brown potopila na ceste z Liverpoolu do Philadelphie po tom, čo narazila neďaleko Newfoundlandu na ľadovec. Na palube sa nachádzalo 65 írskych a škótskych emigrantov. Len malý počet dôstojníkov, posádky a pasažierov bol schopný dostať sa do dvoch záchranných člnov. Keď jednému z člnov hrozilo potopenie, pretože bol preťažený, prostý námorník Holmes vyhodil na príkaz svojho nadriadeného niekoľko ľudí cez palubu. Títo ľudia sa neskôr utopili,

1 Bolo to v roku 155 pred našim letopočtom v Ríme počas dvoch dní prednášok, v rámci ktorých prezentoval metódu „*in utramque partem dicere*“ (argumentovať v prospech oboch strán).

Pozri: Hilgendorf, Eric;

Tragic Cases. Extreme Situations an Exigency in the Context of Criminal Law Considered from the Perspective of the Comparative Study of Laws

in: Wojciechowski, Bartosz, Zirk-Sadowski, Marek; Golecki, Mariusz J. (eds.); Between complexity of law and lack of order; Philosophy of law in the era of globalization; Wydawnictwo Adam Marszałek; Toruń 2009; s. 187

2 Bourcarde, Kay; **Folter im Rechtstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**; Gießen 2004; s. 55

3 Hilgendorf, Eric; **Tragic Cases. Extreme Situations an Exigency in the Context of Criminal Law Considered from the Perspective of the Comparative Study of Laws** in: Wojciechowski,

Bartosz, Zirk-Sadowski, Marek; Golecki, Mariusz J. (eds.); **Between complexity of law and lack of order; Philosophy of law in the era of globalization**; Wydawnictwo Adam Marszałek; Toruń 2009; str. 190

4 Hilgendorf, Eric, **Tragische Fälle, Extremsituationen und strafrechtlicher Notstand**, in: Blaschke, Ulrich; Förster, Achim; Lump, Stephanie; Schmidt, Judith (ed.); Sicherheit statt Freiheit? Staatliche Handlungsspielräume in extremen Gefährdungslagen; Duncker & Humlot; Berlin 2005, s. 110

5 Pozri Hilgendorf, Eric, **Tragische Fälle, Extremsituationen und strafrechtlicher Notstand**, in: Blaschke, Ulrich; Förster, Achim; Lump, Stephanie; Schmidt, Judith (ed.); Sicherheit statt Freiheit? Staatliche Handlungsspielräume in extremen Gefährdungslagen; Duncker & Humlot; Berlin 2005, s. 110, Dreier, Horst, Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1, Juristen Zeitung 6/2007, s. 264

6 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 261

7 Pozri napr. Hodás, Milan, **Prerušenie letu lietadla ako protiteroristické opatrenie**, Justičná revue 10/2012 s. 1197 – 1210, Hörnle, Tatjana, **Shooting Down a Hijacked Plane – The German Discussion and Beyond**, Criminal Law and Philosophy Volume 3 Issue 2/2009, s. 111 – 131 ISSN: 1871-9791

8 Hodás, Milan, **Prerušenie letu lietadla ako protiteroristické opatrenie**, Justičná revue 10/2012, s. 1198 – 1199

dôstojník Edwin Stephens, námorník Edmund Brooks a plavčík Richard Parker stihli nastúpiť do záchranného člnu, ale stihli si zobrať len minimum potravín. Nejaký čas prežívali o repe a dažďovej vode a neskôr sa im podarilo chytiť korytnačku, ktorou sa živili celý týždeň. Po ďalších niekoľkých dňoch hladovania, aby zachránil seba a svojich druhov, zabil Dudley Parkera, ktorý pil morskú vodu a bol preto v bezvedomí. Dudley, Brooks a Stephens sa živili telom Parkera, až kým ich takmer o týždeň neskôr nezachránila nemecká loď Montezuma. Následne bol v Anglicku Dudley, ktorý sa bez zdráhania priznal k svojmu činu, odsúdený spolu so Stephensom na trest smrti, a to napriek ostrým verejným protestom proti rozsudku. Ich trest bol neskôr zmiernený na 6 mesiacov väzenia.⁵

Tabu zabitia a tabu incestu sú pravdepodobne jediné univerzálne tabu. Zákaz zabitia iného sa ráta medzi existenčné podmienky každej skupiny, každého kmeňa, každého väčšieho ľudského spolku, ktorý vníma samého seba ako jednotné spoločenstvo a snaží sa o zachovanie samého seba.⁶ Možno teda podľa dnešného práva v záujme ochrany vlastného života, či života iných ľudí siahnuť na život človeka, ktorý hrozbu nášmu životu nespôsobil? Táto otázka rozhodne nie je akademickým cvičením. Teroristami unesené lietadlá opätovne poukazujú na reálnu naliehavosť otázky, či možno obetovať nevinný život v záujme ochrany iného/iných životov.⁷ V Slovenskej republike bola v tejto súvislosti prijatá právna úprava umožňujúca orgánom verejnej moci zostreliť unesené lietadlo, ktoré okrem agresorov vezie aj nevinných cestujúcich.⁸ V snahe zjednodušiť tento článok a vyhnúť sa rozsiahlejším ústavno-právnym konotáciám však nepracujem s príkladom uneseného lietadla, ale používam vyššie uvedené historicky staršie príklady nezahŕňajúce akt orgánu verejnej moci a odpoveď na túto (rozhodne nie príjemnú) otázku hľadám porovnaním slovenskej a nemeckej právnej úpravy niektorých inštitútov vylučujúcich protiprávnosť, čiže skúmaním nutnej obrany, krajnej núdze a nemeckého inštitútu ospravedlňujúceho stavu núdze.

Vzhľadom na to, že štát má monopol na moc, za normálnych okolností je jednotlivcovi zakázané brať spravodlivosť do vlastných rúk. Štát však nemôže byť vždy k dispozícii. V takom prípade musí mať jednotlivec možnosť brániť sa sám, bez toho, aby musel čakať na zásah štátu. Sledujúc tento účel môže jednotlivec robiť veci, ktoré by za normálnych okolností boli zakázané a trestné.⁹ To je spoločný menovateľ inštitútov vylučujúcich protiprávnosť. Spoločný menovateľ situácií, keď je potrebné urobiť ťažké, často tragické rozhodnutia. Mimoriadna tragika situácií, v ktorých kolidujú rôzne záujmy spočíva v tom, že táto kolízia je nezvratná a aktér situácie nenájde riešenie v nečinnosti, ale musí sa rozhodnúť v prospech aktívneho konania.¹⁰

Nutná obrana § 25 Trestného zákona Slovenskej republiky

Nutná obrana je právny inštitút známy zrejme všetkým právnym poriadkom. Vo svojom jadre je čiastočne považovaný za prirodzeno-právne zakotvený inštitút.¹¹ Podstatou nutnej obrany je odvrátenie útoku na záujmy chránené trestným zákonom, a to činom, ktorý by inak bol považovaný za trestný čin voči útočníkovi. Nutná obrana je vo vzťahu špeciality k inštitútu krajnej núdze. Pri aplikácii inštitútu nutnej obrany nemôže ísť o odvracanie akéhokoľvek nebezpečenstva, ale o odvracanie útoku, ako úmyselného protiprávneho konania človeka, pričom spôsobená škoda nepostihuje kohokoľvek, ale útočníka.¹² Podľa súvisiacej judikatúry i teórie platí téza, v zmysle ktorej nejde o nutnú obranu, ale o krajnú núdzu v prípadoch, keď sa negatívny následok prejaví na inej osobe než osobe útočiacej (inom záujme než je útočníkov záujem).¹³ H. Stiffel, P. Toman a O. Samaš v komentári k Trestnému zákonu uvádzajú, že v prípade aplikácie nutnej obrany nemôže ísť ani o nebezpečenstvo spôsobené osobou nepričetnou, trestne nezodpovednou alebo konajúcou v skutkovom omyle (mohla by sa použiť krajná núdza).¹⁴ S tým nesúhlasí E. Burda a hovorí o nutnosti aplikovať inštitút nutnej obrany aj v týchto prípadoch.¹⁵

Trestný zákon v § 25 stanovuje:

„(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o nutnú obranu, ak obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcim sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu.

(3) Ten, kto odvracia útok spôsobom uvedeným v odseku 2, nebude trestne zodpovedný, ak konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia.

(4) *Ak sa niekto vzhľadom na okolnosti prípadu mylne domnieva, že útok hrozí, nevylučuje to trestnú zodpovednosť za čin spáchaný z neobľahosti, ak omyl spočíva v neobľahosti.*“

Pri nutnej obrane sa teda odvracia nebezpečenstvo, ktoré:

1. ohrozuje hodnoty chránené trestným zákonom,
2. bezprostredne hrozí alebo trvá (o nutnú obranu nejde vtedy, keď sa útok skončil alebo keď osoba reaguje na útok takým spôsobom, že útok v skutočnosti odpláca, a nie odvracia),¹⁶
3. nie je spôsobené zvierateľom (pokiaľ nebolo poštvané človekom),
4. nie je spôsobené útokom vyprovokovaným preto, aby mohol provokatér pod zámienkou nutnej obrany útočníkovi ublížiť¹⁷ (ergo provokatér *stricto sensu* nemôže aplikovať nutnú obranu),
pričom:
5. spôsobený následok (nutná obrana) nie je celkom zjavne neprimeraný útoku (podmienka proporcionálneho použitia),
6. sa nevyžaduje použitie zásady subsidiarity konania napadnutého, napadnutý si môže vybrať, či sa bude aktívne brániť, alebo pred útokom utečie.¹⁸

Krajná núdza § 24 Trestného zákona Slovenskej republiky

Podobne ako v prípade nutnej obrany aj význam krajnej núdze spočíva v odvrácaní nebezpečenstva na záujem chránený trestným zákonom na úkor iného záujmu chráneného trestným zákonom.¹⁹ Podstatou krajnej núdze je teda stret dvoch záujmov chránených právom, pričom odvrátenie nebezpečenstva nespôsobeného vedomým útokom človeka a hroziaceho jednému záujmu, je možné len zásahom do iného záujmu chráneného právom.²⁰ Nebezpečenstvo hroziace záujmu chránenému právom sa odstráni zničením alebo poškodením menej významného alebo (po rekodifikácii trestného zákona) rovnako významného záujmu, resp. nie zjavne závažnejšieho záujmu.²¹ Škodou spôsobenú v rámci krajnej núdze musí znášať ktokoľvek, čiže nielen útočník ako v prípade nutnej obrany.²²

Trestný zákon Slovenskej republiky v § 24 stanovuje:

„(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) *Nejde o krajnú núdzu, ak bolo možné nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom za daných okolností odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Rovnako nejde o krajnú núdzu, ak ten, komu nebezpečenstvo priamo hrozilo, bol podľa všeobecne záväzného právneho predpisu povinný ho znášať.*“

Pri krajnej núdzi sa teda odvracia nebezpečenstvo, ktoré:

1. ohrozuje hodnoty (záujem) chránené trestným zákonom,
2. hrozí bezprostredne/priamo (nejde o hrozbu, ktorá sa má naplniť vo vzdialenejšej budúcnosti),²³
3. nie je možné ho za daných okolností odvrátiť inak (podmienka subsidiárneho použitia),
pričom:
4. ten, komu nebezpečenstvo hrozí, nie je povinný ho znášať (hasič, policajt, plavčík, ošetrovateľ v nemocnici...),
5. spôsobený následok nesmie byť zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil (podmienka proporcionálneho použitia).

Ako príklad krajnej núdze je možné uviesť vyvalenie dverí v prípade, keď sa človek nevie iným spôsobom dostať z uzatvorenej miestnosti (chránený záujem – ochrana majetku je prevážena iným záujmom – ochranou osobnej slobody).

Nutná obrana podľa Nemeckého trestného zákona

Nutnú obranu („*Notwehr*“) upravuje § 32 a § 33 nemeckého Trestného zákona (StGB). V zmysle § 32 nemeckého trestného zákona „*je nutnou obranou obrana, ktorá je nevyhnutná na odvrátenie priamo hroziaceho protiprávneho útoku na seba, alebo iného.*“ „*Kto spácha čin vyžadovaný nutnou obranou, nekoná protiprávne.*“²⁴ Paragraf 33 nemeckého trestného zákona upravuje zákonom

9 Bourcarde, Kay; **Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**; Gießen 2004; s. 56

10 Hilgendorf, Eric, **Tragische Fälle, Extremsituationen und strafrechtlicher Notstand**, in: Blaschke, Ulrich; Förster, Achim; Lumpp, Stephanie; Schmidt, Judith (ed.); Sicherheit statt Freiheit? Staatliche Handlungsspielräume in extremen Gefährdungslagen; Duncker & Humlot; Berlin 2005, s. 114

11 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 263

12 Novotný, Oto, Dolenský, Adolf, Jelínek, Jiří, Vanduchová, Marie, **Trestní právo hmotné I. obecná část, 3. přepracované vydání**, Codex, Praha 1997, s. 140

13 E. Burda však namieta, že tento záver nemá oporu v dikcii zákona. Pozri Burda, Eduard, Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu. Praha : C. H. Beck 2012, s. 25

14 Stiffel, Harald, Toman, Pavol, Samaš, Ondrej, **Trestný zákon, stručný komentár, 2. prepracované a doplnené vydanie**, IURA EDITIO, Bratislava 2010, s. 71

15 Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol., **Trestný zákon, všeobecná časť, komentár 1**, Praha : C. H. Beck 2010, s. 178 – 179

16 Pozri aj Stiffel, Harald, Toman, Pavol, Samaš, Ondrej, **Trestný zákon, stručný komentár, 2. prepracované a doplnené vydanie**, IURA EDITIO, Bratislava 2010, s. 71

17 Stiffel, Harald, Toman, Pavol, Samaš, Ondrej,

- Trestný zákon, stručný komentár, 2. prepracované a doplnené vydanie**, IURA EDITION, Bratislava 2010, s. 71
- 18 Stiffel, Harald, Toman, Pavol, Samaš, Ondrej, **Trestný zákon, stručný komentár, 2. prepracované a doplnené vydanie**, IURA EDITION, Bratislava 2010, s. 71
- 19 Burda, Eduard, **Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu**. Praha : C. H. Beck 2012, s. 21
- 20 Novotný, Oto, Dolenský, Adolf, Jelínek, Jiří, Vandouchová, Marie, **Trestní právo hmotné I. obecná část, 3. prepracované vydání**, Codex, Praha 1997, s. 137
- 21 § 14 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení „Krajná núdza
Čin ináč trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom, nie je trestným činom. Nejde o krajnú núdzu, ak bolo možné toto nebezpečenstvo za daných okolností odvrátiť ináč alebo spôsobený následok je zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil.“
- 22 Opačný názor a kritiku tejto teórie i zaužívanej judikatúry formuluje E. Burda. Pozri Burda, Eduard, **Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu**. Praha : C. H. Beck 2012, s. 25
- 23 Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol., **Trestný zákon, všeobecná časť, komentár 1**, Praha : C. H. Beck 2010, s. 164
- 24 StGB: „§ 32 Notwehr
(1) Wer eine Tat begeht, die durch Notwehr geboten ist, handelt nicht rechtswidrig.
(2) Notwehr ist die Vertei-
- ospravedlnený excus obrancu: „*Ak páchatel' prekročí hranice nutnej obrany zo zmätenia, strachu alebo zľaknutia, nepotrešťa sa.*“²⁵
- Rovnako ako podľa inštitútu slovenskej nutnej obrany, aj nemecká nutná obrana môže byť namierená len proti útočníkovi.²⁶ Ak sú obranným konaním dotknuté právne záujmy tretích osôb, nemôže byť skutok ospravedlnený ako nutná obrana.²⁷ Tak ako v slovenskej právnej úprave musí ísť aj pri nemeckej nutnej obrane o bezprostredný útok. Za bezprostredný sa považuje útok, ktorý bezprostredne hrozí, práve sa deje alebo ešte trvá.²⁸ Pokiaľ ide o kritérium proporcionálnosti, pri nemeckej nutnej obrane by sa mal použiť najmiernejší prostriedok, ktorý je vhodný na odvrátenie útoku.²⁹ Keďže právo neprávu nemusí ustupovať, útek sa v tomto kontexte nepovažuje za vhodný obranný prostriedok.³⁰ Ak má brániaca sa osoba k dispozícii viaceré prostriedky rozličnej účinnosti, smie si vybrať tie, ktoré z jej pohľadu útok eliminujú najefektívnejšie. Spomedzi viacerých rovnako účinných prostriedkov musí vybrať ten, ktorý spôsobí najmenšiu škodu. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať životu nebezpečným obranným prostriedkom. Podľa judikatúry je nevyhnutné pred použitím týchto obranných prostriedkov najskôr použiť hrozbu ich použitia a pokiaľ je to technicky možné vystreliť varovný výstrel. Až keď je hrozba použitia neúčinná, môže brániaca sa osoba použiť tento prostriedok proti útočníkovi. Aj potom však použitie obranného prostriedku musí čo najviac chrániť právne záujmy útočníka (napr. výstrel do nôh namiesto výstrelu do hlavy).³¹ Nie je však potrebné dbať na ochranu vyššie stojacich právnych záujmov, ako tých, ktoré sú útokom ohrozené. Útočník tak môže byť usmrtený aj v prípadoch, ak chcel spáchať „iba“ lúpež, ťažké ublíženie na zdraví alebo znásilnenie, pokiaľ obranca nemá k dispozícii miernejší prostriedok obrany.³² Právo nutnej obrany je obmedzené v prípade príkrehého nepomeru medzi protiprávnym útokom na záujem chránený právom a obranným konaním. Ako školský príklad sa uvádza vlastník pozemku priviazaný na invalidný vozík, ktorý vzhľadom na príkry rozpor medzi útokom a obranným konaním, nie je oprávnený strieľať puškou na deti, ktoré využívajú jeho situáciu plienia čerešňu.³³ Ďalšie sociálno-etické obmedzenia sú uznané v prípadoch útokov detí, duševne chorých alebo opitých (tu sa má uprednostniť ochranná obrana pred vzdorovitou obranou) a blízkych príbuzných.³⁴

Krajná núdza podľa nemeckého trestného zákona

Inštitút zdôvodniteľného stavu núdze („*Rechtfertigender Notstand*“), ktorý približne zodpovedá inštitútu krajnej núdze slovenského trestného zákona, upravuje § 34 nemeckého trestného zákona: „*Kto v nebezpečenstve bezprostredne ohrozujúcom život, zdravie, slobodu, česť, majetok alebo iný právny záujem spácha protiprávny čin, aby toto nebezpečenstvo odvrátil od seba alebo iného, nekoná protiprávne, ak sa nebezpečenstvo nedalo odvrátiť inak, a ak pri posudzovaní protikladných záujmov, najmä dotknutých právnych záujmov a stupňa im hroziaceho nebezpečenstva chránený záujem podstatne preváži narušený záujem. To platí iba vtedy ak je čin primeraným prostriedkom na odvrátenie nebezpečenstva.*“³⁵ Krajná núdza podľa nemeckého trestného zákona rovnako ako krajná núdza podľa slovenského trestného zákona nepredpokladá existenciu nebezpečenstva spôsobeného úmyselným protiprávnym konaním človeka, čiže existenciu útoku. Pri aplikácii krajnej núdze podľa nemeckého trestného zákona ide o odvrátenie závažnej škody na ľubovoľnom právnom záujme, tým, že sa spôsobí podstatne menšia škoda, ako hrozila. Chránený právny záujem teda musí na rozdiel od súčasnej slovenskej právnej úpravy podstatne prevážiť obetovaný právny záujem. Hovoríme o kritériu primeranosti. Ďalej platí zásada, že medzi najvyššími právny- mi záujmami sa nesmie zvažovať.³⁶ Pri aplikácii krajnej núdze podľa nemeckého trestného zákona teda na rozdiel od slovenskej právnej úpravy nemožno dávať do vzájomného pomeru (započítať) život proti životu alebo dôstojnosť voči dôstojnosti. Príkladom krajnej núdze by mohla byť jazda súkromnej osoby do nemocnice, pričom táto osoba, v záujme zabezpečenia čo najrýchlejšieho lekárskeho ošetrovania pre osobu v nebezpečenstve života, porušila pravidlá cestnej premávky.³⁷

Ospravedlňujúci stav núdze – inštitút nemeckého trestného zákona

Paragraf 35 nemeckého trestného zákona upravuje inštitút, ktorý trestné právo Slovenskej republiky nepozná – inštitút ospravedlňujúceho stavu núdze („*Entschuldigender Notstand*“):

„1) Kto v nebezpečenstve života, zdravia, alebo ohrozenia slobody spácha protiprávny čin, aby toto nebezpečenstvo odvrátil od seba, svojho príbuzného alebo od inej jemu blízkej osoby, koná bez viny. Toto neplatí, pokiaľ podľa okolností možno dôvodne očakávať, aby toto nebezpečenstvo znášal, keďže nebezpečenstvo spáchal sám, alebo sa nachádzal v špeciálnom právnom vzťahu; trest však môže byť podľa § 49 ods. 1 zmiernený, pokiaľ páchatel nemal nebezpečenstvo povinnosť znášať s ohľadom na osobitný právny vzťah.

2) Ak páchatel pri spáchaní skutku predpokladá okolnosti, ktoré by ho podľa odseku jedna zbavovali viny, potrestá sa len vtedy, ak mohol omylu zabrániť. Trest sa podľa § 49 ods. 1 zmierni.“³⁸

Podobne ako pri krajnej núdzi, ani pri aplikácii ospravedlňujúceho stavu núdze nemôže ísť o odvrátenie útoku človeka. Inštitút ospravedlňujúceho stavu núdze, rovnako ako inštitút nutnej obrany a krajnej núdze, predpokladá bezprostredne hroziace nebezpečenstvo. Týmto spôsobom nie je možné chrániť akékoľvek záujmy chránené zákonom, ale konať možno len pri ohrození najvyšších záujmov chránených právom, t. j. hrozbe životu, zdraviu alebo slobode. Ďalej pri aplikácii inštitútu ospravedlňujúceho stavu núdze nemôže ísť o ohrozený záujem kohokoľvek, ale len o záujem vlastný, záujem príbuzného alebo blízkej osoby. Odpadá tu však váženie záujmov chránených zákonom a kritérium primeranosti. Jedinou požiadavkou je, že nebezpečenstvo nie je možné odvrátiť inak. To znamená, že v rámci ospravedlňujúceho stavu núdze je možné podobne ako v prípade nutnej obrany zasiahnuť do slobody, zdravia alebo dokonca práva na život inej osoby. Veľký rozdiel v porovnaní s nutnou obranou však spočíva v tom, že osoba dotknutá aplikáciou inštitútu ospravedlňujúceho stavu núdze nemusela nikoho napadnúť. Ide teda o možnosť zachrániť svoj život alebo život blízkej osoby usmrtením iného človeka, ktorý hrozbu nespôsobil, za predpokladu, že je to jediný spôsob, ako tieto životy zachrániť.³⁹ Ide o protiprávne konanie, ktoré štátna moc neschvaľuje, ale akceptuje.⁴⁰ Inými slovami, štát si v tragických situáciách ako je Karneadov príklad dvoch topiacich sa stroskotancov neosobuje právo súdiť, ale kapituluje ...⁴¹ Rovnako sa to vzťahuje na situáciu z jachty Mignonette. Konanie Duleyho a Stephensa, ktorí zabili námorníka Parkera, by nemohlo byť podľa dnešného nemeckého práva považované za právne konformné, mohlo by však byť ospravedlnené podľa § 35 nemeckého trestného zákona ako ospravedlňujúca nevyhnutnosť/ospravedlňujúci stav núdze.⁴² Možno namietat, že v prípade jachty Mignonette sa zachránili traja ľudia vďaka tomu, že štvrtý prišiel o život, čo naznačuje ústavnou neprípustnú kalkuláciu. Horst Dreier však zdôrazňuje, že nemeckému právnomu poriadku je cudzia utilitaristická kalkulácia na účet jednotlivca. Zvažovanie záchranu troch ľudských životov obetovaním jedného ľudského života je cudzie zásade jedinečnosti a hodnoty každého ľudského života.⁴³ V extrémnej situácii stavu núdze však štát takéto konanie bez potrestania proro berie na vedomie.

Komparácia aplikácie slovenských a nemeckých inštitútov nutnej obrany, krajnej núdze a ospravedlňujúceho stavu núdze v prípadoch Karneada a jachty Mignonette

Pokúsme sa urobiť komparatívne zhrnutie. Aký prostriedok je možné použiť v situácii, keď nebezpečenstvo nespôsobilá osoba, do ktorej záujmov je na jeho odvrátenie potrebné zasiahnuť? Keďže slovenská i nemecká právna úprava nutnej obrany vylučuje spôsobenie škody neútočiacej, t. j. tretej osobe, je tento inštitút v jeho slovenskej i nemeckej verzii vo vyššie opísaných situáciách jednoznačne neaplikovateľný. Možno vylúčiť aj aplikáciu nemeckej krajnej núdze („*Rechtfertigender Notstand*“), pretože podľa tohto právneho inštitútu nemožno chrániť právny záujem obetovaním právneho záujmu rovnakej hodnoty (obetovať život za život).

Ako možnosť nám teda zostáva už len slovenská právna úprava krajnej núdze a nemecká právna úprava ospravedlňujúceho stavu núdze. Ako už bolo spomenuté, nemecká právna veda jednoznačne uvádza, že v prípade Karneadových stroskotancov ako aj v prípade jachty Mignonette môže dôjsť k aplikácii inštitútu ospravedlňujúceho stavu núdze.⁴⁴ Brániaca sa osoba chránila samú seba (resp. aj samú seba) a bola v bezvýchodiskovej situácii, v ktorej štát nemohol vzhľadom na okolnosti vykonávať svoju moc.

Je jednoznačné, že súčasná slovenská právna úprava krajnej núdze umožňuje obetovať nielen rovnaký záujem, ale dokonca aj záujem o niečo závažnejší (ak nie je zjavne závažnejší).⁴⁵ Rozdiel

digung, die erforderlich ist, um einen gegenwärtigen rechtswidrigen Angriff von sich oder einem anderen abzuwenden.“

- 25 StGB: „§ 33 **Überschreitung der Notwehr**
Überschreitet der Täter die Grenzen der Notwehr aus Verwirrung, Furcht oder Schrecken, so wird er nicht bestraft.“
- 26 Hilgendorf, Eric, **Tragische Fälle, Extremsituationen und strafrechtlicher Notstand**, in: Blaschke, Ulrich; Förster, Achim; Lumpp, Stephanie; Schmidt, Judith (ed.); **Sicherheit statt Freiheit? Staatliche Handlungsspielräume in extremen Gefährdungslagen**; Duncker & Humlot; Berlin 2005, s. 125
- 27 Stemler, Patrick, **Die Notwehr, Zeitschrift für das Juristische Studium**, 3/2010, s. 350
- 28 Stemler, Patrick, **Die Notwehr, Zeitschrift für das Juristische Studium**, 3/2010, s. 348
- 29 Bourcarde, Kay; **Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**; Gießen 2004; s. 57
- 30 Stemler, Patrick, **Die Notwehr, Zeitschrift für das Juristische Studium**, 3/2010, s. 350
- 31 Stemler, Patrick, **Die Notwehr, Zeitschrift für das Juristische Studium**, 3/2010, s. 350
- 32 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 263
- 33 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 263

34 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 263

35 StGB: „§ 34 Rechtfertigender Notstand

Wer in einer gegenwärtigen, nicht anders abwendbaren Gefahr für Leben, Leib, Freiheit, Ehre, Eigentum oder ein anderes Rechtsgut eine Tat begeht, um die Gefahr von sich oder einem anderen abzuwenden, handelt nicht rechtswidrig, wenn bei Abwägung der widerstreitenden Interessen, namentlich der betroffenen Rechtsgüter und des Grades der ihnen drohenden Gefahren, das geschützte Interesse das beeinträchtigte wesentlich überwiegt. Dies gilt jedoch nur, soweit die Tat ein angemessenes Mittel ist, die Gefahr abzuwenden.“

36 Bourcarde, Kay; **Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**; Gießen 2004; s. 58

37 Bourcarde, Kay; **Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**; Gießen 2004; s. 58

38 StGB: „§ 35 Entschuldigender Notstand

(1) Wer in einer gegenwärtigen, nicht anders abwendbaren Gefahr für Leben, Leib oder Freiheit eine rechtswidrige Tat begeht, um die Gefahr von sich, einem Angehörigen oder einer anderen ihm nahestehenden Person abzuwenden, handelt ohne Schuld. Dies gilt nicht, soweit dem Täter nach den Umständen, namentlich weil er die Gefahr selbst verursacht hat oder weil er in einem besonderen Rechtsverhältnis stand, zugemutet werden konnte, die Gefahr

oproti inštitútu ospravedlniteľného stavu núdze spočíva najmä vo vecnom a osobnom vymedzení záujmov, ktoré takto možno chrániť. Slovenská krajná núdza umožňuje chrániť akékoľvek záujmy kohokoľvek, pokiaľ spôsobený následok nie je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Inštitút ospravedlniteľného stavu núdze však možno aplikovať iba v prípade ohrozenia vlastných záujmov brániacej sa osoby, resp. záujmov jej príbuzných alebo blízkyh osôb, pričom takto chrániť možno výslovne len život, zdravie a slobodu. V porovnaní s nemeckým inštitútom ospravedlniteľného stavu núdze, slovenský inštitút krajnej núdze umožňuje podstatne širšiu aplikáciu. Zdá sa, že prípad Karneadových stroskotancov, ako aj prípad jachty Mignonette spĺňa kritériá na jeho použitie:

1. sú ohrozené životy – teda záujmy chránené trestným zákonom,
2. táto hrozba je bezprostredná (hrozí smrť utopením, resp. smrť hladom),
3. hrozbu už nie je možné odvrátiť inak,
4. a spôsobený následok nie je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil, pretože ide o rovnako závažné následky.

Zmenou miery proporcionálnosti chránených hodnôt a následkov v inštitúte krajnej núdze slovenský normotvorca vytvoril inštitút podobný nemeckému inštitútu ospravedlňujúceho stavu núdze.

Natíska sa otázka, či by mohol jeden z Karneadových stroskotancov, resp. Parker z posádky jachty Mignonette, bojovať proti človeku, ktorý využívajúc slovenský inštitút nutnej obrany začal chrániť svoj život útokom na život iného ako prvý?

Krajná núdza podľa slovenského trestného zákona – niekoľko kritických poznámok

Problém, na ktorý chcem poukázať spočíva v skutočnosti, že proti konaniu v krajnej núdzi nie je možné brániť sa, napr. nutnou obranou.⁴⁶ Človek má povinnosť konanie v krajnej núdzi, ako konanie konformné so zákonom, a teda dovolené, strpieť. V opačnom prípade bude čeliť trestnej zodpovednosti. E. Burda tu uvádza príklad neplavca na nafukovačke. Ak by sa topiaci sa človek, t. j. človek konajúci v krajnej núdzi, snažil zhodiť z nafukovačky neplavca a neplavec na nafukovačke by sa tomuto de facto útoku bránil a utopil tohto človeka, bude zodpovedný za trestný čin vraždy.⁴⁷ S takýmto prístupom štátu nemožno súhlasiť.

Ľudia skladajú prirodzeno-právne zbrane v prospech monopolu štátnej moci, vďaka ochrane, ktorú im štát bude poskytovať. Zdá sa, že jestvujú situácie mimo moci štátu, v ktorých sa pravdepodobne dostávame opäť do Hobbesovského stavu *bellum omnia contra omnes*, a máme možnosť siahnuť k rozumnej svojpomoci, ktorú štát mlčky akceptuje. Sú to situácie, v ktorých je sudcom len vlastné svedomie, či viera... Situácie, v ktorých možno aplikovať inštitút krajnej núdze (Slovensko), resp. inštitút ospravedlňujúceho stavu núdze (Nemecko).

Pokiaľ štát akceptuje sivé zóny, v ktorých nemožno vykonávať verejnú moc a z toho plynúci akt svojpomoci zasahujúci do práv iného rešpektuje a nesúdi, musí byť v tomto prístupe dôsledný. Ak sa dostaneme takpovediac mimo ústavnej spoločenskej zmluvy, t. j. do Hobbesovho stavu vojny všetkých proti všetkým, sme mimo všetkých spoločenských pravidiel. Ak štát vymedzí priestor, v ktorom nechráni najcenejšie hodnoty (ľudskú dôstojnosť, život) resp. rešpektuje zásah do nich, musí akceptovať nielen prirodzeno-právnu svojpomoc ľudí, ale i legitímnu obranu proti tejto svojpomoci. Tu nemôže mať „viac práva“ ten, kto začne prvý... Nedá mi v tejto súvislosti necitovať Johna Locka: „...Lebo podľa základného zákona prirodzeného práva sa má človek pokiaľ možno zachovať, a keď nemôžu byť zachovaní všetci, je nutné dať prednosť bezpečnosti nevinného a človek smie zahubiť toho, kto proti nemu začal vojnu alebo dal najavo nepriateľstvo k jeho existencii, z toho istého dôvodu, že smie zabiť vlka alebo leva, pretože takí ľudia nie sú pod putami obecného zákona rozumu a nemajú iné pravidlo, než pravidlo sily a násilia, a preto je nutné s nimi zaobchádzať ako s dravcami, s onými nebezpečnými a škodlivými tvormi, ktorí ho iste zahubia, kedykoľvek upadne do ich moci.“⁴⁸

Záver

„Sú prípady, keď je každé rozhodnutie nesprávne. To je tragika práva, musieť dávať odpovede aj tam, kde neprestáva prival otázok.“⁴⁹ Zdá sa, že jestvujú situácie, keď verejná moc nemá možnosť

zasiahnuť a akt z toho plynúcej svojpomoci nemôže odsúdiť, ale len vziať na vedomie. Až do prijatia nového Trestného zákona v roku 2005 nemal nemecký inštitút ospravedlňujúceho stavu núdze v slovenskom právnom poriadku paralelu. Zmenou inštitútu krajnej núdze spočívajúcej v ochrane záujmu chráneného právom ohrozaním iného záujmu rovnakej hodnoty sa tento inštitút približuje k nemeckému inštitútu ospravedlňujúceho stavu núdze. Na základe oboch týchto inštitútov možno obetovať život neútočiaceho človeka na záchranu vlastného života. Nie som zástancom vlčej morálky, ani sebeckej vojny všetkých proti všetkým. Domnievam sa však, že sú oblasti života neregulovateľné právom a nesúdiťelné štátom. Sivé miesta situácií, v ktorých je sudcom predovšetkým vlastné svedomie či viera. Ak však štát akceptuje existenciu takýchto miest, musí byť v tejto akceptácii dôsledný. Ak sa v rámci výkonu krajnej núdze má stať môj život prostriedkom na zachovanie iného ľudského života, dostávame sa do prirodzeno-právneho stavu bez ústavy a jej garancií, v ktorom už platí vojna všetkých proti všetkým, stav, v ktorom máme všetci prirodzené právo bojovať a chrániť svoje legitímne záujmy. V tomto kontexte slovenská právna úprava krajnej núdze nie je dobrá,⁵⁰ v prirodzeno-právnych situáciách mimo spoločenskej zmluvy, v ktorých sa človek snaží zachrániť si život obetovaním iného života chráni toho, kto „začal“ prvý...

Literatúra:

- Blaschke, Ulrich; Förster, Achim; Lump, Stephanie; Schmidt, Judith (ed.); Sicherheit statt Freiheit? Staatliche Handlungsspielräume in extremen Gefährdungslagen; Duncker & Humlot; Berlin 2005
- Bourcarde, Kay, *Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler*, Gießen 2004 ISBN 978-3-00-026733-8
- Brugger Winfried, *Einschränkung des absoluten Folterverbots bei Rettungsfolter?*, Aus Politik und Zeitgeschichte 36/2006
- Burda, Eduard, *Krajná núdza v trestnom práve*, Bulletin slovenskej advokácie, roč. 13, č. 6/2007
- Burda, Eduard, *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha: C. H. Beck 2012, ISBN: 978-80-7179-271-9
- Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol., *Trestný zákon, všeobecná časť, komentár 1*, Praha: C. H. Beck 2010, ISBN: 978-80-7400-324-0
- Dreier, Horst, *Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1*, Juristen Zeitung 6/2007
- Fico, Robert, *Nutná obrana*, Ludoprint, 2001, ISBN: 80-968329-3-X
- Goethe; Johan Wolfgang; Faust; C. H. Beck, München 1986; ISBN: 978-3-406-55250-2
- Gramm, Ch., *Wie weit darf der Staat bei besonders schweren Unglücksfällen gehen?*. UBWW – Unterrichtsblätter für die Bundeswehrverwaltung. Zeitschrift für Ausbildung, Fortbildung und Verwaltungspraxis. 2007. No. 4
- Hörnle, Tatjana, *Shooting Down a Hijacked Plane – The German Discussion and Beyond*, Criminal Law and Philosophy Volume 3 Issue 2/2009, ISSN: 1871-9791
- Kiesow, Rainer Maria, *Das Experiment mit der Wahrheit. Folter im Vorzimmer des Rechts*, Zeitschrift für Rechtsgeschichte, Heft 3, 2003
- Locke, John; *Druhé podednání o vládě*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1992, ISBN: 80-205-0222-X
- Novotný, Oto, Dolenský, Adolf, Jelínek, Jiří, Vanduchová, Marie, *Trestní právo hmotné I. obecná část, 3. přepracované vydání*, Codex, Praha 1997, ISBN: 80-85963-24-8
- Rebro, Karol; *Latinské právnické výrazy a výroky*; Iura Edition; Bratislava 1995; ISBN 80-88715-20-2
- Robinson, H. Paul, *Natural Law & Lawlessness: Modern Lessons from Pirates, Lepers, Eskimos, and Survivors*, University of Illinois Law Review No. 2/2013
- Stemler, Patrick, *Die Notwehr*, Zeitschrift für das Juristische Studium, 3/2010 ISSN: 1865-6331
- Steinberg, Georg, Lachenmaier, Andreas, *Übungsfall: Segeltour mit Folgen*, Zeitschrift für das Juristische Studium, 5/2012 ISSN: 1865-6331
- Stiffel, Harald, Toman, Pavol, Samaš, Ondrej, *Trestný zákon, stručný komentár, 2. Prepracované a doplnené vydanie*, IURA EDITION, Bratislava 2010, ISBN: 978-80-8078-370-9
- Wojciechowski, Bartosz, Zirk-Sadowski, Marek; Golecki, Mariusz J. (eds.); *Between complexity of law and lack of order; Philosophy of law in the era of globalization*; Wydawnictwo Adam Marszałek; Toruń 2009 ISBN: 978-8376-114-095

hinzunehmen; jedoch kann die Strafe nach § 49 Abs. 1 gemildert werden, wenn der Täter nicht mit Rücksicht auf ein besonderes Rechtsverhältnis die Gefahr hinzunehmen hatte.
(2) Nimmt der Täter bei Begehung der Tat irrig Umstände an, welche ihn nach Absatz 1 entschuldigen würden, so wird er nur dann bestraft, wenn er den Irrtum vermeiden konnte. Die Strafe ist nach § 49 Abs. 1 zu mildern.“

- 39 Bližšie pozri Bourcarde, Kay, **Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**, Gießen 2004, s. 59
- 40 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 264
- 41 Bourcarde, Kay, **Folter im Rechtsstaat? Die Bundesrepublik nach dem Entführungsfall Jakob von Metzler**, Gießen 2004, s. 60
- 42 Hilgendorf, Eric; **Tragic Cases. Extreme Situations an Exigency in the Context of Criminal Law Considered from the Perspective of the Comparative Study of Laws** in: Wojciechowski, Bartosz, Zirk-Sadowski, Marek; Golecki, Mariusz J. (eds.); *Between complexity of law and lack of order; Philosophy of law in the era of globalization*; Wydawnictwo Adam Marszałek; Toruń 2009; str. 191
- 43 Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 264
- 44 Pozri Dreier, Horst, **Grenzen des Tötungsverbots – Teil 1**, Juristen Zeitung 6/2007, s. 264, Hilgendorf, Eric, **Tragische Fälle, Extremsituationen und strafrechtlicher**

Notstand, in: Blaschke, Ulrich; Förster, Achim; Lumpp, Stephanie; Schmidt, Judith (ed.); **Sicherheit statt Freiheit? Staatliche Handlungsspielräume in extremen Gefährdungslagen**; Duncker & Humlot; Berlin 2005, s. 110,

45 Burda, Eduard, **Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu**. Praha : C. H. Beck 2012, s. 33

46 Burda, Eduard, **Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu**. Praha : C. H. Beck 2012, s. 33

47 Burda, Eduard, **Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu**. Praha : C. H. Beck 2012, s. 33

48 Locke, John; **Druhé pojednání o vládě**, Nakladatelství Svoboda, Praha 1992, s. 38

49 Kiesow, Rainer Maria, **Das Experiment mit der Wahrheit. Folter im Vorzimmer des Rechts**, Zeitschrift für Rechtsgeschichte, Heft 3, 2003

50 Možno dokonca hovoriť o rozpore s Ústavou Slovenskej republiky (napr. článok 12 ods. 1 „Všetci ľudia sú si rovní v dôstojnosti i právach...“.)

RESUMÉ

Nutná obrana, krajná núdza a ospravedlňujúci stav núdze

Možno podľa dnešného práva v záujme ochrany vlastného života siahnuť na život iného človeka, ktorý hrozbu nášmu životu nespôsobil? Hľadajúc odpoveď na túto otázku sa autor príspevku zaoberá komparáciou slovenskej a nemeckej právnej úpravy niektorých inštitútov trestného práva, ktoré vylučujú protiprávnosť nutnej obrany, krajnej núdze a ospravedlňujúceho stavu núdze. Zdá sa, že prijatím nového Trestného zákona v roku 2005 bol z inštitútu krajnej núdze vytvorený inštitút podobný nemeckému inštitútu ospravedlniteľného stavu núdze, ktorý umožňuje siahnuť na život neútočiaceho človeka. Zdá sa, že jestvujú situácie, keď verejná moc nemá možnosť zasiahnuť a akt z toho plynúcej svojpomoci nemôže odsúdiť, ale len vziať na vedomie. V tomto kontexte slovenská právna úprava krajnej núdze nie je dobrá, v prirodzeno-právnych situáciách mimo spoločenskej zmluvy, v ktorých sa človek snaží zachrániť si život obetovaním iného života chráni toho, kto „začal“ prvý... .

SUMMARY

Necessary Self-Defence, Extreme Necessity and Justifying State of Necessity

(Slovak-German Comparison of Some Concepts Remediating Illegality or the World out of the Limits of Constitution)

Is it possible under applicable legal rules – in order to protect one's own life – to assault a person, who did not cause a risk to our life, with the intent to kill? Looking for an answer to this question, the author deals with the comparison of how some criminal law concepts, which remedy illegality of necessary self-defence, extreme necessity and the justifying state of necessity, are governed and regulated in the German and Slovak law. It seems that in consequence of the adoption of the new Criminal Code in 2005 the concept of extreme necessity changed into the concept similar to the German concept of justifying state of necessity, which allows to assault a person, who did not attack, with the intention to kill. It seems there are some situations when the public authorities do not have the power to interfere and they thus cannot condemn the act of self-help resulting therefrom, they can only take it into account. In this context, the Slovak legislation applicable to the extreme necessity is not good; in natural situations, in which a person tries to save his own life by sacrificing another's life, it protects the one who "started" as the first...

ZUSAMENFASSUNG

Notwehr, Notstand und entschuldigender Notstand

(slowakisch-deutsche Komparation von einigen, die Rechtswidrigkeit ausschließenden Instrumenten oder über die Welt aus dem Wirkungsbereich der Verfassung)

Kann man nach Maßgabe des heutigen Rechtes, um das eigene Leben zu schützen, das Leben eines anderen Menschen, der die Gefahr für unser Leben verursacht hat, nehmen? Auf der Suche nach der Antwort auf diese Frage befasst sich der Autor des Beitrages mit der Komparation der slowakischen und der deutschen Rechtsregelung einiger Strafrechtsinstrumente, durch die die Rechtswidrigkeit der Notwehr, des Notstandes und des entschuldigenden Notstandes ausgeschlossen wird. Es scheint, dass durch die Verabschiedung der Novelle des Strafgesetzes im Jahre 2005 aus dem Instrument des Notstandes ein Instrument geschaffen wurde, das dem deutschen Instrument des rechtfertigenden Notstandes ähnlich ist und das ermöglicht, das Leben eines nicht eingreifenden Menschen zu nehmen. Es scheint, dass Umstände eintreten können, unter welchen der öffentlichen Gewalt nicht möglich ist einzugreifen und die daraus resultierende Selbsthilfehandlung zu verurteilen, sondern diese nur zur Kenntnis zu nehmen. In diesem Kontext ist die slowakische Rechtsregelung des Notstandes nicht gut, unter den natürlich-rechtlichen Umständen außerhalb des Gesellschaftsvertrages, unter denen ein Mensch versucht, sein Leben durch Opferung eines anderen Lebens zu retten, wird derjenige geschützt, der als erste „begonnen“ hat

Z ROZHODNUTÍ EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Právo na ochranu súkromia v kontexte s povinnosťou mlčanlivosti advokáta

Zaistenie všetkých elektronických dát advokáta, týkajúcich sa všetkých jeho klientov pri prehliadke nariadenej v priestoroch advokátskej kancelárie a ich následné preskúmanie v rámci trestného konania vedeného proti advokátovi, týkajúceho sa podozrenia zo spáchania trestných činov advokáta vo vzťahu ku konkrétnym osobám, bez existencie a uvedenia konkrétnych dôvodov nutnosti zaistenia a preskúmania ostatných dát, ktoré s týmito osobami nesúvisia, nemožno s prihliadnutím na špecifiká advokátskej praxe, vrátane povinnosti mlčanlivosti advokáta vo vzťahu ku klientom, považovať za primerané a nevyhnutné k dosiahnutiu legitímneho cieľa a teda v súlade s čl. 8 Dohovoru.

(Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 3. júla 2012, č. 30457/06 vo veci *Robathin proti Rakúsku*)

Dotknuté ustanovenia:

- čl. 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“)
- **súvisiace ustanovenia slovenských právnych predpisov:**
 - § 23 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení,
 - § 9 ods. 5 Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 19. 6. 2010

Európskemu súdu pre ľudské práva bola podaná sťažnosť pre porušenie čl. 8 Dohovoru. Sťažovateľom bol p. Robathin, advokát, vykonávajúci súkromnú právnu prax v Rakúsku spolu s partnerom v spoločnej advokátskej kancelárii. K namietanému porušeniu čl. 8 Dohovoru¹ malo dôjsť v rámci trestného konania, vedeného Krajským trestným súdom vo Viedni (Landesgericht für Strafsachen) proti sťažovateľovi a ďalším osobám pre podozrenie z krádeže s priťažujúcimi okolnosťami, podvodu a sprenevery.

Dňa 21. 2. 2006 vyšetrojúci sudca vydal príkaz na prehliadku v priestoroch sťažovateľa, ktorý povoľoval vyhľadanie a zaistenie dokumentov, osobných počítačov, diskov, sporiacich knižiek, bankových dokumentov, darovacích listín a závetov v prospech sťažovateľa a všetkých zložiek týkajúcich sa osôb R. a G. V odôvodnení príkazu bol uvedený popis skutkov, z ktorých spáchania bol sťažovateľ podozrivý.²

Prehliadka obchodných priestorov sťažovateľa sa uskutočnila dňa 21. 2. 2006 za prítomnosti sťažovateľa, jeho obhajcu a zástupcu Viedenskej advokátskej komory s tým, že policajti v rámci prehliadky počítačového systému sťažovateľa skopírovali všetky uložené súbory na disk napriek námietke zástupcu Viedenskej advokátskej komory o neprimeranosti tohto postupu s ohľadom na to, že bolo technicky možné vyhľadať a skopírovať len také súbory, ktoré zodpovedali kritériám stanoveným v príkaze k prehliadke. Na návrh zástupcu Viedenskej advokátskej komory policajti

1 čl. 8 Dohovoru:

- „1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydľia a korešpondencie.
2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinosti, ochrany zdravia a morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

2 Sťažovateľ bol podozrivý zo spáchania nasledovných skutkov:

1. Z osobného obohatenia v podobe vzatia nábytku, obrazov a striebra v hodnote viac ako 50 000 eur od p. R. v decembri 2003,
2. Z presvedčenia p. G. k podpísaniu zmluvy o zaisnenej pôžičke vo výške 150 000 eur v decembri 2004, ktorú s p. G. nepodarilo získať,
3. Zo zneužitia plnej moci udelennej mu p. R. k uskutočneniu bankových prevodov, čím p. R. v septembri 2003 spôsobil finančnú ujmu presahujúcu čiastku 50 000 eur.

skopírovali všetky dáta týkajúce sa osôb R. a G. na jeden disk a všetky ostatné dáta na oddelené disky a tieto zapečatili. O vykonanej prehliadke a zaistení predmetov a dát bola spísaná správa spolu s uvedením zaistených predmetov a dát.

Vzhľadom na to, že sťažovateľ napadol prehľadanie dát, vo veci rozhodoval revízny senát (Ratskammer) Krajského trestného súdu vo Viedni, ktorý posudzoval, či majú byť zaistené súbory preskúmané alebo vrátené sťažovateľovi. Revízny senát dňa 3. 3. 2006 schválil prieskum všetkých dát s tým, že existovali dôvody pre podozrenie sťažovateľa zo spáchania trestných činov opísaných v príkaze a celkovo bol prieskum zaistených súborov nevyhnutný pre vyšetrenie trestných činov. Ďalej uviedol, že advokát sa nemôže spoliehať na svoju povinnosť mlčanlivosti a iné súvisiace záruky podľa čl. 152 ods. 1 trestného poriadku (Strafprozessordnung), pokiaľ je sám podozrivý.

Dňa 23. 3. 2006 viedenská advokátska komora podala generálnemu prokurátorovi návrh, aby podal sťažnosť pre neplatnosť na ochranu zákona vo veci sťažovateľa (Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes) s poukazom na to, že prehliadka obchodných priestorov advokáta mohla mať negatívny dopad na jeho povinnosť mlčanlivosti. Generálny prokurátor listom zo dňa 12. 4. 2006 informoval viedenskú advokátsku komoru, že nezistil žiaden dôvod na podanie sťažnosti pre neplatnosť na ochranu zákona.

Dňa 14. 5. 2009 sťažovateľa Krajský súd vo Viedni odsúdil za spáchanie trestného činu sprenevery na tri roky odňatia slobody, z toho dva nepodmienečne. Sťažovateľ bol zároveň zbavený ďalších obvinení. Dňa 22. 12. 2009 Najvyšší súd zamietol námietky neplatnosti sťažovateľa a štátneho zástupcu a dňa 10. 3. 2010 odvolací súd vo Viedni trest potvrdil. Na základe žiadosti sťažovateľa po získaní nových dôkazov bolo konanie obnovené, čo viedlo k oslobodeniu sťažovateľa rozsudkom Krajského trestného súdu vo Viedni zo dňa 15. 3. 2011.

V sťažnosti sťažovateľ tvrdil, že prehliadka a zaistenie všetkých jeho elektronických dát porušila jeho práva podľa čl. 8 Dohovoru. Sťažovateľ uviedol, že podľa advokátskeho poriadku (Rechtsanwaltsordnung) je povinný zachovávať mlčanlivosť ohľadom skutočností, ktoré sa dozvie v súvislosti s výkonom svojej činnosti, pokiaľ je v záujme klienta, aby tieto skutočnosti zostali utajené, pričom zásada mlčanlivosti nemôže byť obchádzaná ani zaistením dokumentov alebo výsluchom zamestnancov advokáta ako svedkov. Sťažovateľ zdôraznil, že dáta týkajúce sa osôb R. a G., na ktoré sa vzťahoval príkaz, boli uložené na disku oddelene, avšak príkaz k prehliadke a zaisteniu bol nejasný a nemohol byť preto v súlade s právom, inými slovami vyhľadanie a zaistenie všetkých elektronických dát v advokátskej kancelárii nemôže byť považované za primerané a nutné v demokratickej spoločnosti. Na záver sťažovateľ poukázal na to, že zbavenie obvinení potvrdzuje, že prehliadka a zaistenie dát bolo neprimerané až svojvoľné.³

Vláda s tvrdeniami sťažovateľa nesúhlasila a s poukazom na závery Súdu vo veci Wieser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakúsku⁴ (§ 65), podľa ktorých prehliadka priestorov advokáta a jeho profesijnej činnosti by mohla mať negatívny dopad na povinnosť mlčanlivosti advokáta a následne na riadny výkon spravodlivosti tak, ako je garantovaný v čl. 6 Dohovoru, trvala na tom, že prehliadka a zaistenie boli uskutočnené spôsobom, ktorý nezasiahol neprimerane do práv sťažovateľa. K porušeniu zásady mlčanlivosti vláda uviedla, že profesijné tajomstvo nechráni advokáta samotného proti trestnému stíhaniu alebo proti opatreniam v súvislosti s takým stíhaním. K námietke sťažovateľa o neprimeranosti prieskumu vláda dodala, že prehliadka všetkých súborov bola nutná za účelom zistenia, ktoré dáta sú relevantné pre trestné konanie, pričom niektoré relevantné dokumenty nemuseli byť nájdené ani komplexným fulltextovým vyhľadávaním. Skutočnosť, že po odsúdení sťažovateľa došlo k obnoveniu konania a k zbaveniu obvinení sťažovateľa, nemôže nič zmeniť na tom, že v dobe, kedy bol vydaný príkaz k prehliadke, existovalo proti sťažovateľovi dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu.

Súd skonštatoval, že predmetné opatrenia zasiahli do práva sťažovateľa podľa čl. 8 Dohovoru, avšak zároveň v súlade s existujúcou judikatúrou Súdu (Société Colas Est a ďalší proti Francúzsku č. 37971/97, § 43; Kennedy proti Spojenému kráľovstvu č. 26839/05, § 151; Rotaru proti Rumunsku č. 28341/95 a iné) a s poukazom na rozhodnutie vo veci Wieser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakúsku, č. 74336/01 (§ 54) uznal, že prehliadka a zaistenie boli v súlade s právom a ďalej uzavrel, že zároveň sledovali legitímny cieľ, a síce prevenciu kriminality.

Súd sa preto následne zamerl na skúmanie, či predmetné opatrenie bolo nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, teda či vzťah medzi cieľom, ktorý sa mal dosiahnuť a použitými prostriedkami je možné považovať za primeraný a ďalej rovnako ako v iných obdobných prípadoch

3 Obdobnými otázkami sa zaoberal Ústavný súd SR v náleze sp. zn. III. ÚS 68/2010 zo dňa 25. 8. 2010, ktorý bol uverejnený v Bulletin slovenskej advokácie, č. 3/2011.

4 Uverejnené In.: Přehled rozsudků evropského soudu pro lidská práva, č. 6/2007.

skúmal, či vnútroštátne právo a prax zaistujú primerané a účinné záruky proti zneužitiu a svojvôli (napr. Socété Colas Est proti Francúzsku č. 37971/97, § 48) so zameraním na to, či prehliadka bola založená na príkaze vydanom sudcom a na základe dôvodného podozrenia, či rozsah príkazu bol rozumne obmedzený a či prehliadka v advokátskej kancelárii bola uskutočnená za prítomnosti nezávislého pozorovateľa, aby bolo zaistené, že materiály podliehajúce profesijnému tajomstvu nebudú odstránené (napr. Niemietz proti Nemecku č. 13710/88, § 37; Tamosius proti Spojenému kráľovstvu č. 62002/00; Wieser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakúsku č. 74336/01, § 57).

V prejednávanej veci predmetná prehliadka bola založená na príkaze, ktorý vydal vyšetrojúci sudca, pričom s ohľadom na okolnosti prípadu Súd dospel k záveru, že príkaz k prehliadke bol založený na dôvodnom podozrení v danom čase, čo nemôže zmeniť ani skutočnosť, že sťažovateľ bol nakoniec obvinený zbavení.

Čo sa týka otázky, či rozsah príkazu bol rozumne obmedzený, Súd vyslovil, že príkaz k prehliadke bol formulovaný veľmi široko a namiesto toho, aby sa obmedzil na vyhľadanie a zaistenie dokumentov, ktoré sa týkali osôb R. a G., oprávňoval všeobecným a neobmedzeným spôsobom k vyhľadaniu všetkých v ňom vymenovaných položiek sťažovateľa, preto Súd následne skúmal, či nedostatky v obmedzení rozsahu boli kompenzované dostatočnými procesnými zárukami, ktoré by boli schopné chrániť sťažovateľa pred zneužitím a ľubovôľou, a ktoré už ustálil v rozsudku vo veci Wieser a Bicos Beteiligungen GmbH (§ 60).⁵

Zo skutkových okolností prípadu bolo zrejme, že v danom prípade bola prehliadka uskutočnená za prítomnosti sťažovateľa, jeho obhajcu a zástupcu advokátskej komory. Na konci prehliadky bola riadne vypracovaná správa, v ktorej boli uvedené všetky zaistené veci, disky boli zapečatené. Keďže sťažovateľ využil opravný prostriedok a napadol prieskum dát, Súd skonštatoval, že bolo úlohou revízného senátu, aby rozhodol, ktoré dáta môžu byť skutočne preskúmané. Súd opakovanne zdôraznil, že príkaz k prehliadke bol formulovaný veľmi široko, zatiaľ čo popis údajných trestných činov sa týkal výhradne osôb R. a G. Za týchto okolností má zvláštny význam spôsob, akým revízný senát vykonal svoju kontrolnú funkciu, keď podal len veľmi stručné a skôr všeobecné dôvody pre rozhodnutie o povolení preskúmania všetkých dát zaistených z advokátskej kancelárie sťažovateľa a neriešil otázku, či by nebolo dostatočné preskúmať len tie disky, ktoré obsahovali dáta, týkajúce sa osôb R. a G., čo neumožnilo Súdu stanoviť, či prehliadka všetkých elektronických dát sťažovateľa bola za daných okolností primeraná.

Avšak, keďže zo skutočností posudzovaného prípadu vyplýva, že údajná trestná činnosť, ktorá vyžadovala príkaz k prehliadke, sa týkala len vzťahu medzi sťažovateľom a osobami R. a G., Súd uznal, že v danom prípade mali existovať konkrétne dôvody, ktoré by povoľovali prieskum všetkých ostatných dát, s ohľadom na zvláštne okolnosti, rozhodujúce v advokátskej kancelárii. V prejednávanej veci však neboli žiadne také dôvody uvedené v príkaze k prehliadke ani v iných dokumentoch. Vzhľadom na tieto okolnosti Súd dospel k záveru, že zaistenie a preskúmanie všetkých dát presahovalo to, čo bolo nevyhnutné k dosiahnutiu legitímneho cieľa, a preto došlo k porušeniu čl. 8 Dohovoru.⁶

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom

*Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala: **Mgr. Tatiana Frištková**
advokátska koncipientka*

5 § 60 rozsudku zo dňa 16. 10. 2007 vo veci Wieser a Bicos Beteiligungen GmbH proti Rakúsku :

„Trestný poriadok poskytuje nasledovné procesné záruky pokiaľ ide o zaistenie dokumentov a elektronických dát, ktoré vzal súd do úvahy:

- a) musí byť prítomný užívateľ priestorov,
- b) na konci prehliadky musí byť vypracovaná správa a zaistené predmety v nej musia byť vymenované,
- c) pokiaľ majiteľ so zaistením dokumentov alebo pamäťových médií nesúhlasí, musia byť zapečatené a odovzdané sudcovi k rozhodnutiu, či budú použité vo vyšetrovaní,
- d) pokiaľ sa prehliadka týka kancelárie advokáta, je potrebná prítomnosť zástupcu advokátskej komory.“

6 Súčasťou rozhodnutia Súdu bol aj nesúhlasné stanovisko sudcov Kovlera a Lorenzena, ktorí s daným záverom nesúhlasili z dôvodu, že v danej veci bolo smerodajné, že opatrenia neboli smerované proti žiadnemu z klientov sťažovateľa, ale týkali sa trestného vyšetrovania proti nemu samotnému a ďalším osobám za rôzne trestné činy spáchané voči jeho klientom s tým, že vo veci boli splnené všetky procesné záruky dané rakúskym právom a nič nenasvedčovalo tomu, aby mohlo dôjsť k zásahu do povinnosti mlčanlivosti.

INZERÁT IURA

Zo zasadnutia predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory zasadalo dňa 6. júna 2013 v budove SAK na Kolárskej ulici v Bratislave.

Rokovanie viedol predseda SAK JUDr. Hrežďovič, ktorý informoval o galavečere Notárskej komory, na ktorom sa zúčastnil s Mgr. Hellenbart a o pripravovanej novele vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov MS SR, ku ktorej prijali členovia predsedníctva stanovisko. Prítomní členovia P SAK určili za overovateľa zápisnice JUDr. Mularčíka.

Podľa schváleného programu predsedníctvo **vzalo na vedomie** informácie o súdnych konaniach vedených SAK, správu spoločnosti Legium s. r. o. o stave všetkých súdnych konaní v súvislosti s vymáhaním pohľadávok, legislatívny a mediálny plán komunikácie predsedníctva SAK a správu agentúry DEVON za mesiac máj 2013.

JUDr. Kerecman uviedol návrh na spracovanie komentára k advokátskej tarife, ktorý P SAK **schválilo** vrátane autorského kolektívu a **poverilo** jeho vedením Mgr. Fiačana.

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** informáciu PhDr. Ondrišovej o príprave krstu Komentára k zákonu o advokácii, tajomníka SAK JUDr. Popovca o finálnych prípravách na konferenciu advokátov a o zostavení kandidátok v predložennom znení do predsedníctva komory, revíznej, disciplinárnej a odvolacej disciplinárnej komisie.

Mgr. Viktória Hellenbart predložila Návrh na zmenu uznesenia Predsedníctva SAK 3/13/2009 zo 7. augusta 2009 v Článku 10, ktorým sa stanovujú podrobnosti o povinnostiach advokáta pri autorizácii, o vedení evidencie o autorizácii a Knihe o autorizácii (viď Vestník, čiastka 32), ktorý členovia predsedníctva **schválili**.

JUDr. Kerecman predniesol návrh Redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie prijať za jej člena prof. JUDr. Jána Mazáka, PhD., ktorý stál pri zrode bulletinu. Predsedníctvo SAK **vymenúva** prof. JUDr. Jána Mazáka, PhD. za člena redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie.

V rámci ekonomických otázok prerokovali členovia predsedníctva žiadosti o odpustenie, resp. zníženie príspevku na činnosť komory, o poskytnutie podpory pri úmrtí a **vzali na vedomie** správu o hospodárení SAK za 1. štvrtrok 2013.

Podľa programu predsedníctvo prerokovalo informácie odboru medzinárodných vzťahov a prehodnotilo stanoviská pracovnej skupiny pre veci advokátske na dopyty advokátov. Prerokovalo žiadosti advokátov o zapísanie advokátskych koncipientov do zoznamu advokátskych koncipientov, o vykonanie zmien v zápisoch koncipientov v dôsledku zmeny zamestnávateľa a o vyčiarknutie zo zoznamu advokátskych koncipientov v dôsledku skončenia pracovného pomeru u advokáta. Zaoberalo sa žiadosťami advokátskych koncipientov o započítanie inej právnej praxe do praxe advokát-

skeho koncipienta a žiadosťami o zápis do zoznamu advokátov, o zápis do zoznamu usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností.

Členovia predsedníctva rozhodovali o návrhoch na vyčiarknutie advokátov zo zoznamu vedeného komorou podľa § 7 ods. 1 písm. h) zákona o advokácii (z dôvodu nezaplatenia alebo nepreukázania existencie postenia na rok 2013).

JUDr. Kalata požiadal o určenie jesenného termínu advokátskych skúšok, členovia P SAK vzhľadom na pokročilý čas poverili touto úlohou predsedu SAK JUDr. Hrežďoviča.

Na záver zasadnutia predseda SAK JUDr. Hrežďovič poďakoval prítomným za účasť a zároveň osobitne tým členom, ktorí nekandidovali v nadchádzajúcich voľbách do P SAK – JUDr. Biroščákovej, JUDr. Kerecmanovi, JUDr. Prochádzkovi a JUDr. Chrenkovej, za spoluprácu počas celého uplynulého obdobia.

Zapísala -no-

Pýta(j)te sa predsedníctva

Môže advokátsky koncipient vykonávať pedagogickú činnosť – vyučovanie práva na strednej škole popri výkone praxe advokátskeho koncipienta (napr. na základe dohody o pracovnej činnosti alebo dohody o vykonaní práce)?

Výučba na strednej škole v rozsahu, ktorý neohrozuje prípravu advokátskeho koncipienta na výkon povolania, na základe dohody o pracovnej činnosti alebo dohody o výkone práce alebo obdobného pracovného vzťahu nie je v rozpore s povahou a etickými princípmi výkonu praxe advokátskeho koncipienta. Podľa § 62 ods. 1 písm. d) o rozpore pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu s povahou a etickými princípmi výkonu praxe advokátskeho koncipienta rozhoduje komora. Komora v takomto prípade ako podklad pre rozhodnutie požaduje konkrétnu špecifikáciu vyučovaného predmetu, rozsahu a času vyučovania, školy, v ktorej sa má vyučovanie konať.

Konferencia advokátov 2013 – výsledky volieb

V dňoch 14. a 15. júna 2013 sa v Novej budove Slovenského národného divadla v Bratislave konala Konferencia advokátov, na ktorej si advokáti zvolili nové vedenie na štyri roky.

Konferencia advokátov je najvyšším orgánom Slovenskej advokátskej komory a právo účasti na nej má každý advokát. Tento rok sa zúčastnilo na konferencii vyše 800 advokátov.

Jedným z bodov programu prvého dňa rokovania Konferencie advokátov bola tradične voľba orgánov Slovenskej advokátskej komory, teda Predsedníctva SAK, Revíznej komisie a Disciplinárnej komisie a Odvolacej disciplinárnej komisie. Na základe Volebného poriadku zostavilo predsedníctvo SAK zo všetkých navrhovaných kandidátov, ktorí vyjadrili súhlas s kandidatúrou kandidátky do jednotlivých orgánov komory. Kandidátky sú zložené z kandidátov zapísaných

v poradí podľa počtu získaných nominácií v počte rovnajúcim sa maximálne trojnásobku počtu členov a náhradníkov jednotlivých orgánov komory.

Prítomní advokáti zvolili 9 členov a 3 náhradníkov predsedníctva SAK, 9 členov a 3 náhradníkov Revíznej komisie, 31 členov a 10 náhradníkov Disciplinárnej komisie a 10 členov a 3 náhradníkov Odvolacej disciplinárnej komisie.

Novozvolení členovia predsedníctva sa stretli v deň volieb večer a spomedzi seba si zvolili predsedu a 3 podpredsedov, revízna komisia zvolila predsedu. Dňa 24. júna 2013 sa v zasadačke SAK stretli Disciplinárna komisia a Odvolacia disciplinárna komisia a zvolili si predsedov.

Podrobnejšie informácie o Konferencii advokátov 2013 nájdete v dvojčíse bulletinu 7-8/2013.

Predsedníctvo SAK

Predseda

JUDr. Ľubomír Hreždovič

Podpredsedovia

Mgr. Viktória Hellenbart

doc. JUDr. Jozef Olej

Mgr. Juraj Veverka

Členovia

Mgr. Ivan Fiačan, PhD.

JUDr. Ondrej Mularčík

JUDr. Ján Havlát

JUDr. Karol Šiška

JUDr. Peter Filip

Náhradníci

JUDr. Andrea Havelková

Mgr. Boris Draškaba

JUDr. Tomáš Illéš

Revízna komisia

Predseda

Mgr. Richard Karkó

Členovia

JUDr. Rastislav Straka,

JUDr. Michal Ďuriš, PhD.

JUDr. Magdaléna Hromcová

JUDr. Peter Lupták

JUDr. Zuzana Čížová

JUDr. Martin Magál

JUDr. Marian Haršány

JUDr. Alexandra Čižmáriková

Náhradníci

Mgr. Vladimír Misároš

Mgr. Róbert Hmira

JUDr. Milan Galanda

Disciplinárna komisia

Predseda

JUDr. Martin Čižmárik

Členovia

JUDr. Alexander Bröstl

JUDr. Milan Hrbek

JUDr. Viliam Karas

JUDr. Boris Bohunský

Mgr. Silvia Belovičová

JUDr. Danuše Tichá

JUDr. Branislav Jablonka

JUDr. Bernard Pekár

JUDr. Blanka Gondová

JUDr. Vojtech Földeš

JUDr. Jozef Beňo

JUDr. Adrián Graban

JUDr. Patrik Palša

JUDr. Dagmar Valovičová

JUDr. Martin Puchalla

JUDr. Peter Štrpka, PhD.

JUDr. Dušan Pohovej

JUDr. Ernest Vokál

JUDr. Štefan Kseňák

JUDr. Ľubomír Hlbočan

Mgr. Silvia Podlipná

JUDr. Jana Ďurišová

JUDr. Jarmila Zahradníková

JUDr. Ján Klimek

JUDr. Eva Matiašková

JUDr. Ivan Kochanský

JUDr. Stanislav Oravec

JUDr. Sylvia Paičková

JUDr. Jozef Malý

JUDr. Jaroslav Chochoľák

Náhradníci

JUDr. Peter Kubina

JUDr. Iva Pavlíková

JUDr. Karol Kovár

JUDr. Róbert Štefánik, PhD.

JUDr. Magda Jaňovková

JUDr. Peter Sklenár

JUDr. Tatiana Prokopová

JUDr. Slavomír Rabatin

JUDr. Ivan Vanko

Odvolacia disciplinárna komisia

Predseda

JUDr. Štefan Ondriš

Členovia

JUDr. Peter Vačok

JUDr. Štefan Detvai

JUDr. Ján Gereg

JUDr. Jozef Švarc

JUDr. Jozef Brázdil

JUDr. Milan Valašik

JUDr. Peter Zelenay

JUDr. Peter Barica

JUDr. Mária Chrenková

Náhradníci

JUDr. Slavomír Moško

JUDr. Vladimír Bajtoš

Mgr. Matúš Gémeš

Krst Komentára k zákonu o advokácii

V krásnych priestoroch Pálffyho paláca na Zámockej ulici v Bratislave sa 6. júna 2013 konala pre Slovenskú advokátsku komoru výnimočná udalosť – krst prvého **Komentára k zákonu o advokácii**. Predsedníctvo komory zámerne vybralo tento historický priestor, dúfajúc, že sa rovnako zapíše do dejín advokácie.

V úvodnom slove predseda komory Ľubomír Hreždovič zdôraznil, že uvedenie publikácie považuje za historický počin, pretože na pulty kníhkupectiev sa dostáva vzácny dar – vôbec prvý komentár. Srdečne sa poďakoval menovite všetkým kolegom autorom – členom predsedníctva, revíznej a disciplinárnej komisii, autorom mimo orgánov komory a rovnako aj riaditeľovi odboru vnútorných vecí advokácie. Vyjadril presvedčenie, že cieľ – vytvoríť názorovú platformu

na rozvinutie ďalšej diskusie na témy a otázky súvisiace s advokáciou, sa podaril. Konštatoval, že to nebola práca ľahká. V niektorých chvíľach tvorcovia strácali entuziazmus, ale predovšetkým vďaka JUDr. Petrovi Kerecmanovi, ktorý často až „tvrdohlavo“ presadzoval napísanie diela, sa zámer podaril. „Komentár osobne vnímam nielen ako začiatok akademickej diskusie, ale aj ako základný rámec toho, ako vidia členovia komory jej smerovanie.“

Komentár k zákonu o advokácii je kolektívnym dielom. Za všetkých autorov sa prihovril člen predsedníctva SAK JUDr. Kerecman (**foto 2**), ktorý skonštatoval: „Jedným z bohatých prameňov tvorby komentára bola rozhodovacia prax slovenských súdov, najmä súdu najvyššieho a ústavného. Ak majú byť zákon, právo a spravodlivosť predpovedou to-

ho, ako rozhodnú súdy, aj tento komentár má pomôcť, aby predpoveď bola pochopená v celom spektre svojich rozmanitostí.“

Aby si komentár našiel cestu k celej právnickej verejnosti a na pulty kníhkupectiev, musel ho niekto knižne vydať. O to sa postaralo v pomerne krátkom čase Nakladateľstvo C. H. Beck. Zástupca zodpovedný za edičnú činnosť doc. JUDr. Marek Števec (**foto 3**) zdôraznil, že ani na chvíľu nezaváhal komentár vydať. Za záruku úspechu považoval najmä autorský kolektív, ktorého zastúpenie bolo garanciou, že dielo sa podarilo tak, aby zodpovedalo štandardom.

Predsedníctvo si zvolilo za krstného otca slovenského komentára predsedu Českej advokátskej komory JUDr. Martina Vychopňa (**foto 4**), ktorý ho pokrstil šampanským a slovami: „Milá knižka, patríš k právnickej literatúre. Prajem ti, aby si sa váľala po stoloch, dokonca aj po nočných stolíkoch, aby si bola zašpinená, aby na konci boli ručne písané poznámky. To budú znaky, že budeš používaná, splnila si svoje poslanie a autori budú spokojní.“

-no-

Foto Vladislav Zigo

POZVÁNKA Slovenské dni práva

19. ročník konferencie Slovenské dni práva sa tento rok uskutoční **10. a 11. októbra 2013** (štvrtok a piatok) v konferenčných priestoroch hotela Devín v Bratislave. **Účastnícky poplatok pre advokátov je 99 eur** (vrátane DPH), ktorý zahŕňa účasť na podujatí, zborník, občerstvenie, obed vo štvrtok a recepciu. **Záväznú prihlášku** spolu s bližšími informáciami nájdete na webovej stránke Slovenskej advokátskej komory www.sak.sk

Prvá časť Rodinné právo

**Zmeny v právni regulaci rodinného, respektive manžel-
ského práva v rámci rekodifikace rodinného práva hmot-
ného i procesního v ČR.**

JUDr. Renáta Šínová, Ph.D.,
Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Praktické skúsenosti advokáta v poručenských veciach.

JUDr. Anna Niku, advokátka Bratislava

Rozvodová prax v rozhodovaní súdov.

JUDr. Peter Rajňák, sudca Okresný súd v Pezinku

Druhá časť Obchodné právo

**Význam zásad civilného práva pro obligace
mezi podnikateli.**

prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Ústav státu a práva Akademie
věd ČR, člen legislatívnej rady vlády ČR, advokát

**Premietnutie zásad občianskeho práva
do korporátneho práva.**

prof. JUDr. Mária Patakyová, CSc.,
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

**Vybrané problémy právnej úpravy premlčania – prelína-
nie úpravy v základných kódexoch civilného práva.**

JUDr. Andrea Moravčíková, PhD., Krajský súd v Trnave

Tretia časť Rozhodcovské konanie

**Je rozhodčí řízení opravdu v ohrožení
nebo jde jen o běžné „potíže růstu“?**

JUDr. Bohuslav Klein, advokát, rozhodca Rozhodcovského
súdu pri Hospodárskej komore ČR a Agrárnej komore ČR

**Modelový zákon UNCITRAL a jeho odzrkadlenie v
pripravovanej novele ZoRK.**

Mgr. Martin Magál, LL.M., advokát Bratislava

**Dva konce palice (novely zákona o rozhodcovskom
konaní): spotrebitelská a vnútro – korporátna arbitráž.**

doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.,
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Jesenné termíny seminárov advokátskych koncipientov

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory schválilo
jesenné termíny seminárov advokátskych koncipientov:

III. ročník – trestné právo

12. – 14. 9. 2013, Vyhne, hotel Sitno

III. ročník – trestné právo

19. – 21. 9. 2013, Tále, hotel Partizán

I. ročník – trestné právo

26. – 28. 9. 2013, Vyhne, hotel Sitno

II. ročník – civilné právo

17. – 19. 10. 2013, Tále, hotel Partizán

I. ročník – trestné právo

24. – 26. 10. 2013, Vyhne, hotel Sitno

II. ročník – civilné právo

7. – 9. 11. 2013, Vyhne, hotel Sitno

I. ročník – trestné právo

14. – 16. 11. 2013, Tále, hotel Partizán

II. ročník – civilné právo

21. – 23. 11. 2013, Tále, hotel Partizán

INZERÁT WUSTENROT

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Povinnosť advokáta riadne a včas informovať klienta o doručení súdneho rozhodnutia

- 1.) Advokát, ktorý neinformuje svojho klienta o doručení rozsudku v neprospech klienta, nepodá proti tomuto rozsudku odvolanie, neoznami klientovi nadobudnutie právoplatnosti tohto rozsudku, neupozorní ho na následky prípadného exekučného konania a na jeho ďalšie písomne položené otázky v súvislosti s náhradou škody neodpovedá, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené podľa § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii a § 6 písm. a.) a b.) Advokátskeho poriadku SAK.
- 2.) Telefonické oznámenie doručenia rozsudku, podľa výroku ktorého je klient v určenej dobe povinný zaplatiť protistrane finančnú sumu, ktorej zaplataenie v priebehu konania klient neakceptoval a odmietal, nie je riadnym informovaním klienta a oboznámením o doručení písomnosti, najmä ak ide o rozhodnutie, kde je podanie opravného prostriedku možné len v presne stanovenej lehote na podanie odvolania a s ohľadom na to, že z dikcie § 6 písm. b.) Advokátskeho poriadku SAK vyplýva, že splnenie povinnosti oboznámiť klienta s prijatými písomnosťami je advokát povinný preukázať.

Rozhodnutie X. disciplinárneho senátu SAK z 19. novembra 2009
sp. zn. DS X.-50/08:1901/08

Dotknuté ustanovenia:

- § 18 ods. 1, 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v platnom znení
- § 6 písm. a) a b) Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 16. júna 2010 v platnom znení

Rozhodnutím X. disciplinárneho senátu SAK z 19. 11. 2009, sp. zn. DS X.-50/08:1901/08 bol disciplinárne obvinený advokát

uznaný za vinného

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože zavinene závažným spôsobom porušil povinnosti advokáta podľa § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii¹ a § 6 písm. a) a b) Advokátskeho poriadku SAK,²

tým, že

ako splnomocnený právny zástupca obchodnej spoločnosti neoznámil spoločnosti doručenie rozsudku okresného súdu zo dňa 18. 5. 2006, nepodal proti rozsudku odvolanie,

neoznámil spoločnosti, že rozsudok sa stal právoplatným, neupozornil na dôsledky prípadného exekučného konania a na otázky, ktoré mu boli písomne položené v súvislosti s poskytovaním právnych služieb neodpovedal,

za čo mu bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. c.) zákona o advokácii disciplinárne opatrenie – **peňažná pokuta** vo výške **500 eur**.

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola disciplinárne obvinenému advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet Slovenskej advokátskej komory paušálne trovy disciplinárneho konania vo výške **295,50 eur** v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia:

Revízná komisia SAK podala dňa 26. 6. 2008 návrh na začatie disciplinárneho konania proti disciplinárne obvinenému advokátovi pre skutok uvedený vo výrokovej časti rozhodnutia na základe sťažnosti sťažovateľa – konateľa klienta.

Disciplinárne obvinený k veci vo svojom písomnom vyjadrení na svoju obranu uviedol, že danú spoločnosť zastupoval na základe mandátnej zmluvy vo viacerých konaniach, pri-

čom v predmetnej právnej veci v čase prevzatia tejto kauzy sa údajne sťažovateľ vyjadroval, že protistrane nič nezaplatí. Disciplinárne obvinený klienta poučil, že o veci bude rozhodovať súd a jeho rozhodnutie musí rešpektovať. Potom, ako sa od právneho zástupcu protistrany dozvedel o ukončení veci v prvostupňovom konaní, mal túto skutočnosť okamžite telefonicky oznámiť sťažovateľovi a po tom, ako mu bol doručený rozsudok súdu I. stupňa, tento mal odovzdať klientovi v origináli a zároveň ho mal poučiť o možnosti odvolania, vrátane povinnosti zaplatiť za odvolanie súdny poplatok ako aj pravdepodobnosti úspechu v odvolacom konaní, pričom však prevzatie rozsudku klientom si nedal potvrdiť. Podľa tvrdenia disciplinárne obvineného klient trval na tom, že protistrane nič nezaplatí a k odvolaniu sa vyjadril tak, že ak má platiť ďalšie poplatky, odvolanie nebude podávať. Po tomto rozhovore bol presvedčený, že sťažovateľ nakoniec splní svoju povinnosť voči protistrane skôr, ako nadobudne rozhodnutie právoplatnosť a vykonateľnosť. Nemal vedomosť, že sťažovateľ neplnil, a to až do okamihu, kedy mu jeho klient oznámil vedenie exekučného konania voči nemu. Disciplinárne obvinený potvrdil, že od sťažovateľa dostal asi dva listy o spôsobenej škode, kde sa domáhal jej náhrady vo výške asi 10000 Sk, keďže však nemal vedomosť o spôsobe škody spoločnosti a s ohľadom na to, že medzičasom došlo aj k ukončeniu spolupráce s klientom, na listy nereagoval. Na záver uviedol, že sa necíti byť vinným zo skutku, ktorý sa mu kládol za vinu.

Zo zisteného skutkového stavu, najmä z písomných vyjadrení sťažovateľa, oznámenia okresného súdu ohľadom priebehu konania, predovšetkým o dátume prevzatia rozsudku advokátom a tiež zo samotných vyjadrení disciplinárne obvineného advokáta mal disciplinárny senát za preukázané, že disciplinárne obvinený advokát sa dopustil disciplinárneho previnenia tak, ako je to uvedené vo výroku rozhodnutia a § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii a § 6 písm. a) a b) Advokátskeho poriadku SAK porušil. Skutočnosť, že oznámil klientovi doručenie rozsudku a že mu klient dal pokyn nepodať odvolanie vo veci, advokát nepreukázal. Nevedel uviesť, kedy mu bol doručený rozsudok, nevedel preukázať, že doručenie rozsudku klientovi oznámil. Z dikcie § 6 písm. b) Advokátskeho poriadku SAK vyplývajúca povinnosť znamená, že splnenie tejto povinnosti je advokát povinný preukázať. Telefonické oznámenie doručenia rozsudku, podľa výroku ktorého je klient v určenej dobe povinný zaplatiť protistrane finančnú sumu, ktorej zaplataenie počas konania klient neakceptoval a odmietal, nie je riadnym informovaním klienta a oboznámením o doručení písomnosti, najmä ak ide o rozhodnutie, kde je podanie opravného prostriedku možné len v presne stanovenej lehote na podanie odvolania, ktorej začiatok začína plynúť dňom doručenia rozsudku právnomu zástupcovi, ktorá musí byť preukázateľným spôsobom klientovi oznámená. Posledným dňom na podanie odvolania bol 6. 6. 2006 a pokiaľ nemal advokát preukázateľným spôsobom zachytený pokyn klienta na nepodanie odvolania, mal odvolanie podať a uviesť v ňom okolnosti, ktoré klient uvádzal počas konania pred súdom. Rovnako rozhodnutie advokáta neodpovedať na listy klienta z dôvodu, že jeho nárok v liste

neuznáva a klient si má nároky uplatniť na súde, nie je adekvátne a nezodpovedá pravidlám, ktoré každý advokát má vo vzťahu s klientom, a to i bývalým, dodržiavať.

Pri ukladaní disciplinárneho opatrenia vo forme peňažnej pokuty senát prihliadol na závažnosť a rozsah viacnásobného porušenia predpisov, klientovi vzniknutú škodu v podobe trov exekučného konania, osobu advokáta – jeho ďalšie previnenie zo skutku. Senát dospel k záveru, že peňažná pokuta je adekvátne, splní účel trestu a bude účinnou prevenciou pred opakovaním podobného konania advokáta.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámky

1 § 18 ods. 1 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Ak sú pokyny klienta v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, nie je nimi viazaný. O tom klienta vhodným spôsobom poučí.“

§ 18 ods. 2 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb.“

2 § 6 písm. a) a b) Advokátskeho poriadku SAK:

„Advokát je povinný a) riadne a včas písomne informovať klienta, ako postupuje pri vybavovaní veci a posilať klientovi všetky písomnosti, z ktorých pre klienta vyplývajú práva a povinnosti, ak sa s klientom písomne nedohodne inak, b) starostlivo zaobchádzať s dokladmi, ktoré mu klient zveril, alebo ktoré za klienta počas poskytovania právnej služby prevzal.“

*Právnu vetu a rozhodnutie spracovala
Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka*

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosť advokáta pravdivo informovať klienta a povinnosť zachovávať mlčanlivosť

- 1.) Ak advokát klienta nepravdivo informuje o postavení obhajcu v trestnom konaní a o údajnej nemožnosti zbavenia obhajoby, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia.
- 2.) Ak advokát zašle riaditeľovi väznice list, v ktorom uvedie niektoré skutočnosti, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s poskytovaním právnych služieb svojmu klientovi napriek tomu, že nebol týmto klientom zbavený povinnosti mlčanlivosti, a v ktorom navrhol, aby bol jeho klient disciplinárne potrestaný, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia.

*Rozhodnutie disciplinárneho senátu Disciplinárnej komisie ČAK
zo 4. mája 2004, sp. zn. K 12/04¹*

Dotknuté ustanovenia:

- § 16 ods. 1 a 2, § 17 a § 21 ods. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 1, 3 a čl. 6 ods. 2 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Pravidlá profesionálnej etiky“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 18 ods. 1, 2^a a § 23 ods. 1³ zák. č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení, § 2 ods. 2,⁴ § 5 ods. 2⁵ a § 14 ods. 2⁶ Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 19. 6. 2010

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

- 1.) dňa 4. 9. 2003 zaslal svojmu klientovi R. M. vo väzbe, do väzobnej väznice list, v ktorom svojho klienta nepravdivo informoval o postavení obhajcu v trestnom konaní a údajnej nemožnosti zbavenia obhajoby a navyše mu nevhodným spôsobom oznámil, že nemá záujem ho naďalej zastupovať,
- 2.) dňa 5. 9. 2003 zaslal riaditeľovi väzobnej väznice list, v ktorom uviedol niektoré skutočnosti, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s poskytovaním právnych služieb svojmu klientovi R.

M., napriek tomu, že nebol týmto klientom zbavený povinnosti mlčanlivosti, a v ktorom navrhol, aby bol jeho klient disciplinárne potrestaný

teda

v bode 1.)

- pri výkone advokácie nekonal čestne a svedomito,
- pri výkone advokácie nepostupoval tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu, keď nedodržiaval pravidlá profesionálnej etiky ukladajúce mu povinnosť všeobecne poctivým, čestným a slušným správaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu,

v bode 2.)

- nechránil a nepresadzoval práva a oprávnené záujmy klienta,
- pri výkone advokácie nepostupoval tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu, keď nedodržiaval pravidlá profesionálnej etiky ukladajúce mu povinnosť všeobecne poctivým, čestným a slušným správaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu,
- porušil povinnosť mlčanlivosti o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s poskytovaním právnych služieb, napriek tomu, že tejto povinnosti nebol klientom zbavený,

čím porušil

v bode 1.) § 16 ods. 2 a § 17 zákona o advokácii⁷ v spojení s čl. 4 ods. 1, 3⁸ a čl. 6 ods. 2⁹ Pravidiel profesionálnej etiky advokátov ČR,

v bode 2.) § 16 ods. 1, 2,¹⁰ § 17 a § 21 ods. 1¹¹ zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1 a čl. 6 ods. 2 Pravidiel profesijnej etiky ČR.

Podľa § 32 ods. 3 písm. c) zákona o advokácii disciplinárne obvinenému za to bolo uložené disciplinárne opatrenie – **pokuta** vo výške **10 000 Kč**.

Z odôvodnenia:

Disciplinárny žalobca podal proti disciplinárne obvinenému disciplinárnu žalobu pre skutky uvedené vo výrokovvej časti tohto rozhodnutia.

Disciplinárne obvinený vo svojom písomnom vyjadrení ako aj vo svojej výpovedi na pojednávaní disciplinárneho senátu uviedol, že podstatné v danej veci je, že k podaniu sťažnosti a návrhu na potrestanie klienta riaditeľovi väznice došlo listom zo dňa 5. 9. 2003 a list klientovi bol napísaný a odoslaný dňa 4. 9. 2003, teda až po odsúdení klienta k súhrnnému trestu odňatia slobody na 7 rokov na hlavnom pojednávaní konanom dňa 3. 9. 2003. Ďalej uviedol, že sa necíti byť vinný tým, aby v sťažnosti adresovanej riaditeľovi väznice uviedol skutočnosti, ktoré sa dozvedel od klienta, bez toho, aby bol klientom zbavený povinnosti mlčanlivosti, pretože podľa jeho názoru, pokiaľ sa podáva sťažnosť, musia byť v nej uvedené aj dôvody, ktoré viedli k jej podaniu a ktoré sú podstatné pre rozhodnutie o tejto sťažnosti, pričom zamietnutím sťažnosti bola celá záležitosť vybavená. Disciplinárne obvinený ďalej namietal, že list, ktorý dňa 4. 9. 2003 zaslal klientovi R. M., získal sťažovateľ nelegálne, preto tento list nemôže byť v tomto konaní použitý ako dôkaz.

Disciplinárny senát na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že disciplinárne obvinený sa dopustil skutkov špecifikovaných v disciplinárnej žalobe, konanie disciplinárne obvineného je po skutkovej stránke nepochybné a bolo preukázané, najmä obsahom listu disciplinárne obvineného klientovi zo dňa 4. 9. 2003, v ktorom klienta úplne nevhodným spôsobom informuje o uskutočnenom trestnom konaní a o jeho postavení ako neprávoplatne odsúdeného, a v ktorom ďalej nepravdivo uviedol, že advokát „patrí k súdu“ a že po novele nie je možné advokáta vymeniť, rovnako ako nemôže byť vymenený sudca alebo štátny zástupca. V rozpore s platnou právnou úpravou bolo aj tvrdenie disciplinárne obvineného, že advokáta nie je možné meniť „ako ponožky“ a za vrcholne neetickú disciplinárny senát považoval i vetu, že disciplinárne obvinený svojho klienta rád zbaví. Rovnako aj sťažnosť, ktorú disciplinárne obvinený zaslal riaditeľovi väznice, vyhodnotil disciplinárny senát ako zásadné porušenie povinností advokáta vo vzťahu ku klientovi, pričom, pokiaľ by aj došlo ku konaniu klienta R. M., ktoré disciplinárne obvinený popísal, advokát v žiadnom prípade nemá právo požadovať od riaditeľa väznice, aby jeho klienta disciplinárne postihol.

Ako nedôvodnú vyhodnotil disciplinárny senát obranu disciplinárne obvineného, spočívajúcu v tvrdení, že jeho list zo dňa 4. 9. 2003 bol od jeho klienta získaný nelegálne, nakoľko na origináli tohto listu bol vlastnou rukou klienta R. M. napísaný súhlas s tým, aby tento list bol použitý podľa uváženia väznice.

Z týchto dôvodov disciplinárny senát dospel k záveru, že disciplinárna žaloba je dôvodná a že sa disciplinárne obvinený dopustil oboch skutkov, popísaných v žalobe, ktoré po právnej stránke hodnotil ako porušenie § 16 ods. 1, 2, § 17 a § 21 ods. 1 zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1, 3 a čl. 6 ods. 2 Pravidiel profesijnej etiky.

Po prihliadnutí ku všetkým okolnostiam prípadu disciplinárny senát uložil disciplinárne obvinenému ako disciplinárne opatrenie – pokutu vo výške 10 000 Kč podľa § 32 ods. 3 písm. c) zákona o advokácii a zároveň rozhodol o nákladoch konania v súlade s § 33a ods. 2 zákona o advokácii.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámky

- 1 Preložené a spracované z publikácie Bulletin advokácie – Sbírnka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2008 – 2009 (zvláštní číslo/květen 2010). Česká advokátní komora, Praha 2010, s. 51 – 53.
- 2 **§ 18 ods. 1 slovenského zákona o advokácii:**
„Advokát je povinný pri výkone advokácie chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Ak sú pokyny klienta v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, nie je nimi viazaný. O tom klienta vhodným spôsobom poučí.“
- 3 **§ 18 ods. 2 slovenského zákona o advokácii:**
„Advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb.“
- 3 **§ 23 ods. 1 zákona o advokácii:**
„Advokát je povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s výkonom advokácie, ak osobitný predpis na úseku predchádzania a odhaľovania legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu neustanovuje inak.“
- 4 **§ 2 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK:**
„Advokát je povinný dodržiavať pravidlá korektnej súťaže a dbať na dôstojnosť advokátskeho stavu.“
- 5 **§ 5 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK:**
„Advokát postupuje s rovnakou svedomitou a starostlivosťou vo veciach, v ktorých bol ustanovený súdom alebo určený Slovenskou advokátskou komorou ako vo veciach iných klientov.“
- 6 **§ 14 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK:**
„Vyjadrenie advokáta má byť vecné, neosobné a nesmie byť vedome nepravdivé.“
- 7 **§ 17 českého zákona o advokácii:**
„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu; za tým účelom je najmä povinný dodržiavať pravidlá profesijnej etiky a pravidlá súťaže. Pravidlá profesijnej etiky a pravidlá súťaže stanoví stavovský predpis.“

8 čl. 4 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:

„Advokát je všeobecne povinný poctivým, čestným a slušným chovaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu.“

čl. 4 ods. 3 Pravidiel profesionálnej etiky:

„Prejavy advokáta v súvislosti s výkonom advokácie sú vecné, striedme a nie vedome nepravdivé.“

9 čl. 6 ods. 2 Pravidiel profesionálnej etiky:

„Vo veciach, v ktorých bol súdom ustanovený alebo Komorou určený, postupuje advokát s rovnakou svedomitosťou a starostlivosťou ako vo veciach ostatných klientov.“

10 § 16 ods. 1 českého zákona o advokácii:

„Advokát je povinný chrániť a presadzovať práva a oprávnené záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Pokynmi klienta však nie je viazaný, ak sú v rozpore s právnym alebo stavovským predpisom; o tom je advokát povinný klienta primerane poučiť.“

§ 16 ods. 2 českého zákona o advokácii:

„Pri výkone advokácie je advokát povinný jednať čestne a svedomito; je povinný využívať dôsledne všetky zákonné prostriedky a v ich rámci uplatniť v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia pokladá za prospešné.“

11 § 21 ods. 1 českého zákona o advokácii:

„Advokát je povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s poskytovaním právnych služieb.“

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala:

Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka

Zamestnanie u advokátov hľadajú

JUDr. Tibor Petrik

tel.: 0905 789 873

tiborpetrik@gmx.com

Absolvent Paneurópskej vysokej školy, Fakulty práva v Bratislave (2011). Prax počas štúdia: asistent v advokátskej kancelárii, referent v obchodnej spoločnosti. Prax po skončení štúdia: Úrad pre verejné obstarávanie – štátny radca na odbore konania o námietkach, stáž na Okresnom súde Bratislava III, stáž na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Odbor súhrnnej legislatívy. Ovláda anglický jazyk slovom aj písmom so všeobecnou právnickou terminológiou, francúzsky jazyk – pasívne a je držiteľom vodičského oprávnenia sk. B. Zaujíma sa o post **koncipienta** v advokátskej kancelárii v Bratislave.

Miroslava Štrbáňová

Ferka Urbánka 1050, 020 01 Púchov

e-mail: strbanova.mirka@gmail.com

tel.: 0907 021 374

Absolventka bakalárskeho štúdia na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave hľadá prácu v advokátskej kancelárii so sídlom v Bratislave **na pozíciu právneho asistenta**. Nástup možný ihneď.

Bulletin advokacie prináša...

Vyberáme z čísla 5/2013 českého Bulletinu advokacie

JUDr. Bohuslav Sedlatý, predseda odvolacej kárnej komisie Českej advokátskej komory, sa v **Úvodníku** venuje publicite a reklame advokáta, uzatvára, že pri využití práva informovať o svojich službách advokátom by malo byť stále korektívom vedomie tradičnej zdržanlivosti a noblesy práce advokáta.

V **Aktualitách** číslo upozorňuje na výsledky kontrol kníh prehlásení o pravosti podpisu, prináša informáciu o 3. ročníku kongresu Právny priestor, konanom v meste Seč, venovanému novému českému občianskemu zákonníku a uverejňuje tiež konferenčný príspevok člena predstavenstva Českej advokátskej komory na tému *Vplyv nového občianskeho zákonníka na vzťahy medzi advokátom a klientom*.

V časti **Z českej advokácie** je obsiahnutý kárny príkaz kárneho senátu Kárnej komisie Českej advokátskej komory z 11. septembra 2012, sp. zn. K 832012, podľa ktorého je *kárnym previnením, ak advokát, ako ustanovený zástupca, neinformuje klienta o doručení uznesenia odvolacieho súdu*.

Výber z judikatúry obsahuje rozsudok najvyššieho súdu z 3. októbra 2012, sp. zn. 30 Cdo 2677/2011, podľa právnej vety ktorého *u dvojstranného právneho úkonu je právny úkon neplatný pre rozpor s dobrými mravmi len v prípade, ak v rozpore s dobrými mravmi konajú obe strany, nie len jedna z nich*. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu z 25. septembra 2012, sp. zn. 22 Cdo 4021/2010, *samotný výber z účtu jedným z manželov nemôže byť neplatným právnym úkonom ani v prípade, ak sa vymyká obvyklej správe bežného majetku*. Ak však presahuje následné nakladanie s vybranými prostriedkami rámec obvyklej správy, potom sa naň nemôže prihliadať, a tieto prostriedky je potrebné zaradiť do bezpodielového spoluvlastníctva manželov a vysporiadať. Podľa uznesenia najvyššieho súdu z 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 47/2011 *ak je účastníkom zmluvy o prevode nehnuteľností len jeden z manželov, bude do katastra nehnuteľností zapísaný len on*. Druhý manžel, aj keď nebol účastníkom zmluvy, stane sa bezpodielovým spoluvlastníkom nadobudnutej nehnuteľnosti, ak nebol manželmi rozsah spoločného majetku modifikovaný. V prípade rozporu medzi právnym stavom evidovaným v katastri nehnuteľností a stavom skutočným musí súd vychádzať zo skutočného stavu.

V **prehľade odbornej literatúry** sú uverejnené recenzie publikácií *Poškodený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu* (J. Jelínek, T. Gřivna a kol.), *Dozvola o vině a trestu* (F. Ščerba a kol.), *Zákon směnečný a šekový. Komentář* (J. Kotásek), *Rozhodčí řízení v zemích Evropy* (A. J. Bělohlávek), *Zastúpenie v súkromnom práve* (M. Jurčová a kol.), *Nové české nadační právo v evropském srovnání*.

Rešerše odborných článkov uverejnených v iných periodikách: *Môže členský štát EÚ zrušiť letný čas?* (T. Břicháček) – Jurisprudence č. 7-8/2012, článok *Európske dedičské nariadenie vstúpilo do platnosti* (M. Říha) – Ad Notam č. 5/2012, článok *Judikatura NS: Parita a disparita podielov pri vypořádání BSM* (M. Králik) – Soudní rozhledy č. 11-12/2012, článok *K chystaným zmenám občianskeho súdneho poriadku* (P. Lavický) – Rekodifikace & Praxe č. 3/2013.

Príspevky z odbornej teórie a praxe sú venované nasledovným problémom:

prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Predbežné opatrenia v trestnom konaní

Autor v príspevku reaguje na nový inštitút v českom Trestnom poriadku, ktorým sú tzv. predbežné opatrenia, ktoré predstavujú taxatívne vymedzený okruh povinností, ktoré možno obvinenému uložiť v priebehu trestného konania, už od začatia trestného stíhania, najdlhšie však do právoplatnosti rozsudku alebo iného rozhodnutia, ktorým konanie končí. Venuje sa podmienkam uloženia predbežného opatrenia v trestnom konaní, druhom predbežných opatrení, rozhodovaniu o predbežných opatreniach, ako aj dôsledkom neplnenia uloženého predbežného opatrenia. V závere uvádza, že opodstatnenosť nového inštitútu preverí až prax a zrejme aj s ohľadom na skutočnosť, že český trestný poriadok bol predmetnou novelizovaný osemdesiaty ôsmkrát, vyzýva, aby zákonodarca nerezignoval na potrebu vytvorenia nového komplexného trestného poriadku.

JUDr. Dominika Barnetová

K otázke neprimeranej dĺžky trestného konania a prostriedkom nápravy, najmä s prihliadnutím na judikatúru ESĽP

Cieľom článku je podľa autorky vykonať analýzu otázky primeranosti lehoty trestného konania a prostriedkov nápravy v prípadoch, kedy došlo k jej porušeniu, predovšetkým s prihliadnutím na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ESĽP), ale aj judikatúru Ústavného súdu ČR a Najvyššieho súdu ČR. Venuje sa otázke primeranosti dĺžky trestného konania, možným prostriedkom nápravy porušenia práva na prejednanie vecí v primeranej lehote, konkrétne zmierneniu trestu uloženého v trestnom konaní, zastaveniu trestného stíhania a kompenzácii prostredníctvom „odpustenia“ povinnosti nahradiť štátu náklady trestného konania.

Mgr. Jiří Plachý

Legal Professional privilege ako inštitút ochrany dôvernej komunikácie

Legal Professional privilege (LPP) je inštitút ochrany dôvernej komunikácie medzi právnym zástupcom a jeho klientom. Bližšie sa venuje pôsobnosti a obsahu ochrany dôvernej komunikácie, právnej úprave dôvernej komunikácie v práve EÚ, právnej úprave dôvernej komunikácie v Rakúsku a právnej úprave dôvernej komunikácie v českom poriadku, kde bližšie analyzuje východiská právnej úpravy, procesný postup posúdenia dôvernej komunikácie na strane advokátov a proces ochrany dôvernej komunikácie na strane klientov.

JUDr. Jiří Teryngel, JUDr. Jan Schramhauser, Ph.D.

Obvinený advokát, obvinený klient a povinnosť mlčanlivosti

Autori sa v príspevku pokúšajú nájsť odpovede na otázky, či je prípustný výsluch advokáta ako obvineného o skutočnostiach, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti, či je obvinený advokát oprávnený vypovedať v rámci svojej obhajoby aj o skutočnostiach, ktoré sa dozvedel v súvislosti s výkonom advokácie a ktoré s jeho obhajobou bezprostredne nesúvisia a či je prípustné použitie dôkazu, ktorým by bola porušená povinnosť mlčanlivosti. Problematike sa venujú jednak z pohľadu relevantnej právnej úpravy, modelových situácií, všeobecných východísk, výpovede obvineného advokáta ohľadom tak spoločne stíhaného skutku ako aj ohľadom odlišných skutkov, zákonnosti dôkazných prostriedkov. V závere zhrňajú odpovede na v úvode položené otázky.

JUDr. Tomáš Plíhal

Najčastejšie chyby pri podávaní návrhov na zápis do obchodného registra a iných registrov vedených registrovými súdmi

Autor – vyšší súdny úradník – vymenúva najčastejšie vady, ktorými trpia návrhy na zápis do obchodného registra a ktoré súvisia so skutočnosťami, že návrh na zápis do obchodného registra podávaný v elektronickej podobe nie je opatrený elektronickým podpisom navrhovateľa, resp. osoby oprávnenej konať menom navrhovateľa, pri zápise alebo zápise zmeny sídla alebo miesta podnikania do obchodného registra je predkladaný súhlas vlastníka nehnuteľnosti s umiestnením sídla do tejto nehnuteľnosti bez úradne overeného podpisu, pri zápise záložného práva k obchodnému podielu sú predkladané zmluvy bez úradne overených podpisov, pri zápise zmeny do obchodného registra nie je spolu s návrhom registrovému súdu predložené úplné platné znenie zakladateľského dokumentu alebo stanov spoločnosti, pri podaní návrhu na zápis povereného vlastníka, členov výboru alebo iných orgánov spoločenstva do registra spoločenstiev vlastníkov jednotlivcov nie je priebeh voľby týchto volených orgánov doložený zápisom zo schôdze zhromaždenia vlastníkov jednotlivcov vo forme notárskej zápisnice, pri podávaní návrhu na zápis do obchodného registra sú spolu s návrhom predkladané podpisové vzory štatutárnych orgánov alebo ich členov s požiadavkou na založenie do zbierky listín.

JUDr. Karel Svoboda, Ph.D.

Žaloby na ochranu rušenej držby

Predmetom príspevku je predovšetkým koncepčne nová dočasná ochrana narušenej držby podľa § 1007 a nasl. nového českého občianskeho zákonníka. Poukazuje na kombináciu hmotnej a procesnej povahy, neistú podstatu osobitného konania o žalobách z rušenej držby, skutkové námietky v konaní o žalobách z rušenej držby a vzťah žaloby z rušenej držby k vlastníckym a držiteľským žalobám. Záverom zaujíma kritický postoj k zaradeniu inštitútu do nového českého občianskeho zákonníka aj s ohľadom na jeho hybridnú povahu.

Spracoval: JUDr. Peter Kalata
kancelária SAK

Správa z Plenárneho zasadnutia CCBE

Z poverenia predsedníctva Slovenskej advokátskej komory som sa s vedúcim slovenskej delegácie, Mgr. Bužekom, zúčastnila na jarnom Plenárnom zasadnutí CCBE, ktoré sa uskutočnilo v Aténach, v pôsobisku súčasného prezidenta CCBE, Evangelosa Tsouroulisa.

Dňa 7. mája 2013 Európska komisia uverejnila štúdiu konzorcia Panteia-Maastrichtskej univerzity o hodnotení právnej úpravy voľného pohybu advokátov vo vzťahu k jednotnému trhu. Predseda **Výboru pre hodnotenie advokátskych smerníc** informoval zhromaždenie o hlavných záveroch štúdie, podľa ktorej samostatný právny rámec pre advokátov je potrebný, avšak o niektorých úpravách smerníc by sa malo ďalej uvažovať. Štúdia odporúča eliminovať stav právnej neistoty odstránením kolízie medzi právom domovského a hostiteľského štátu, zabezpečiť, aby aj dočasné poskytovanie služieb advokáta bolo kryté poistením zodpovednosti za škodu v domovskom štáte. Vhodným krokom by bolo zjednodušenie/zjednotenie procesu zápisu do zoznamu advokátov medzi jednotlivými krajinami a tiež vyjasnenie kritérií pre plnohodnotné prijatie do profesie hostiteľského štátu (po troch rokoch usadenia pod titulom domovskej krajiny) – to je možné na úrovni komôr alebo v rámci CCBE, alebo doplnením smernice. Celý hodnotiaci proces bude ukončený až po skompletizovaní a vyhodnotení výsledkov ďalšej štúdie, ktorá má poskytnúť prehľad o právnych formách spolupráce advokátov.

V marci 2013 sa CCBE zapojila do **Skupiny expertov Európskej komisie pre európske zmluvné právo v oblasti poistenia**. Zástupkyňa CCBE v skupine expertov informovala delegáciu o konzultácii Európskej komisie, ktorej cieľom je zistiť, do akej miery rozdiely v právnych úpravách zmluvného práva v oblasti poistenia predstavujú prekážku v cezhraničnom obchode s poisťovníckymi službami, a o ktoré konkrétne oblasti ide. Komisia v rámci prieskumu oslovuje poisťovné spoločnosti, sprostredkovateľov, spotrebiteľov i právnych expertov. Analýza možných prekážok na trhu má preto zohľadňovať perspektívu spotrebiteľov i poskytovateľov.

Výbor CCBE pre prístup k spravodlivosti vypracoval návrh odpovedí na konzultáciu Európskej komisie k nariadeniu 861/2007/ES o európskom konaní o veciach s nízkou hodnotou sporu. Cieľom tohto konania je zlepšiť prístup k spravodlivosti prostredníctvom zjednodušenia cezhraničného konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu v oblasti občianskoprávných a obchodných záležitostí, ako aj znižovania nákladov. Bolo ustanovené predovšetkým s cieľom pomôcť spotrebiteľom pri presadzovaní svojich práv a zabezpečiť im prístup k spravodlivosti v cezhraničných prípadoch. Tento mechanizmus sa začal prvýkrát uplatňovať 1. januára

2009. Účelom konzultácie je zistiť, ako sa konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu v súčasnosti využíva a ako by sa mohlo zlepšiť, či by sa napríklad prah pre pohľadávky mal zvýšiť nad sumu 2 000 EUR, či by sa právne dokumenty použité v konaní mali zasielať elektronicky alebo či by sa konanie malo zaoberať aj otázkou súdnych poplatkov.

Plenárne zasadnutie schválilo znenie odpovede, z ktorého vyplýva, že podľa CCBE: nie je potrebné zvýšiť hranicu európskych drobných sporov; zavedenie sankčných opatrení, ktoré by viedli k dodržiavaniu procesných lehôt, je žiaduce; súdne poplatky by mali byť nastavené primerane, aby nebránili prístupu k spravodlivosti; nie je potrebné redukovat' súdne trovy, avšak vo vhodných prípadoch by mali byť pokryté v rámci poskytovania bezplatnej právnej pomoci; v záujme skrátenia konania a zníženia nákladov by bolo vhodné navrhnúť lepšiu organizáciu a lepšie vybavenie súdov (napr. obmedziť počet súdov, ktoré by sa zaoberali EDS – špecializácia, vybavenie na konferenčné videohovory...); je potrebné zvýšenie povedomia verejnosti o postupe pri cezhraničnom vymáhaní právoplatných rozhodnutí a o možnosti využiť konanie vo veci európskych drobných sporov.

Do konca roku 2013 Európska komisia predloží správu o tom, aká je bilancia prvých piatich rokov fungovania konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu v praxi. Správu bude v prípade potreby sprevádzať návrh na revíziu nariadenia o Európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

Predseda Výboru pre vzdelávanie podal stručnú informáciu o aktuálnych iniciatívach v tejto oblasti. V apríli sa uskutočnila prvá Konferencia o Európskej odbornej justičnej príprave (EOJP), na ktorej sa zúčastnili zástupcovia inštitúcií EÚ a rôznych právnických povolání z členských krajín. Diskutovalo sa o prvej Správe stavu EOJP, ktorá ukázala nevyrovnanosť medzi vzdelávaním v rámci jednotlivých povolání v oblasti práva EÚ a práva členských krajín. Aj keď sa neustále zdôrazňoval význam monitorovania vzdelávania v záujme jeho zlepšenia a zámer vytvoriť efektívnu vzdelávaciu sieť, zástupcovia CCBE zhodnotili, že konkrétne riešenia alebo návrhy zatiaľ konferencia nepriniesla. V súčasnosti sa začalo zbieranie údajov, ktoré budú podkladom pre správu o EOJP za rok 2012.

Delegácie schválili pripomienky CCBE k Návrhu správy Výboru EP pre právne veci k návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady **o spoločnom európskom kúpnom práve** (EKP). CCBE odporúča, aby nariadenie platilo aj pre vnútroštátne transakcie, pôsobnosť nariadenia by sa nemala obmedziť len na elektronické obchody a cezhraničné transakcie. Víta, že by sa do istej miery vyjasnil vzťah medzi nariadením o EKP a nariadením Rím I. CCBE podporuje zahrnutie osobitných pravidiel pre predaj digitálneho obsahu. Pokiaľ ide o problematiku vrátenia plnení, riešenie navrhované Výborom EP nastavuje rovnováhu medzi záujmami kupujúceho a predávajúceho: ak je tovar značne poškodený, nie však natoľko, aby ho príjemca nemohol v prípade neplatnosti alebo ukončenia zmluvy vrátiť, mal by uhradiť aj spôsobenú škodu v rozsahu, ktorý prekračuje znehodnotenie zodpovedajúce bežnému používaniu.

Výbor CCBE pre boj proti praniu špinavých peňazí pripravil znenie pripomienok CCBE k návrhu novej smernice o boji proti praniu špinavých peňazí. Delegácie schválili návrh pripomienok a výhrad z pohľadu advokácie. V júni sa bude na pôde CCBE diskutovať o úlohe advokátskych komôr v procese oznamovania podozrivých obchodných transakcií advokátmi. Návrh smernice ukladá advokátskym kanceláriám povinnosť vypracovávať odhady rizika spojeného s praním špinavých peňazí, prijať postupy na zníženie rizika a hodnotiť ich efektívnosť bez ohľadu na veľkosť spoločnosti alebo oblasť práva, ktorou sa zaoberá – podľa názoru CCBE ide o požiadavky, ktoré sú neprimerané riziku a ukladajú nadmerné bremeno povinností i nákladov sektoru právnych služieb. CCBE ďalej považuje za neprimerané uložiť povinnosť oznamovať daňové priestupky, keďže právna úprava boja proti praniu špinavých peňazí má za cieľ zabrániť závažným zločinom. Kým daňové poradenstvo podlieha oznamovacej povinnosti, právne poradenstvo nepodlieha. CCBE namieta, že daňové poradenstvo nie je možné úplne oddeliť od právneho. Výhrady má aj k nejasnému slovnému spojeniu „získovanie právneho postavenia klienta“ namiesto „poskytovanie právnych služieb“, v návrhu sa pritom používajú obe spojenia. Podľa návrhu smernice právo uchovávať dokumenty získané pri výkone náležitej starostlivosti má byť časovo obmedzené. Expiračná doba však nezohľadňuje skutočnosť, že pri poskytovaní advokátskych služieb je v niektorých prípadoch nevyhnutné uchovávať dáta a dokumenty počas dlhšej doby.

Výbor CCBE „spravodlivosť pre rast“ informoval, že pracuje na zostavení pripomienok CCBE k pripravám Post-štokholmského programu. Štokholmský program stanovil priority EÚ v oblasti spravodlivosti slobody a bezpečnosti na roky 2010 – 2014. V novembri sa uskutoční konferencia Európskej komisie, kde sa bude diskutovať o stanovení ďalších cieľov v tejto oblasti, teda o vytvorení Post-štokholmského programu. Komisia má záujem o pripomienky CCBE k aktivitám Generálneho riaditeľstva EK pre spravodlivosť a k príprave programu. O návrhu stanoviska bude CCBE rozhodovať na zasadnutí koncom júna.

Mgr. Lucia Lackovičová
Information Officer

OBJEDNÁVKA

Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2013

Odberateľ:

.....
.....

IČO:

IČ DPH:

Číslo účtu:

➔ Adresa, na ktorú majú byť posielané výtlačky:

.....
.....

Podmienky odberu:

1. Ročné predplatné 50 eur + DPH (vrát. poštovného a balného) je za 10 fyzických čísel. (Vyjde 12 čísel, z toho dve dvojčíslo.)
2. Objednávka sa nevzťahuje na čísla, ktoré už vyšli pred jej doručením. Predplatné sa v takomto prípade zodpovedajúco zníži.
3. Na základe tejto objednávky Slovenská advokátska komora (SAK) vystaví odberateľovi faktúru na predplatné.
4. Bulletin bude odberateľovi odoslaný až po uhradení predplatného vo faktúrovanej výške.
5. Výtlačky budú odosielané na adresu uvedenú na objednávke. Jej zmenu musí odberateľ oznámiť písomne. Za zásielky nedoručené z dôvodu nepresnej adresy SAK neposkytuje náhradu.
6. Odber prípadných mimoriadnych čísel, ako aj čísel, ktoré vyšli pred doručením objednávky, je možné dohodnúť individuálne.
7. **Advokáti zapísaní v zozname advokátov SAK budú bulletin naďalej dostávať bezplatne, bez osobitnej objednávky.**

Závazne si objednávame výtlačkov *Bulletinu slovenskej advokácie* v roku 2013 (vyjde 10 fyzických čísel). Súhlasíme s podmienkami odberu uvedenými na tejto objednávke.

Dátum:

Podpis:

Vybavuje:

Telefón:

Vyplnenú objednávku odošlite na adresu:
Slovenská advokátska komora, Kolárska 4, 813 42 Bratislava,
alebo odfaxujte na číslo **02/5292 4056, 5296 1554**

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Právo v umění a umění v právu

HAMULÁK, O. (ed.): **Právo v umění a umění v právu.**
Praha : Nakladatelství Leges, 212, 447 s.

Publikácia **Právo v umění a umění v právu** je zborníkom príspevkov prednesených na 5. konferencii Olomoucké debaty mladých právníků (2011) usporiadanej Právnickou fakultou Univerzity Palackého. Medzi 54 príspevkami je aj 22 príspevkov účastníkov zo Slovenska. Prvá časť *Právo v umění* je venovaná zobrazovaniu právnického prostredia a praxe v umeleckých dielach, druhá *Umění v právu* ich právnej úprave.

Právo v umění je veľká a náročná téma. Poznanie prinášajú práve čiastkové pohľady viacerých autorov na konkrétne umelecké diela. Prejavmi práva v literatúre sa zaoberajú príspevky – Markéty Klusoňovej: „Veta za vetu“ a osoba soudce, Vlastimila Göttingera *Věčný Shylock: Může být libra masa kritériem lidské důstojnosti?*, či Zdeňka Kopečného: *Soudce vs Porota na podkladu knihy G. Perraulta Červený pulovr*. Zaujímavé je hľadanie paralel vzdialených a predsa blízkych procesov v príspevku Gabriely Jansovej *Komparace soudního procesu v díle Václava Kaplického s politickým procesom s Miladou Horákovou* (porovnanie s Kladivom na čarodejnice). Jana Křiváčková predstavuje Dickensonov *Ponurý dom* a v ňom opis súdneho konania. Marcela Tóthová publikuje pod názvom *Edgar Allan Poe – příběh o strokotancoch a inštitút krajnej núdze v slovenskom trestnom práve*. Každý si spomenie na *Osudy dobrého vojáka Švejka*, urážku obrazu cisára pána a jej následky – príspevok Mareka Starého *Hostinský Palivec, Jaroslav Hašek a trestní čin velezrady* rozoberá právnú kvalifikáciu činu a v tom čase účinné trestné právo.

Právnomu posudzovaniu situácii vo filme sa venujú príspevky Pavla Ondřejka: *Necessitas non habet legem? 24 hodin, v nichž mizí právo* (ústavné aspekty obmedzenia osobnej slobody a boj proti terorizmu), Filipa Ščerba: *Kurz sebeobrany Bruce Willise aneb některé problémy při posudzování nutné obrany* (problematika živého nástroja, použitie zbrane vo vlastnom obydlí, exces z nutnej obrany), Terezy Skarkovej *Rasismus v českých pohádkach a večerníčcích*, Borisa Baloga: *Volby a volebná kampaň po Simpsonovskym*, Soni Pospíšilovej: *Správní trestání v „Občanském průkazu“ podle Petra Šabacha*, Martina Škureka *Dopravní přestupky v TAXI* (Piresova komédia Taxi), či Pavla Jiříčka *Společenská škodlivost trestných činů páchaných Krakonošem*. Osviežením zborníka je aj text Jozefa Čorbu *Jerry Maguire poodhaľuje zákulisie hráčskych agentov*.

Výtvarné umenie je témou príspevku Jany Ondřejkovej: *Théodore Géricault: Vor Medúzy – zamýšlení nad dalšími*

možnými důsledky sporu deontologie a utilitarismu (krajná núdza). Otázku, kto by sa mohol domáhať náhrady škody v prípade poškodenia obrazu Mony Lisy a ako je to s autorskými právami rieši Gabriela Simková v príspevku *Právne aspekty zásahu do umeleckého diela podľa Dana Browna*.

Advokátovi môže byť blízky príspevok Martina Kopu: *Jako zabít ptáčka při poskytování právní pomoci v České republice*, či text venovaný Mahátma Gándhímu (autor Michal Urban). Hľadanie daňovej tematiky vo filme a beletrii prináša Martina Radkova (*Finanční právo a film*) a Lenka Veselá: *Daňová kontrola v sitkomu* (seriál Comeback). Záujmu neunikol ani český film o zložitej výmene bytov organizovanej advokátom Radostom (Guľový blesk) – tému spracoval Petr Podrazil (*Kulový blesk. Směna nebo výměna?*). Terézia Smejkalová v príspevku *Argumentace krásnou literaturou* mapuje v rozhodnutiach ÚS ČR a disentoch odkazy na krásnu literatúru.

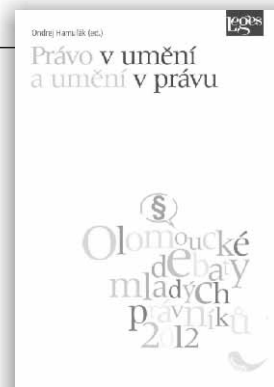
Čiastočným nedostatkom niektorých príspevkov je citeľne silené spojenie právnej témy s konkrétnym umeleckým dielom. Trocha rušivo pôsobí, že vedľa seba sú príspevky inšpirované raz hodnotnou beletriou a inokedy, naopak, brakovým filmom. Zborník je však takto rovnako rôznorodý ako definície umenia.

Druhá časť *Umění v právu* má prevažne autorskoprávny presah, nevyhýba sa však ani daňovému právu či iným témam. Nájdeme tu príspevky: *Kolko taktov hudobného diela musíte ukradnúť, aby ste boli zloděj?* (Martin Daňko), *Pamětní mince a měnově-právní aspekty nakládání s nimi* (Martin Hobza), *Vzájemné prepojenie pracovného a autorského práva v právnej úprave zamestnaneckých diel* (Juraj Hamulák), *Práva a povinnosti vlastníka kulturnej pamiatky alebo prečo je lepšie kulturnu pamiatku nevlastniť* (Juraj Vačok).

Príspevky sú napísané čitateľsky príťažlivým spôsobom, vyvolávajú zamyslenie i úsmev, vždy sú ale zaujímavým čítaním pre právníka bez ohľadu na to, v ktorej oblasti pôsobí. Bohatý poznámkový aparát príspevkov pozýva čitateľa k ďalšiemu hľadaniu.

Hoci zborník obsahuje prevažne príspevky ladené obdobne ako príspevky „jiného práva“ (Jiné právo literární), nepochybne poteší nielen tých, ktorí inšpirovaní týmto fenoménom „zabudli na to, že právo je len súborom platných právnych noriem a sú presvedčení, že skutočné právo je iný svet – intelektuálna výzva, kontext, zábava, umenie, poslanie, život“.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Blb nového typu

Advokát – spisovateľ, rodák zo Skalice, ktorý nielen rozpráva, ale aj píše len po „skalicky“, pretože, ako sám vraví „ináč to reknúť neviem“. **JUDr. Dušan Krivský** napísal niekoľko knižiek. Svoje obavy z nadvlády elektroniky a z ľudskej lenivosti a pohodlnosti popísal v knihe *Blb nového typu*, z ktorej uverejňujeme postupne niektoré kapitoly.

IX. Blb nového typu zakuklenec

Keď som už začal písať o príbjehoch z mojej praxe, tak v tem budu chvíľu pokračovať. Ex offio môže byť advokát ustanovený néenom páchatelovi trestného činu ale aj občanovi v civilním konaní. Nebudu sa tu rozpisovať o dôvodoch, skrátka stalo sa, že som bol ustanovený za zástupcu istého občana, kerému bylo spôsobené ťažké ublížení na zdraví. Občan nebyl moc bystrého umu a sudca byl presvjeďčený, že nedokáže hájit svoje záujmy. Proto mja ustanovil za zástupcu.

Pán sudca sa nemýlil. Mnú zastupovaný občan byl ducha skoro úplne mdlého. Velice ťažko sa s ním dalo domlúvit.

Pri žalobje o náhradu škody je nutné každú škodu presne vyčíslit.

Bolestné a sťažení společenského uplatneňá sem vyčíslil lahko.

V trestném konaní byli znalecké posudky a ohodnotení bolestného. Horší to bylo s náhradú škody, coby ušlý záropek. To ten, kdo to vyčísluje musí vjedet, kde jeho klient kedy delal a hlavne kolko vydela.

Pán sudca mja vyzval, abych doplnil žalobu podanú klientem s tým, že mám presne vyčíslit výšku škody, hlavne kolko žádám za ušlý záropek. Protože sem z klienta ani za svjet nemohel dostat, kde kedy delal a už vůbec né kolko vydela, oznámil sem to súdu a navrhel sem, aby si vyžádal správu od sociální poisťovne, z kerej sa títo údaje zistá. Pán sudca si myslel, že sa vymlúvám a rozhodel, že narídí pojednávání, klienta vypočuje a potřebné údaje týmto jeho výsluchem zistí.

Nastal „onen slavný den“ výsluchu poškozeneého žalobcu, teda mojého klienta. Za krátkú dobu aj pán sudca došel

na to, že od pána žalobcu sa teho moc nedozví. Nemohel delat nic inší, enom prijat můj návrh a požadované údaje si vypýtat od sociální poisťovne. Musel teda odročit pojednávání za účelem zadovážeňá tejto správy.

Musím napísať, že toto pojednávání prebjehlo už dost dávno. Mám taký dojem, že to bylo ešte na konci minulého tisícročá, možno začátkem tohoto. V tej dobje teprv laptopy začínali. Já sem ešte ani nevjedel, že sa to tak volá a říkal sem temu prenosní kompjútr. Ja su o PC „velice neinformovaný“ dodnes deň, ale v tej dobje byli rovnak neinformovaní aj pán sudca aj pani zástupkyňa žalovaného.

Můj klient byl né enom „né příliš bystrého umu“, ale byl aj adekvátne svojemu „umu“ oblečený. Byl teda oblečený velice jednoducho a v rukách mjel starú, strašne ošúchanú kabelu.

Aj sem špekuloval nad tým, nač ju má a co tam može mjet. Nic inší mja nenapadlo, enom to, že tam má jak desátú omastený chleba s cibulú.

Pán sudca odročil termín pojednávneá na nejaký deň o devíti ráno. Protože klient byl z mjesta dost vzdáleného od sídla súdu, opýtal sa pán sudca, esli mu termín vyhovuje a esli sa má jak na súd v túto hodinu dostat. Klient sa zohel ke kabeli, položil si ju do klína, otevrel ju a vytáhel z ní... Vúbec né omastený chleba ale laptop!

Celé osadenstvo pojednávací místnosti onemjelo úžasem. Dokonca aj já sem onemjel! Než sem sa od úžasu zmohel na slovo, klient cosi fukal a rekel: „Na devátú to nestihnu, ale o desíti tu už možu být.“ Vtedy sa mi vrátila reč, ale né zmysel pro takt a slušnosť a celý prekvapený sem vyhrkel: „Kurvááá, a temuto rozumíte?!“ To sa už spamatoval aj pán sudca, kerému sa vrátila néenom reč ale aj zmysel pro slušnosť aj pro vtip a napomjel mja parafrázú Bolka Polívku: „Pán doktor, v mojej pojednávneče se kurva neříká...“

Tu vidíte pro koho sú laptopy určené.

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný právnický časopis SAK

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 500 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)

JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)

JUDr. Ing. Imrich Flassik (čestný
podpredseda)

Mgr. Marek Benedik

doc. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

JUDr. Zuzana Ďurišová

doc. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.

JUDr. Roman Hošovský

JUDr. Marek Kordík, PhD., LL.M.

prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

JUDr. Ondrej Mularčík

prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

JUDr. Marek Števček, PhD.

JUDr. Andrea Tomlainová, PhD.

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nadá Ondrišová, tel.: 02/204 227 28

ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová, tel.: 02/204 227 26

darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Print Hall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Kancelária SAK

Kolárska 4, 813 42 Bratislava

fax: 02/204 227 42

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 18. 6. 2013

Uzávierka redakčnej časti: 28. 6. 2013

Toto číslo vyšlo 22. 7. 2013

advokát
Slovenská
komora

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis (v elektronickej podobe), ktorý nebol publikovaný v inom periodiku.
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pri dlhších príspevkoch sa odporúča krátky úvod (perex) objasňujúci výber témy. Dlhý text je vhodné členiť medzitulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorčky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu** v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu** o svojom aktuálnom odbornom pôsobení a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografu**, ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej ploške. Rozmer fotografie má byť aspoň 300 × 360 pixelov (to zodpovedá rozmeru 25 × 30 mm pri tlačovej kvalite).
8. Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. K recenzii je potrebné dodať sken obálky knihy.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzitulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

